GLACAN

DE PESTE

1629

TRACTATVS de Peſte, SEV BREVIS, FACILIS, & experta methodus curandi peſtem.

AVTHORE MAGISTRO NELLANO GLACAN *Hiberno, apud Toloſates Peſtiferorum pro tempore Medico.*

TOLOSÆ,

Typis RAYM. COLOMERII, Regis & Academiæ Toloſanæ Typographi. 1629.

AMPLISSIMO, ILLVSTRISSIMOQVE VIRO,

D. D. ÆGIDIO LE MASVYER,

Vicecomiti d'Ambrieres, Equiti Clarissimo, Sacri Auditorij Consiliario, Senatus Tolosani Principi perpetuo.

LINGVAX *aliquis, multúmque socors* (VIR CLARISSIME) *statim dicet crimen esse perpetuum tibi*

tanto viro, summo celeberrim[illegible]
Senatus Tolosani Principi, opu[illegible]
culum hoc quasi inhumanum[illegible]
vtpotè pestiferum, & ferim[illegible]
sæuitate oppletum, dicare. V[illegible]
rùm qui æquo animo rem pen[illegible]
tiùs perlustrabunt mea vo[illegible]
clementi vultu confirmabun[illegible]
nam nihil mæstum, nihil lug[illegible]
bre, nihilque sordidato incul[illegible]
accinctum quod assiduo, ben[illegible]
gnoque radiantis Solis aspect[illegible]
non demulcetur & mitescit: s[illegible]
siquidem perpetuo fotu eneru[illegible]
tas cunctarũ rerũ vires, earũ[illegible]
propagines vegetare facit. S[illegible]
tu (VIR ILLVSTRI[illegible]
SIME) sincero æquita[illegible]

obſequio obductus, & colluſtratus vniuerſa huius emporij Toloſani loca, peſtifera labe vexata & obſeſſa; quam tutiſsimo auxilio, circumſpectatiſsimaque cura iuuare nihil ampliùs optas; quæ aſpera ſunt mitigas; quæ tutelari & paterna cura à vigilantiſsimis Octouiris in huius florentiſſimæ Reipublicæ ſalutem meditantur, ſummo ſplẽdore ſublimis faſtigij tuæ dignitatis roborantur. Hæc omnia, tum charitas ſingulari neceſsitudine tibi annexa (Prati enim & Xenodochij peſtiferos ægros ipſe crebrò inuiſis) præcipuè me impulerunt, has meas licet exi-

les imò & incultas, ob temporiis angustiam (nunquã integro diiе potior, nec Bibliothecæ auxilio potest mea doctrina fulciri) tuta tui nominis præfatione illustrare, teque ne virulentis sycophantarum morsibus feritus dilaniar, Mæcenatem & fautorem exoptaui. Vale, & confugientem ad te tueare literatum. In Xenodochio pestiferorum B. Sebastiani, vulgò de la Graue, 6 Cal. Maias 1629.

AMPLISSIMIS VIGILANTISSIMISQVE DOMINIS.

DD. Ioanni Petro de Guibert, in Senatu Cauſidico & Conſiſtorij Capiti.

Iacobo de Monſerrat.

Franciſco de Cat Laboiſſonade Ciuibus.

Petro Antonio de Lancefoc.

Antonio de Pelaprat, in Senatu Cauſidicis.

Euſtachio Poget Ciui.

Petro Lacarry in Senatu Procuratori.

Stephano de Reſſeguier Armigero.

CAPITOLINIS OCTOVIRIS huius anni 1619.

MAGNIFICÆ Athenienſiũ res geſtæ (VIRI VIGILANTISSIMI) *mira celebritate quoquouerſum diffuſæ & promulgatæ, uni-*

uersos cælesti orbe accinctos tractus fama perhibentur illustrasse, donec æmula virtutum Romana Respublica multò splendidiore cultu, argutaque serie cuncta certis præceptis & legibus coërcens ac circumscribens, excelluit & affulsit. Talis fælicissimi euentus causam non aliam quam summam & singularem Administratorum Reipublicæ Sapientiam, incredibilem sagacitatem, arctam compaginem & cōsociationem, mortalium vllus nisi mentis impos statuet. Nunc igitur inclita formabit triadem Tolosa perennem (Senatus magnificentiam iam sileo.) Quis præter cæcutientem non annuet Petrum Antonium de Guibert bis Capitolinum, rara prudentia & consummata vrbanitate dotatum, Catonem istum cognomine sa-

piente, ut Cicero de amicitia prædicat, tum in foro, tum in Senatu adæquare? Quis Petrum Antonium de Lancefoc bis Capitolinum, comem & humanum virum cum Lælio nō comparabit? Quis Antonium de Palaprat mira ingenij perspicacitate ornatum alium à Lucio Acilio esse dicet. Quis Stephanum de Resseguier bis Capitolinum, alium à Scipione? Quis Iacobum de Monserrat, Franciscū Laboissonade, Eustachium Poget alios à prudēte Fabio? Quis Petrum Lacarry alium à Tyberio Graccho, populi fautore? Merita quarè & insignes quibus præstatis & excellitis virtutes, uniuersos conciues vestros tātopere coëgerunt vobis impetuoso efferæ huius pestis vigore laboriosum Reipublicæ regimen, nec frustra, committere.

Villefrancæ enim Ruthenensium breui trium mensium interuallo circiter tredecim millia hominum pestis rabie obijsse accepimus; in hac autem vasta ciuitate ob vestrum industriosum ordinem, innatam humanitatem & admirabilem charitatem septem mensium spatio dimidiata pars prædicti numeri nequaquam erepta fuit. His adductus cogor tractatulum hũc de peste, licèt incomptum, ob librorum & ocij penuriam, in quo domestica, experta, & cuilibet temperamento idonea depingo remedia, vobis consecrare; quod si hoc meum munusculum vobis gratum iri videro; præterquam quod alacriùs imposterum Sanitatis Medici munere fungar, indepto ocio plura limatiùs promitto. Interim, VIRI HVMA-

LECTORI.

ERrata ante le-
ctionem corri-
gēda, quæ, vt alia
nonnulla, inter
imprimēdum ir-
epſerunt; quibus auctor prop-
er Typographi feſtinationem
& incuriam, ſuam à prælo abſen-
iam, & maximas apud ægrotan-
tes occupationes, mederi non
potuit. Si hæc editio, LECTOR,
malè compta, tibi vtcūq; placere
ntellexero, ſique Deus vitam &
ſanitatem dederit, cum à peſtife-
rorum Xenodochio, eorumque
prato liber fuero, ocium nactus

& libros, quibus nunc ſum expers, non curando quid maleuoli inſtar canum oblatrantium obganniát, vel famæ noſtræ detrahant, cum manum operi adhibere non audeant, nec valeant, maximè verò grammaticuli quidam, ijſdem quidem ne verbum reſponſurus, comptiorem & quæ fortè melius tuo palato ſapiat, adornabo. Interim valeto, atque hæc quæ feruenti calamo à me ſcripta ſunt, (ea enim reſcribere non licuit) pro tua modeſtia excuſato, & me vt publicæ, ſic tuæ ſalutis ſtudioſiſſimum adamato.

Tuus vſu & mancipio LECTOR,

Mag. NELLANVS GLACAN, Hibernus, Doctor Medicus.

INDEX CAPITVM huius Tractatus.

BREVIS, FACILIS, & experta methodus curandi peſtem.

AVTHORE MAGISTRO NELLANO GLACAN *Hiberno, Doctore Medico.*

CAPVT I.

PROOEMIALE.

NON temerè Medicinam iam dilaceratam, multiſq; conuitijs hac peruerſa tẽpeſtate obnoxiam, innumeri ſcriptores Hippocratis æuo, omni nitore adornatam, ſolidiſſimis

ſuffultam fundamentis, cunctis vt
pote, naturæ arcanis conflatam flo
ruiſſe aſſeuerant: nam primo eius ab
Apolline ortu, hæreditaria quadam
ſucceſſione in liberos, diuino quo
dam cultu, ad Hippocratē vſque pro
pagata eſt. Cautum etenim erat i
illa Aſclepiadarum familia, ne qui
artem & induſtriam medendi, po
ſeſſionem prorſus diuinam à Deoqu
ipſis ſolis conceſſam, cuipiam com
munem faceret, qui ab eodem gen
re non eſſet exortus. Sic equidem n
tiuo quodam delectu, genuinaq; pr
penſione, omnes à cunabulis liber
libus artibus & Philoſophiæ prol
inſtituti, non leui, non futili, n
vulgari naturalium rerum cogniti
ne ſatiati, ad vberiora, & peniti
naturæ recondita, iteratis pare
tum experientijs priùs præuiſis, eg
gia ſerie inculpatiſsima iſta ingen
gradum factitarant. Hæc eloque
tiæ pater miratus, ait. Quibus a

em aut prudentia maior ineſt, aut
non mediocris vtilitas quæritur, Me-
dicina cenſenda eſt: Sic & Homerus.
Vir Medicus aliorũ inſtar multorum
eſt. Quorsùm igitur morosè multi in
hãc ſcientiam humano generi diuini-
ùs oblatam, inuehi audent? Quia
inquit ſummus & diuinus Hippocra-
tes libro de lege, multi Medici nomi-
ne, pauci verò re. Addit diuinus ſe-
nex: & omnes qui Medicinam faciũt
vulgi æſtimatione, Medici cenſentur,
hiſque in publico, nulla pœna impo-
ſita eſt præter calumniam. Vnde non
ſolum circulatores, ciniflones, &
empirici: qui tenebriones Medici-
nam procelloſa exagitãt tempeſtate,
teredinumq; ritu eandem inficiunt;
ſed Hippopotamus ominoſum ani-
mal, ibis, muſtela, hirundo, & alia
multa animalia, quæ ſolo naturæ in-
ſtinctu ſibi medelam aſciſcunt, ſi arti-
culata voce fari poſſent, vlteriori ad-
modum excellentiæ gradu, Medici à

quam plurimis nominarentur. Hi
etenim quidam Chirurguli & Phar-
macopolæ, qui insidiosis cõuitijs Me-
dicos redarguunt & retropungunt,
astipulantur: Medicum autem, etsi
non dicam Guidonis & Mesuei pe-
netralia, sed horum authorum prooe-
mia prorsus ignorent, agunt; affir-
mantque vlterius Medicum ob Chi-
rurgiæ & Pharmacopeæ defectum
nihil sine ipsorum auxilio, in salu-
brem humani generis vsum debit
conducere posse; qui insignium ve
pillonum insulsissimus sermo, vt Me-
dicum verũ esse Chirurgũ & Phar-
macopolam, dum vult, ostenderem
horum munera valdè prosperè bien-
nio subire, me compulit. Dux enim
in castris tutiùs & alacriùs inimico
rum robori obsistit, qui singula a
minis munia obire non dedignatu
quam qui recens & immediatè ca
piductor creatus. Hæc porrò Med
caminum accurata cõtemplatio, e

rumdemq; propria manu Medica fidiſſima exhibitio, Hippocratis & Galeni ſæculis ſolidam perſtetiſſe Medicinam iuuarat, multoſq; ſex veri Medici ab Hippocrate conſtitutas notas (vt ſunt debita & matura inſtitutio, doctrina, ingenium, locus ſtudijs aptus, induſtria, & longum tempus ad integram artis perceptionẽ) nanciſci effecit. Verùm vt ſtabile culmen Medicinæ adipiſcatur, digna præmia ſummoperè ingenioſos concitant. Quare rectè ſic Cicero fatur. Medico puto dandum eſſe quò ſit ſtudioſior. Medico mercedis quantũ poſcet, promitti iubeto: dicti rationem pronunciat. Quia, inquit, Medico ſalus propoſita eſt. Et alibi: non vates ſed Medicos ad ægros ſolemus adducere. Et alibi: iam hoc quoque propè iniquiſſimè cõparatũ eſt, quia in morbis corporis, vt quiſque, eſt difficillimus, ita Medicus optimus, atque nobiliſſimus quæritur. Neminem puto latet an-

nuum redditum ab Athenienſibus
Hippocrati eiuſque proſapiæ conſti-
tutum fuiſſe, ob vnicum præſerua-
tiuum ſolummodò conſilium datum
contra peſtem à confinibus locis A-
thenas dimanantem. Ob omnidam
enim, vt ad rem redeam, & ſolem-
nem literarum antiquitùs in Hibernia
noſtra culturam, ad quam vndequa-
que tanquam ad celebre ſcientiarum
delubrum, innumeri ſtudiorum cul-
tores confluebant, vt inter alia mul-
ta, hi verſiculi in vita cuiuſdam ſanct
à 700. annis exarati, fideliter demon-
ſtrant,

Exemplo patrum, commotus amore
ſtudendi,
Venit ad Hibernos, ſophiâ mirabi-
le claros.

Hiberni Medici Hippocratis & Ga-
leni veſtigijs probè inſiſtẽtes, om-
nia quæ ad ægrorum integram ſalu-
tem conducunt, manu propria con-
ficiunt & cōdecorant. Quare in to-

erè regno perpauci, aut nulli inue-
iuntur Pharmacopolæ & Chirurgi
Medicis diſtincti : nam qui dextrè
Chirurgi & Phramacopolæ munia
nequit obire Medicus, apud Hiber-
nos non pluris fit. Vnde Medici non
tantum curatu difficiles, ſed deſpe-
ratæ ſalutis ægros proprijs regni plã-
tis, ſæpenumerò & miraculosè ſani-
tati reſtituunt. Cum igitur Hibernus
ſim, quæ quorundam amicorum pre-
cibus Figeaci, Fõs, Capdenac, Cajarc,
item Francopoli toto ſuperiori anno
expertus ſum contra hanc effrenem
luem remedia, tum quæ Cadurci, la
Roque, Flogeaç & alibi prope Ca-
durcum, Illuſtriſſimi & maxime Pij
viri Petri Hubert Epiſcopi Cadur-
cenſis mandato, ac quæ tandem Do-
minorum Protopræſidis & Capitoli-
norum Magnatum nutu in hac alma
vrbe Toloſa, ingenuè maiori qua po-
tero breuitate, proferam; expectans
vlterius opportunum tempus, quo

elegantiori cultu manuale Medicum de remedijs paratu facilibus ad tyrones, in lucem edam.

DE PESTIS ESSENtia, causis, atque speciebus.

CAPVT II.

LONGE prolixam priscorum & neotericorum Medicorum historiam de peste præteriens, omni conatu & sedulitate qua potero, eius essentiam satis succincté, præposita prius vulgari morborum diuisione ab Hippocrate primo de ratione victus, *& à Galeno Comment.* I. *primi Epid.* assignata, enucleare contendam; dein verò alixeteria.

Morborum in vniuersum, alij di-

cuntur Pandemij, alij Sporades. Sporades vocantur dispersi, & qui caussam habent particularem, vt sunt phrenitis, alui profluuium, & reliqui morbi qui quo libet tẽpore indiscriminatim grassantur & infestant. Pandemij morbi qui vniuersales dicũtur, in endemios & epidemios seu populares diuiduntur. Endemij seu patrij morbi dicuntur, qui alicui regioni, prouinciæ, aut vrbi, ob vitiosum tractus fomitem sæpissimè contingũt & occursant. Vt scrophulæ Hispanis, Ægyptiacis Elephansiasis, & sic de alijs nationibus. Epidemij morbi siue populares sunt, qui per plures spatiantur regiones per interualla temporum, nisi eorum prohibeatur excursus. Epidemij morbi vel sunt benigni, vel maligni & quam plurimos enecantes. Qui maligni sunt *pestis* nomen induunt, de qua impræsentiarum agendum.

Pestis latè sumpta, omne aduersum

pernitiosè vexans significat; quo sensu quilibet morbus dici potest *pestis*, licèt impropriè. Propriè sumpta *pestis est morbus communis, malignus & multiplex faciléque communicabilis, multos eodem tempore è medio tollens.* Hæc definitio clarè colligitur ex Galeni doctrina procœmio in primum Epid. Dicitur *pestis morbus communis*, vt conueniat cum reliquis morbis epidemicis seu popularibus. *Malignus & multiplex* dicitur morbus, quia eam concomitantur omnes morbi dispersi seu sporadici quales sunt ordinariæ ægritudines alijs temporibus extra pestem apparentes, quæ ob ingentem pestis malignitatem superueniunt. *Multos è medio tollens*, additur, vt distinguatur à morbis epidemicis benignis. *Eodem tempore additur*, quia vi cuiuslibet speciei morbi, multi moriuntur non tamen eodē tēpore, nec pari communicabilitate, vt vi pestis contingit

Peſtis cauſa duplex eſt. Aër, & contagium. Dum aër inficitur & ſua labe nos inficit, facilè dignoſcitur ex eo quod omnes cuiuſlibet ſexus & ætatis, quocunque degant in loco, ſub aëre corrupto, æqualiter ferè in morbum hunc incidunt. Præſentem peſtem ab aëre inquinato promanare minimè iudico: quoniam cæli volatilia adhuc intacta permanſiſſe obſeruauimus: tum quia, quod magis præcipuum eſt ſignum, non æquè omnes in eadem vrbe commorantes afficiuntur, etſi in eodem tractu ſub eodem aëre verſentur: nam qui ſeſe à comitijs abſtinent, ſeruata victus debita ratione, intacti & ſuperſtites lætantur. De peſte aërea impræſentiarum non agam, ſed de ſecunda peſtis differentia (ratione cauſarum duæ ſunt peſtis ſpecies, vna aërea, altera contagioſa) quæ præſens eſt, quæque è loco in locum delata, diuerſis in Prouincijs copioſam generat cladẽ;

vt annis 1627. 1628. & hoc anno 1629. palam perſpeximus. Primus enim qui ex Aluernia Figeacum aſportauit peſtem ſub finem autumni 1627. infauſtus erat mulio quidam hoſpitium cuiuſdam Cleirac ad quod appulit inquinans, ibidemque vitam cum morte commutans. Huius mulionis peſtis omnibus ipſi auxilium ſuppeditantibus, Medico nẽpe, Chirurgo, & Pharmacopolæ prorſus, multorum damno, incognita fuit, donec ineunte hyeme, in eodem hoſpitio, inſidioſa lues excanduit. Vicina autem loca à mendicis Aluernis pedetentim conſpurcata ſunt. Oppidorum tamen Fons, & Cajarc quidam incolæ qui in prædicto Figeacẽſi diuerſorio de Cleirac verſabantur natali mox acquiſito ſolo, idem inſicitè labefactarant. Sequenti æſtate Francopolum, paulo poſt Cadurcum, initio autumni ſubſequentis Moyſac & tandem menſe Septembri hanc al-

mam Tolosam infestare cœpit inhumana lues.

Pestis enim hæc (quæ per contagium dicitur) deriuatur à verbo *contango*, vi cuius *contactus* fomes pestis communicat alteri corpori substãtiam quandam subtilem, & malignantem induentem naturam; quod corpus si humanum sit, idférociter ferire cõsueuit pestis: si inhumanum, pestilentem diu fouet auram, præcipuè si sit spõgiosum, ab igne & solaribus radijs semotum. Communicatio hæc bifariam accidit. Primò dum *inquinamentum*, quod nihil est aliud, quam spiritus venenosus, siue aura, siue vapor malignus pertinaciter fomiti adhærens (*fomes est quodcumque hunc halitum venenosum seruat, nutrit, ac fouet*) per aërem transmittitur ab vno corpore in aliud; quod facile succedit dum amborum longa contrahitur mora, exacta vicinitas, transmittentis completa conspurca-

tio, recipientis apta diſpoſitio obſecundant. Quare qui perterriti, prætereuntium celeri curſu non tantum ægrorum, ſed infectorum labem, licet exiliſſimam, timent; his mens ægrotat. Vident enim quotidiè manus noſtras igni ardentiſſimo temporis tantillo appoſitas, non comburi: ignis tamen non tantum peſte, ſed vniuerſis actiuis ſublunaribus actiuior & ferocior eſt. Secundò quando immediatè fomes corpus aliquod nondum labefactatum attingit: vt ſi quidam ſanus & incolumis attingat hominē peſte inquinatum, vel è contra. Quocumq; ex dictis modo fiat communicatio, indubium permanet, eodem ſemper modo hominem affici, inſpiratione ſcilicet & tranſpiratione. Inſpiratione, dum teterrima aura inſimul & viſcida, vna cum aëre, ſine quo animal viuere impoſsibile eſt, inſpiratur: inſpirata pulmonibus, vt pote laxis, & ſpongioſis, facilè adhæret; po-

teaquam cordi vtrinque pulmonibus
ircumuallato & obsesso, affatim cõ-
nunicatur & impingitur ; cumque
or assiduò toti corpori spiritus vita-
es suppeditat, omnibus partibus per
concomitantiam subministrat & hãc
auram. Nec mirum, cum totus arte-
rialis sanguis & spiritus, ob vegetio-
rem eorum calorem, sint hac pesti-
fera aura imbuti. Vnde tandem per
vniuersum corpus dispersa, natiuum
facultatum robur obtundit, omnium-
que partium genuinum connexum
vexat. Trãspiratione recipitur, quan-
do vapor iste viscidus & venenosus
arteriarum capillarium in cute desi-
nentium ora pertingit; deinceps vi
cõtinuæ earumdem dilatationis cor-
di communicatur; Spiritus autem vi-
tales postea, vt iam retuli, à corde
tanquam nuncij qui ad omnes corpo-
ris partes, vitalem concomitantur fa-
cultatem, deuehi solent, secumque
ad omnia corporis penetralia vene-

num aſportant, ſicque tranſmiſſum & diſperſum integrè, pars princeps peſti magis obnoxia præcipuè labe-factatur; valde tamen oppreſſo & contaminato fonte vitali, corde, non ſatis tẽpeſtiuè infauſta lues aliò pro-truditur, ſed ibidem radicata cordis vniuerſas vires, veluti proſtratas & imbelles reddit, ſubque axillis aut harum alterutra generantur bubones, aliquando verò nullus, viribus cun-ctis penitus debellatis; vnde internæ aduruntur viſcera, ob vniuerſam ca-loris extranei & virulentæ luis in cor-poris penetralibus collectionem. Vir-tus vero vnita fortior eſt ſe ipſa diſ-perſa; quapropter multi inopinanter, ſubitóque rabidæ luis inſidijs moriũ-tur: ſicuti hyberno tempore ob an-tiperiſtaſin factam vi frigoris ambien-tis ſæpè fit, nullo prorſus pullulante tumore, dẽptis aliquando ſolis mor-billis qui crebrò poſt obitum in cute prorumpunt. Ideoque miror cur per-

inaciter nonnulli contendunt subi-
am hanc mortem à febre diaria, quæ
alde benigna est originē sumpsisse.
Non enim nego spiritus in corpore
riùs tāquam cremia excalfieri, dein-
eps humores, post hos solidas cor-
oris partes. Sed apparentibus post
bitum morbillis, manifestè colligo
utridos esse humores in toto cor-
ore inclusos. Ergo febris putrida
otius quam diaria censendus ardor
lle inextinguibilis & malignus, ma-
ique moris morbus; qui quoniam
erperacutus est, viginti quatuor ho-
arum interuallo ægrum interficere
alet; non secus ac apoplexia & con-
imiles morbi acuti.

Superiùs dixi causam pestis esse
uplicē, ideoque & ratione causarū
uas esse pestis species, vnā aëream,
lteram cōtagiosam; cibi enim quan-
lo pestis causa censentur ideo sunt
atione tactus, quare ad cōtagiū re-
lucūtur. Ratione subiecti tres cōmu-

muniter à Medicis cenſentur peſtis ſpecies. Diaria Febris, Putrida, & Hectica.

Sed tantorum virorum pace, vnicam tantum dari ſpeciem nominatarum dico, quam putridam eſſe iudico. Quod ſic probo. Febris putrida ideo dicitur talis, vt omnes Medici concedunt, quia ab humorum putredine immediatè dimanat; atqui ex omnibus etiam Medicis febris peſtilens immediatè dimanat ab humorum putredine, cauſata ab extrinſeco aliquo putrido; Ergo febris peſtilens putrida ſolummodo erit, & non diaria neque hectica. Meam hanc ſententiam confirmat Galenus *Capite quarto libri primi de differentijs febrium.*

Quoniam ſupra dixi aërem inſpirãdo & tranſpirando cauſare peſtim, inde colliget aliquis ſolum aërem eſſe cauſam peſtis. Reſpõdeo, negando conſequentiam. Aër enim in peſte à contagio cauſata eſt conditi-

ne qua peſtis non communicaretur
lli corpori. At verò quando abſolu-
è dicitur aër eſſe cauſa peſtis, tunc
n ſe vniuerſaliter corruptus eſt: quod
on accidit quando eſt conditio ſine
ua non communicaretur peſtis per
ontactum.

De ſignis peſtis.

CAPVT III.

PEſtis ſigna innumera ſunt; nam alia habet nulla præter omnium morborum accumulatam complica-
ionem, & coaceruationẽ. Aliquando
lolor premit capitis, vigiliæ, aliquan-
lo profundus ſomnus, ſitis, inquie-
udo, vomitus, aluj fluor, proſtratus
ppetitus, aliquando fames, color li-
iidus in cute, aliquando flauus, horri-
la facies, moroſus vultus, laſſitudo

ſpontanea, crurum debilitatio, articulorum dolor, febris ardens & continua, phrenitis, dementia, morbilli bubones, carbunculi, ſincope, ſenſus & motus læſi, & cætera ſigna quæ ingentem humorum putredinem denotant. Multoties autem reperitur ſine bubone & carbunculis, præſertim frigore vigente, natura debellata, aliasque ob cauſas vt in peſtis primordio claré conſpicitur; propterea difficile non ſolum curatur, ſed cognoſcitur vtrum peſtis ſit morbus qui graſſatur, necne; quoniam nullus ſcientificus Medicus ægri pulſum contrectare audet, nec inguina & axillas reliquaſque partes, in quibus ſæpiùs bubones latitant, ſoloque tactu & nõ viſu percipiuntur, palpare; ſed quiſque ſuis perſpicilijs & tubis opticis, adiutus quibusdam theoricis ſignis, aſtrologorum more, (licet Medicis & Chirurgis opus ſit, non autem Aſtrologis) quæ abſtruſa ſunt, quæque ſolius

actus adminiculo venantur, & notescũt, linceo quodam aspectu, maximo reipublicæ damno, cognoscere nitiur. Ob id autem permulti, vt indies ferè vidi, peste cruciati vsque ad mortem illæsi iudicantur; & qui alia affiiuntur ægritudine, pestiferi à summis stis viris in arte chimærica & nõ medica probè versatis, nominãtur. Quia enim suus cuique patrocinatur Mæcenas, ita magistratum decipere, & reipublicæ illudere permittitur illis.

In eorum tamen gratiam, qui defunctorum cadauera inuisere solent, certiora signa à me obseruata dum peste iugulantur, exponam. Siquidem iugulato ægro, dum nullum ex consuetis pestis signis elucet, saltim lumbos, nates & pectus sanguine suffusos, ideoque & sanguinei coloris, reperies; brachia præterea flexilia sunt, ob viciniam quam cum corde obtinent, à quo ad artus venenum protruditur, ita & ligamentis veneno semel infar-

ctis & imbutis permanentibus,flexii
plerũque redditur brachium. Vt hoc
ſignum ſine fraude dignoſcatur,cada
uer quinque vel ſex horis inſepultum
ſeruetur; nã quod flexile eſt vna poſt
obitum hora, rigidum poſt ſex inue
nietur brachiũ, ſi peſte enecatus fui
ęger; vt in vxore de Bellegous Figea
cenſis ſedulò peſte inchoante, anno
taui. E podicè ſæpe-numero fætidiſſi
ma fluunt excrementa.

Non ſemper huic morbo febrem
annecti, ſatis ſuperque compertum
habeo. Quare mihi ſæpe fuit admira
tioni inſcitia quorundam, bubonem
ſine febre ſenſibili, morbi Neapolita
ni ſurculùm eſſe autumantium. Qu
peſtium alias eſſe maligniores, alias
benigniores & ſine febre,dubitat;ac
cedat, & dictum experientia confir
mabo. Puellas autem quaſdam ſextu
ſeptimum, vel octauum attingente
annum,in quibus clarè apparuit bubo
ſine febre,curaui:hasne libidinis ca

es eſſe dices? Non; ſecùs plebeius ſto, nec ſis ſectator eximij Hippocratis & ſummi Galeni.

DE PROGNOSI.

CAPVT. IV.

PEſtis, vt aliorum morborum acutorum, prognoſis dubia eſt & anceps; ſed ſequens à me frequẽter obſeruata fuit prognoſis. Homo pinguis & carnoſus cum alui fluore, vomitu, cum bubone vel ſine bubone, raro ſanitatem nanciſci conſueuit. Qui ſanguineus eſt, excedẽte plenitudine ad vaſa niſi propè remedijs ſuffultus, morbillis ſtatim erumpentibus, breui expirat. Bubones ſicci, poſt aperturam factam, & nihil fluentes, præſentibus febre & delirio, mortem portendunt. Bubones liuidi,

carbũculi supra cordis regionem pe[illegible]
simi sunt, & mortis præcones; sicu[illegible]
& maxima expiratio cum febre, co[illegible]
tinuus vomitus; sudores frigidi, sud[illegible]
res fætidi & perennes, inquietudin[illegible]
sempiternæ cum somni defectu, mo[illegible]
billi nigri, & precipuè lati, & qu[illegible]
splendidi: ingens timor, pulsus form[illegible]
cans; ægri trauli, alui fluor diu durã[illegible]
bubones retrò redeuntes, nutric[illegible]
quarum lac non exugitur: & præ[illegible]
nantes ferè omnes. Sani quibus hip[illegible]
condria tument, & si terrestres ac me[illegible]
lancholici, ob ingenitum & conna[illegible]
timorem (nihil certè sibi fore tutu[illegible]
autumant) citius hac lue molesta[illegible]
tur, quam qui sanguineo, bilioso, a[illegible]
pituitoso præditi sunt temperamẽt[illegible]
quamuis magis apti ad luis susceptio[illegible]
nem.

D [illegible]

DE VICTVS RA-
tione.

CAPVT V.

PErfecta victus ratio, in debito ſex rerum non naturalium ordine conſiſtit. Aër enim ægri naturæ cõformis et affinis ſeligendus erit. Feneſtræ in omni peſte promanãte à cõgio recludendæ; vel ſi hoc fieri nequit alterãdus aër, totum cubiculum xicrato irrorando, cui parum aceti ſacei dum permiſcebitur, eximié nducet. Hæc irroratio tempore æſtuoſo ſæpiſsimè iteranda, maximè veſi ſani vel ægri qui domum incolũt, æſtuoſum vergant temperamenm, & decrepitæ nõ ſint ætatis. Acem enim roſaceum, ſiue ordinarium

(rosaceum tamen simplici præstat) candentibus lateribus, vel sartaginii, vel ferro etiam calentibus, affusum, optimum procreat suffumugium aptum & iucundum, minimeque molestum, quolibet anni tempore siue frigido, siue calido; cuilibet etiam temperamento conuenientissimum est. Hoc suffumigij genus, quia sępè à me cũ fruge expertũ, quia facilè à quolibet cõfici & cõparari queat, reliquis ab authorib' pręscriptis & cõpositis ex thure, mirrha, bensoino, storace, lauro, genista, iunipero, roremarino, lauendula, thimo, & consimilibus industrià anteposui. Me itidem mouet non tantum, quod hæc vltima ab omnibus ęqualiter acquiri nequeant, sed quod ipsorum fragranti odore, cerebrum, maximè iuuenum percuti, spiritus animales in girum rotari, vitales accendi, appetitum minui, & multos eius vsu assuetos in hanc virulentam luem, celeriùs, & faciliùs illapsos fui.

e viderim. Horum attamen ſuffituū
ſum ſingulis in cubiculis vndequa-
que occluſis quotidiè approbarem, &
maximè dum aër vniuerſaliter inqui-
atus infeſtat, vel quādo vicinæ ædes
ac labe conſpurcatæ remanent, dū-
modo omnes vnanimiter exiuerint,
& ſuffitus eodem tempore flagrare
nchoauerint. Vniuerſa domus à quiſ-
uilijs omnibus maximè fœtidis &
tofis munda ſeruetur; ſalebroſa &
umida loca luculentiſsimis ignibus
o ſuperfluo madore deſtituenda;
ellam excipe vinariam, cuius aër ha-
tuoſo doliorum ſpiramine liber abſ-
ue vlla prorsùs impuritate acquieſ-
t. Vnusquiſque domo exiens, à co-
itijs & omni ſordidorum hominum
ctiori commercio ſeſe detineat &
ſtrahat. Domum repetens (maximè
rui & ancillæ multorum malorum
uſæ) nullus familiæ ſe commiſceat,
nec igni appoſitè exhibitus, omnē
urcitiem veſtibus annexam depo-

nat. Manè percitus quiſque, ſubuculã, reliquaque veſtimenta igne excalfieri & exſiccari, maximè verò qui frequenter recenti nequit vti induſio, curabit. Oculi & manus lauentur; vti cõtinet ſequens axioma; Lumina manè manus, gelida tibi lauet vnda; item ſint nitidæ veſtes, comptaque cœſaries. Quibus omnibus probè peractis, munda domus puruſque aer longo tempore & fortiter peſtiferæ labi obſiſtere cernentur. Si vniuerſus aër Vrbis vel Prouinciæ inquinatus (iam Deo laudes, purus eſt) ſit peſtis cauſa feneſtræ, niſi micãte phæbo, occluſæ perſtent; nec domo exeat vllus ſummo manè. Rus iturus qui diu peſte inquinata loca incoluit, ſui docti Medici conſilio & auxilio plethoram vel cacochimam, qualicunque premitur & oppletur, exuat atque ſedulò depo-nat; ſecus quod teſtudinoſum & con-ſopitum latitarat in corpore virus pellucidi & puri aëris claritate reu-

uiscet, & vt in omne corpus pergat & agat, agile reddetur. Archidiaconus Carbonel & Canonicus Trumas Cadurcenses, inauspicatò consilium hoc spreuerunt.

Cibus & potus non leue damnum inferunt, si lautiùs quam par sit, ijs vti desideras. Non enim satietas non fames, neque aliud quicquam bonum est, quod modum naturæ excesserit; ex aphorismo. 4. 2. Nõ vnicum etiam cibi genus omnibus præscribendum, sed cuilibet vt eius natura exigit, diuersus exhibendus, etiam si videatur ferre aliquid leuiusculi nocumenti. Ex 50. secũdi aphorismorum. Quæ lõgo tempore consueta sunt, etsi deteriora sunt, insuetis tamen minùs molesta esse solent. 38. eiusdem libri 2. Paulò deterior potus aut cibus, suauiora; melioribusque quidem, sed minùs suauibus est præferendus. Vnde maximè mihi cordi fuit huius summi viri dogmata assequi & amplecti, alio-

rum autem indiſcriminatim iuſcula quibuſlibet annuentium, ſubterfugere doctrinam. Vidi enim quamplurimos ſolo leguminũ, reliquorumque cõſuetorum ciborum vſu citius á peſte liberatos fuiſſe, quã alios qui præter conſuetudinem ſumptuoſis alimentis nutriti ſunt. Ideoque Gal. 8. methodi. Gaudent enim naturæ conſuetis ſemper.

Chariſſime mihi crede experto, non vllis caloris exceſſu dotatis indulgendum: multos equidẽ vidi adoleſcentes alliorum, laridi, & caſei veteris ſalſi vſu aſſuetos, necnon longa veteris meri potatione, ſuis amaſijs breui valedicere coactos fuiſſe. Non inde tamen inferendum, hæc ijs qui frigidiori prædito ſunt temperamẽto, mediocriter ſumpta, non eſſe ſalubria.

Quæ itaque optima ſunt nutrimẽta, cenſenda veniunt quæ ſunt temperata, quæque ad frigiditatẽ aliqu

modo vergunt. Quare iuſcula ſemper alteranda, lactuca, endiuia, portulaca, vel acetoſa. Scutella vna iuſculi huius probè confecti (acetoſa quæ reliquis præſtat ſit in magna quantitate ebullita: vnica ebullitione alterabit iuſculum quod antea fuit cõfectum; idem dicẽdum de lactuca, & alijs) inijciendo guttas aliquot aceti in quo infuſũ ſit parum cinamoni vel gariophillorum, præſentaneum eſt alexiterium tum præſeruatiuum, tum curatiuum. Præſtantius tamen euadet, ſi eidem iuſculo addetur dr. 1. confectionis de Hyacintho & oui vitellus vnicus. Loco confectionis, ſi imminet periculũ, ſatiùs erit addere dr. 1. alicuius mixtionis infra præſcribendæ, naturæ vtpotè cuiuſlibet magis idoneæ, & atroci malo fortius obſiſtentis. Magnates loco aceti, vtantur ſi velint ſucco acido citri, vel limonum. Ne acida hæc ſtomacho frigido alicuius noceant quibuſdam gariophyllis, vel pauco

cinamomo corrigenda; Nullus exeat domo ieiunus. Tempore prādij ophæ siue iuſculo permiſce ſemper aliquid aceti, aut liquorum prædictorum ad libitum: nam omnia fortiſsimè obſiſtunt putredini, peſtis matri. Initio prandij, maxime prunorum vſus confert. Tempore cænæ ſalſa viridis & acetarium probè conducunt ſanis. Salſa omnia, niſi parcè ſūpta, nocent.

Quamuis vinum albū deobſtruat; ſententiæ multorum ipſum indiſcriminatim omnibus præſcribentium, obtemperandum minime iudico. Nā vinum adeo tenue & clarum facilè ſurſum capeſſit, capitique noxam inducit; citò etiam tranans ad vreteres & veſicam, chili complementum non expectat, eumque liquore deſtitutum relinquit, aut certè portionem eius non exactè coctam in venas vnà ſecū rapit; nam moram in ventriculo non contrahit. Contrarios effectus parit vinum rubrum & aliquo modo auſte-

rum:nam ſua aſtrictione ventriculum probè corroborat, vt integrè cibos comprehendat; ſua etiam vinoſitate facultates & ſpiritus corroborat. Aſtrictio iſta à terreſtritate emanans, facit ipſum diutinam in ventriculo, ad perfectam chili confectionem, tum vt completum robur & ſubſidium cunctis partibus, earumque facultatibus impertiantur, moram cōtrahere. Quod vtinã in multorum vtilitatem, animaduerterent Saturnini ſeu Spagyrici, qui omnia ad ſpiritualem quãdam (quam eſſentiam vocant) & valdè penetrabilem ſubſtantiam hallucinati reducere (licèt pro ſalubri eſſẽtia fumus tantummodò extet) nituntur.

Somnus & vigilia ſimilitèr naturæ limites ne excedant. Sint tamen inæquales vt cuiuſquè temperamentum poſtulat: nam nonnulli, vt pituitoſi & humidi natura toto vitæ decurſu magis indulgent ſomno, quam qui ſic-

cioris sunt temperamenti, vt melancholici & cholerici. Vitandus somnus statim post cibum, maximè verò meridianus.

Vigiliæ longæ & intempestiuæ febrilem feruorem adaugent, spiritusque consumunt.

Motus & quies mediocritatem ne excedant. Aliter violentus motus, seu exercitium excedens naturæ limites, febrem concitabit: vt quies nimia putredinem fouebit. Quarè fæminæ ob carnis laxitatē, & vitam ociosam citiùs feritæ concidunt, quam viri qui maiora obeunt pericula.

Excreta & retenta, consueto ordini correspondeant. Fluat aluus semel in die. Menstrua & hæmorrhoides cō citentur vt res postulabit: nimia è cōtra vacuatio cohibenda. In his tamen vt in reliquis, dum res vrget, consule Medicum. Seminis excretio et multis frigidioris naturæ viris non si exactè necessaria; alij tamen nisi assi

duè coëãt, capitis grauitate infestantur, cibos fastidiunt, febribus sunt obnoxij, deterius coquunt & appetunt, ac denique torpore, pigritia, ac melancholicis accidentibus molestãtur. Quare in his seminis retentio, menstruorum suppressioni in fæminis correspondet. Ita ferè Gal. 6. de locis affectis capite 5. dum loquitur de Diogene. Sed sancta venus amplectenda. Qui legitima carent, otia fugant. vt monet Ouidius.

Otia si tollas, periere cupidinis arcus;

Da vacuæ menti, quo teneatur, opus.

Animi pathemata seu paſsiones, ne cum impetu lucem capiant. Ira repentè febrem causat. Fæneratorum inexhausta cupiditas, vnica est mæroris & tristitiæ causa. Inuidia etiam, quæ dolor est ex alienis bonis conceptus; omnium vitiorum est fœdissimum. Quæ omnia sedulo delenda, ne corpori noxam inpingant, vt sepè contingit.

Atq; hæc de regimine præſeruatiuo communi ſint ſatis

DE PHLEBOTOMIA.

CAPVT VI.

ANtequam phlebotomiam attingam, *peſtis*, quæ plerumque eſt cum febre aſſociata, curatiuas indicationes proponam.

Tres ſunt peſtis indicationes curatiuæ. Prima deſumitur à peſte, quæ alexiteria poſtulat. Secunda à febre, quæ humectantia & refrigerantia. Tertia à putredine, quæ deobſtructionem, vt aliquo modo refrigerationem. Cũ itaque ſanguinis miſſio ſit remedium magnum prædictos implens ſcopos, ab ea intrepidè, primo ſtatim ægritudinis occurſu curationem (quicquid enim dicant nonnulli, hoc magnum & verè ſalubre remedium eſſe, ſæpiſſimè compertum habeo) inchoabis

Magnitudo morbi, virium robur, ætas florida, maiori ex parte ſint præſto. Si pulſus tamen aliquando reperiatur languidus per accidens (pulſus lãguidus per ſe & per accidens, mediante fideli pulſus contrectatione iudicantur) ſanguis hauriendus, vt natura antea onere oppreſſa ad priſtinos vſque vigores releuetur.

Sanguineis bilioſis, & alijs robuſtis maximè phlebotomia celebranda; melancholicis autẽ & nutricibus rarius; nunquam verò prægnantibus. Si alui fluor, vel vomitus infeſtant, neutiquam celebrenda. Si tamen parcus ſit vomitus & ſimptomaticus, (idem de alui fluore dicendum) non ideo prętermittenda ſanguinis miſſio: nam aliter in periclitatam naturam, ſtatim perniciosa labes irruet. Experta cano; ſola namque ſanguinis miſſione, cum recta victus ratione, vtpotè ad humidum & frigidum tendente, multos ſanitati reſtituimus; & hoc Gale-

num ſequuti; etenim, inquit, vel ſola ſanguinis detractione ſic obita, reſtitui olim ipſe quendam adoleſcentem ardentiſſima laborantem ſynocho.

Scindatur vena, ſeruata ſemper rectitudine, v. g. ſi tumor ſit in inguine dextro, ſaphæna eiuſdem pedis aperienda, ſicuti & vena brachij eiuſdem lateris ſi adſit capitis dolor, aut plenitudo, vel ſi febris ardens premat; interea tamen buboni pertinaciter fixa hæreat toto sãguinis miſſionis decurſu, cucurbitula, ne venenum parti affixum introrſum retrocedat. Medianã & ſaphænam ſatis proſperè eodem tempore, vrgente caſu, fluere iuſſi. Seruata proportione, idem fiet in reliquis tumoribus, ſi adſint. Sanis, ſicuti & ægris, ſanguinis miſſio docti Medici cõſilio celebretur. Sis tamen abſque vlla incuria ſollicitus, vt ægris quadrante horæ aut ſemihora ante ſciſſionem venæ, potionem vel cordiale quid ex præſcribendis à me, ve

ltim pauperibus iuſculum aliquod
um aceto paratum vt ſuprà, vel oxi-
ratum hauriendum, impertias. Tunc
nim roborata & adiuta natura, refo-
llatiſque viribus, obuiam affectibus
t obex, ſanguiſque facilius quã ali-
er proſiliet. Sanguinis miſſio cele-
randa & reiteranda cunctis febre
rdente moleſtatis; ſed omnia cum
rudentia.

DE PVRGATIONE.

CAPVT VII.

QVicquid dicant nonnulli, purgationibus rariſſimè vſus ſum, niſi paulò ante morbi aduentum, circaque principium, dum adhuc ſimptomata non ſæuiunt, vel lõgè poſt morbi vigorem dum humores am cocti ſunt; & hoc ſecundum Hip-

pocratem. *Concocta Medicari oportet* *&c.*aphor. etiam penultimo primi ait *In acutis passionibus rarò & in principijs Medicinis purgantibus vti, & hoc cum premidatione faciẽdum.* In cuius aphorismi commentario, diuersos proponit Gal. obices purgationes penitus in principio prohibentes. Vrgentiori enim succurrendum ex Gal. *capit.* 14. *primi ad Glauconem.* Quo in loco monet; si ventriculi anxietas, morsus & imbecillitas adsint, humores non esse vacuandos, priusquam os ipsum ventris corroboretur, etiam si cruditate aut cacochimia æger ipse laboret: sed in crudeli hac lue, quod maximè negotium facessit, est continua febris, continuò adurens, omniaque sæua simptomata vna cum veneno proritans (sine febre pestis valdè mitescit, omnique caret sæuitia.) Ergo & huic precipuè præsidium ferendum; nam non solus ardor mitescit, sed debellatur & ipsa putredo, visque venen

acerrima retunditur; ſublatis videlicet feruore & putredine ipſum fouentibus. Quare penitius venenum maſſam ſanguinariam tranãs, eidemque tanquam ſubiecto aptiſſimo, vtpotè molli, ſuos impingens caracteres, ſanguinis miſſione, præhauſto aliquo remedio venenum domante, potius quam purgatione euacuandum euenit. Quod autem eſt in parte per pſam partem emitti debet: vnde experti Chirurgi continuò humorum colluuiem in aliqua parte collectam, per eandem partem ſenſibili aut inſẽſibili euacuatione forniſecùs deturbare conantur Ergo ſatius eſt ſanguinem extrahere vt corpus facilius tranſpirare valeat, vt putredo ex-nguatur, plenitudo minuatur, ac febrilis feruor remittatur, quam catharctica remedia naturæ modum & ordinem corruentia, ægris propinanda exhibere; etiam ſi febris hæc nõ ex ola meatuum cõniuentia, nec à So-

lis ardore originem desumat: (tales enim febres vltra vnum diem porrigi non est necesse) sed ab ipsa venenosa putredine, quam phlebetomia debitè celebrata facilè coërcet.

Febris hæc synochum redolet ardentem & continuam cum leui aliquandò putredine, aliquando cum eximia. His enim febribus, quamuis putridæ sint, nullum celebriùs & cōueniētiùs auxilium sanguinis missione. Quare Gal. 9. *methodi. Est porrò continentium febrium præsidium maximum si modo vires valentes sint, sanguinis diminutio, vel vsque ad deliquium animi.* Et paulò post. *At continentium* febrium (febris enim pestilens continuæ & continentis rationem ferè semper habet) maxima hæc duo sunt remedia; detractio sanguinis, & potio frigida; hanc doctrinam sequùtus soli sanguinis missione, & vsu oxicrati numerosam pestiferorum cohortem fæliciter, curaui. Extraxi autem circi

er libram vnam peſtiferi & maximè
orrupti ſanguinis, etiam fluentibus
uinque prægrãdibus anthracibus &
ubone vno, è laniatore Coudet, qui
atim conualuit, etſi quod extractũ
ſt putridum quid pituitoſum & ſero-
ım quam ſanguis, potiori iure nomi-
andum. Igitur ſanguinis miſſio exer-
enda in peſte, relicto adhuc purgan-
um vſu.

Obijciunt nonnulli humores ſtatim
peſtis primordio purgandos, quia
enenum non recipit coctionem: tum
uia materia ſemper turget.

Ad vltimum reſpondeo falſiſſimum
ſſe humores in peſtis primordio tur-
ere, niſi rariſſimè aut nũquam. Quo-
iam peſtis, vt reliqui omnes morbi;
uatuor habet tempora, principium,
gmentum, ſtatum, & declinationẽ.
principio & declinatione mitiſſima
nt omnia accidentia, quæ in aug-
ento & ſtatu aſpera & calamitoſa
uciant & contorquent ægros: non

ſecus ac Petrus v. g. qui infans & ſe-
nex, fæmineas & imbelles edit actio-
nes; in adoleſcentia autem & iuuen-
tute, vegetiores & fortiſſimas. Tum
etiam quia non adſunt in principio
turgentiæ ſigna; humores enim pru-
rire ſeu turgere dicuntur, cum motu
vehementiori agitati, & à particulis
ad particulas transfluentes per morbi
initia moleſtant, hominem dolore af-
ficientes, irritantes & quieſcere non
permitentes. Ex *Gal. libro quos purga-
re, qualibus medicamentis, & quãdo opor-
teat.* Atqui in principio peſtis non
talia reperiuntur ſigna. Ergo neque
turgentia. Galen. etiam commenta-
rio *aph.* 24. Hippocratis præuiſionem
addendo (*& hoc cum præmeditatione fa-
ciendum*) valdè miratus eſt; quare hu-
mores in principio prohibet purgari;
quia viſcoſis humoribus ægri referti
ſunt, vel præcordia intenta ac inflata,
aut ſupra modum calida & ignea; quæ
omnia, vel ſaltim nõnulla peſtem fe-

e semper concomitantur,.Ergo non
est in principio pestis purgandū. Gal.
etiam *9. meth.ait*,calorem omnem fe-
bri inimicum esse: atqui catharctica
alida sunt, ergo non sunt propinan-
la.Ex 13.*etiam methodi* segnities à fri-
gore, immodicus motus à calore di-
nanat. Ergo ne immodicus humorū
notus de nouo constituat turgentiã,
quæantea non fuit,à calidis hunc im-
nodicum motum humorū procrean-
ibus, abstinendum: nam calida ca-
harctica ad interna viscera omne in-
uinamentum corporis duplici virtu-
e, occulta & calida, reuocant. Ergo
n principio satius est vti aliquo refri-
erante remedio, quod propriè tale
icetur, quam eo quod per se calidū
st,per accidens aliquando frigidum;
ualia dicuntur catharctica, à Galen.
upradicti aphor. commentario.

Ad primam obiectionem facilè res-
ōdetur, falsum esse venenum sump-
um pro humoribus veneno conspu-

rcatis, non recipere coctionem, mult autem & innumeri curantur pestii feri sine vlla purgatione chatarcticiis celebrata; quod non fieret nisi facultates mediantibus earundem actionibus, impetuosum veneni robur humores coquendo domarent. Veneni attamen sumptum in abstracto (quod fit tantum vi intellectus) pro ipsa venenositate, certum est quod per se & propriè non suscipit coctionem. At nunquam inuenitur ita separata à subiecto. Quare provt coniuncta subiecto recipit coctionem.

Ostẽditur sedem pestis esse massam sanguinariam; purgantia nominantur.

CAPVT VIII.

IN inirriguas sanguine partes venenum non abundè trãsilire, sed in ipsa sanguinis massa, tanquam in septo persistere, non solùm supradictis in progressu rationibus, & Gal. authoritate. *cap. 21. lib. tertij de simplic. Med. facult.* sed experientia euidentius adhuc demonstrabitur. Ratio tamen hęc fortis est. Arctissimo vinculo, & connubio cõsociantur pestis & putredo. Atqui huius sedes est massa sanguinaria. Ergo & pestis subiectum est eadem massa sanguinaria.

Figeaci primum corpus pestiferũ,

iam ab anno, diſſecare iuſſi, ſiſtẽte bu-
bone in inguine eius dextro; partes
nobiles integris naturæ attributis do-
tatas reperi; ſolummodo maſſa ſan-
guinaria coagulata, grumoſa & adu-
ſta reperta eſt, pulmones verò cæru-
lei vltra modum.

Sed ex æmulis dicet vnus, cadaue-
ra omni natiuo calore deſtituta eſſe,
proindèque vi frigoris, cuius eſt he-
terogenea congregare & condenſa-
re ſanguinem in venis coagulari.

Reſpondeo, & probo primò ratio-
ne id fieri vi peſtis, non verò vi frigo-
ris. Experientiæ ſequentes vlteriu
rem confirmabunt.

Quemadmodum vi alicuius facul-
tatis ſecretioris, coaguli vituli momẽ-
tum vim habet inſpiſſandi & coagu-
landi lactis copioſam quantitatem, ſi
& qualitas hæc occulta ſeu tota ſub-
ſtantia venenoſa, habet vim coagu-
landi maſſam ſanguinariã; ergo coa-
gulatio non fit à frigore, ſed à quali-

tat

ate pestilentiali occulta & venenosa
n subiecto calido, sanguine; non se-
us ac lac dum coagulatur, priùs cali-
um redditur. Aura siue vapor vene-
osus, non secus ac oleum, quod cui-
bet quod attingit corpori pertina-
iter adhæret, massæ sanguinariæ im-
ingitur; vique deinceps facultatis
ccultæ venenosæ coagulatur, inep-
ique tandem motui redditur; vnde
erfecta putredo, quæ maximoperè
uietis soboles elucet, consequitur.
anguinis deinde serum impensè pe-
iferum, vi caloris feruet, transuehi-
urque ad partes vsque nobiles, reli-
uasque omnes; quod si fæcũdè san-
uini supernatet, turgentiam mina-
ur, & inquietudines crebrò ante
orbillorum eruptionem, sæpissimè
ortem: nam vna cũ fuliginosis spiri-
ibus vi feruoris elatis, venenum assi-
uo ad cor calidissimum viscus, rele-
tur; huius autem euentus verum &
icum remedium est sanguinis mis-

ſio, cliſteres, & alexiteria.

Cadurco autem, caniculari menſe rus accerſitus, phlebotomiam cuidam iuueni ſanguineo & bilioſo celebrari curaui; tuſa vena nihil fere ſanguinis exilire perſpectum fuit. Quare dubitans ob Chirurgi incuriam me meæ propoſita meta fruſtrari, ægri brachium ipſe perſpexi, reperique vulnus ſcalpello inflictum, probè & ſecundùm artem factum fuiſſe; venam vndequaque digitis comprimens guttulas aliquot ſanguinis feruidiſſimi, coagulati tamen, extraxi; poſt temporis puſillum conualuit.

E quodam Iuliano, qui cum duobus diebus conſopitus exiſteret; exiguo premebatur vomitu; extractus fuit ſanguis ad lib. 2. ſanguis erat totus ferè aduſtus: Maximus naturæ & morbi ſucceſſit conflictus. Manè tamen placabili ſuperueniente ſomno conualuit. Parotis ſiniſtra, qua premebatur, euanuit; tumorque axillæ dextræ

ntea ſemireconditus, euidens in
lucem prodijt.
In hoc peſtiferorum Xenodochio
Iichael Cardailac Chirurgus,& bo-
æ indolis iuuenis, me iubente, tria
el quatuor corpora tepore quodam
lhuc prædita, anatomico ritu aper-
t. Quorum primum morbillis nigris
opertum in adene dextro nõ mul-
m inflato bubone, vexabatur. Sciſſa
andula leuiter admodum inflata,
æ in ipſo coxendicis plexu fixa ap-
ruit, nihil præter naturam in ea cõ-
ntum fuit; ante obitum tamen ægri
lorificum ſenſum inuexit. Sed pau.
ſuperna perluſtrantes, vt duobus
gitis à glandula, ſuper panniculum
rnoſum, texturas quaſdam ſpon-
oſas flauo colore præditas, compe-
mus; è quibus, dum digitis aliquan-
lum premeremus eas, ſubſtantiam
andam tenuem, flauam, oleoque
nilem emũximus ipſi; ſed prima vi-
dum nouacula ſcinderentur, ſero-

ſæ guttulæ flauæ ſua ſponte pende-bant & fluebant. Progreſſu facto ad hepar vſque, chiſtim fellis valde præter naturam bile diſtẽtam, regurgitā-temque, illæſo prorſus hepate, adin-uenimus; Gradatim ad cor accedem-tes, nihil in eius conuexitate extraneæ apparuit; ſed vtrinque arteria venoſa & vena arterioſa, ipſiſque adhuc cor-dis ventriculis reſeratis, ſanguinem vtrumque, arterialem nempe & ve-nalem, compactum & coagulatum etiam in vniuerſis maioribus vaſis perſpeximus. Vtrumque tamen ſan-guinem calidum fuiſſe, propria manu porrecta, comprobaui. Miſeros pul-mones omni natiuo colore exutos perſpeximus. Reliquæ corporis par-tes ſanæ repertæ ſunt.

In ſecundi corporis ſciſſione, bubo ſub axilla dextra apparuit, in cordis ſuperficie extima ſeu conuexitate duo morbilli nigri reperti ſunt, in pul-monibus verò, non duo, ſed innume-

i. Paulo ſupra medium lobum pul-
nonis dextri,corpus quoddam ſpon-
ioſum atque fibroſum , vt ſupra in-
uen primi corporis à nobis diſſecti,
uod pleuram inter ſecundam & ter-
iam coſtas inexplicabili nexu , niſi
im inferendo,attigit; venenumque
uboni licèt adhuc exiguo, ſuppedi-
abat; huiuſque corporis ſpongioſi
um pulmonibus & pleura vinculũ,
atiuum pulmonum motum,quo cor
uliginoſo deplent fumo,eique refri-
erium conducunt,cohibuit.Sanguis
t in primo corpore repertus fuit co-
gulatus;reliquæ partes conſtitutio-
em naturalem ſeruabant.

In tertio à nobis aperto corpore,
munctorium cerebri dextrum obtu-
uit; duo anteriores ventriculi cere-
ri,flaua tepidaque ſeroſitate opple-
ſunt reperti. Cerebellum , contra
aturæ decretum , multo molliùs ce-
ebro manibus noſtris apparuit; Et
oc,credo,contigit,ob ſeroſitatis pe-

netrabilitatẽ deorsùm tendentis. Vi-
gilijs autẽ per aliquot dies ante obi-
tum damiſella infeſtabatur ; delira-
menta proferebat. Materia purulenta
in glandula latens (quia non multum
intumuit, ſed exigua & profunda ap-
paruit, cauſtico vllo, ob loci etiam na-
turam, ipſam aperire non ſumus au-
ſi) viam ſibi iuxta trachæam arteriam
ad pulmones vſque fecit ; vnde pul-
mones ſchirroſi redacti ſunt.

Præter ſanguinem, alia omnia de-
bitum naturæ ordinem ſeruarant.

Ex his clarè conſtat bubones, ſim-
ptomaticè præcipuè eluceſcentes
ſtatim in initio (quicquid garriãt ne-
nulli) cauſtico potentiali (vt capit-
de bubone dicemus) aperiendos.

Cum igitur clarè pateat, maſſam
ſanguinariam maximè & precipuè ſe-
dem cõſtituere peſtis, ſanguinis mi-
ſio & cliſterium vſus, purgationes
longè antecedent: nam rariſſimè pur-
gantium vſum tutum fuiſſe obſeru-

mus,ob ingẽtem,meo iudicio,maſ-
e ſanguinariæ feruorem;propterea-
ue purgantium vſum tempore cali-
o vetat Hippocrates aphor. 5.4. Sub
ane & ante canem difficiles ſunt me-
icationes;ſanguinis vero miſſionem
clisterium vſum debitum ſæpiſſimé
ſingulis ferè diebus. Quia tamen
ulti clisterium vſum abhorrent, ſe-
uentia tutò propinentur pungantia,
uæ mihi valdè ſunt familiaria.

Pro bilioſis.

Recipe rhabarbari electi & infuſi
er noctem in vino claro drach. j. ſe-
iſ.cinamomi ſcrup. j. tripheræ perſi-
æ vnc. ſemiſ. ſyrupi roſati laxatiui
nci. ij. aquarum borrag. & acetoſæ
uãtum ſufficit, fiat medicamen pur-
ans in aurora ſecundum artem ex-
bendum, vel.

Recipe ſyrupi roſati ſolutiui. vnc. iij.
rupi de cichorio rheo duplicato
nc. ij. vini parum. Fiat potus quem
auriet mane hora commoda. Potus

hic quia benignus & ad frigiditatem vergens, ſecurè largiri poterit.

Pro pituitoſis.

Recipe agariei trochiſcati drach. *j.* citri ſolutiui drach. iij. diacatholici drach. ij. ſyrupi roſati ſolutiui vnc. ij. aquarum cordialium vel vini clari quod ſufficit. Capiat in aurora cum regimine.

Pro melancholicis.

Recipe ſenæ optimæ & mũdatæ vnc. ſemis infundatur in vini ſufficienti quantitate per aliquot horas. Expreſſione facta, adde diaſenæ drach. iij. ſyrupi roſati laxatiui vnc. ij. aquæ acetoſæ vel borraginis quod ſufficit, capiat vt decet in aurora.

Quorum aluus aſtricta ſoluenda, cuiuſcunque ſint temperamenti, ſequentia magis conducunt, quam antecedẽtia: quoniam hæc, antecedentia ſcilicet non ſunt exhibenda, niſi adſint aliqua coctionis ſigna; At vero ſequentia pleriſque cliſterium vſum auerſantibus (aliquando etiam ob

harmacopolarum defectum cliste-
es vt decet non inijciuntur,nec pro-
è secundum Medici voluntatem cō-
onuntur) cuiuscunque sint tempe-
amenti,præsente etiam ardentissima
ebre,alijsque sæuissimis simptomati-
us:quoniam hæc benignissima sunt
Recipe syrupi rosati solutiui & de
ichorio rheo duplicato ana. vnc. ij.
um iusculo pulli alterato oxalide &
orragine,vel saltim alterutra,capiat
ger duabus aut tribus horis ante pa-
um matutinum.

Aliud optimum remedium purgatiuum & refrigeratiuum.

ecipe pulpæ tamarindorum vnc.j.ſ.
namomi. scrup. j. gariophillorum
umero vj.infundantur tota nocte in
ifficienti quātitate vini albi & aquæ
xalidis ; fiat expressio , addaturque
quæ oxalidis quantum sufficit. Ca-
iat æger duabus , tribusue horis an-
prandium vel cænam,vt res postu-
bit. Aliam inferius tamarindorum

facilem præparationem huic negotio
vtilem aſſignabo.

Tertium.

Recipe polipodij quercini drach.*j.* ſæ
vel drach.ij.vel longitudinẽ medij dig
giti, ex recenti: nam polipodium ve
tus conſtipat potius quam purgat;
conquaſſetur groſſiuſculè nec in pol
linem reducatur: immiſceatur ophæ
(cum ſolo autem iuſculo ſine pane
non aptè aluum exonerat) cuius iuſ
culum alteratum ſit bórragine, ace
toſa & ſpinachijs, vel his deficienti
bus, caulium folijs leuiter ebullitis.
Capiat opham qualibet hora, ad lib
tum.

Quartum.

Recipe decocti prunorum vnc.vj. ſe
næ pulueriſatæ drach. j. cinamom
ſcrup.ſemiſ.miſce omnia; capiat hor
vnica, vel circiter, ante paſtum.

De Cliſterium vſu.

Capvt IX.

QVoniam multa ſupradicto-
rum remediorum vſum (de
poſtremis quatuor non lo-
quor, quæ qualibet hora vtilia ſunt)
& adminiſtrationem impediunt,etiã-
ſi materia turgeat;ænematum ſemia-
exiteriorum ſubſidio,ſæpè indicatio-
nibus curatiuis ſatisfeci: Ruta autem
hac in re ſingulares obtinet dotes: nã
ab ipſo capitis vertice, ad podicem
vſque materiam turgentem affatim
atque repentè allicit.Quarè quoniam
longa ac proba doctiſſimorum viro-
rum conſultoria oratione,cum inHiſ-
pania,tum alibi,mirabiles eius dotes,
in apoplecticis,caroticis, lethargicis,
alijſque cephalicis affectibus cõpro-
baui, vt ſubtilem, tenuemque ſeroſã

& venenoſam materiam, turgentiam prænunciantem, euacuaret, huius virulentæ luis primordio, eius periculũ feciſſe non ſum dedignatus; Quo facto; ſola rutaceorum cliſterium iniectione, & ſanguinis miſſione multos ſanitati reſtitui curauimus.

Etſi quamplurimi & diuerſi ſint cliſterium ſcopi & vſus; hic tamen tres tantum ſtatuam ſpecies. Prima carminans dicitur, ſecunda leniens; tertia refrigerans. Prima cliſterium ſpecies conuenit præcipuè quibuslibet ſopore affectis. Vt.

Recipe decocti ruthæ, (vel ruthæ & aliarum herbarum carminantium quantum ſufficit, benedictæ vnc. *j*. ſie mellis anthoſati & mercurialis an vnc. *j*. olei rutacei & violacei an. vnc. *j* ſemiſ. ſacchari rubri vnc. j. vitello ouorum numer. ij. miſce & fiat cliſter inijciendus hora commoda.

Sequens cliſter lenit, & pugat mediocriter.

ecipe decocti herbarum emollien-
um & hordei integri quantum suffi-
it, diacatholic. drach.x. mellis mer-
urialis & rosacei an vnc.j semis.olei
itacei & violacei an. vnc.j. vitellum
num oui, salis parum, misce, fiat cli-
er.

Sequens clister refrigerans ardo-
em compescit, somnum consiliat,
hrenesim & inquietudinẽ cohibet,
nateriamque turgentem inspissat.
ecipe decocti lactucæ vnci. x. olei
iolacei vnc.ij. vitellos ouorum num.
ij. vel duo oua integra, campho-
ræ scrup. j. misce, fiat
clister inijciendus
hora som-
ni.

De remedijs curatiuis & præ-seruatiuis authorum; Alexiteria non debent esse calida.

Capvt X.

PRæseruatiuorum & curatiuorum remediorum, vastam, amplamque syluam congesti sunt nonnulli rei medicæ scriptores, omnique delectu ex recentioribus aliqui, veluti hæreditaria successione, indies collectanea quædam ex veterum monumentis absque eo quod ad praxim priùs remedia transferant, audacter seligunt. Nihil prorsùs facilius, quam eximijs, diuersisque encomijs, theriacam, bolum armenam, angelicam, mithridatium, quampluraque exotica & vel

exucca remedia, domesticis, fami-
aribus,plenoque vigore refertis,pe-
itùs despectis, dum quis in suo mu-
eo inter libros versatur, extollere;
t operi manum porrigere nullate-
us audent: quoniam hoc opus,hic
bor est. Quocirca, neutiquam per-
lexè, quamuis calumniandi pruritu
ercitus,Plinius testatur; si de paruo
ulnere fit quæstio, mare rubrum ab
nterlocutoribus in medium trans-
ertur, domesticis quæ quotidiè per-
entire & deglutire consueuimus,
mnimodè spertis. Hæc autem mag-
o dedecore à quibusdam sinistrè rē
nedicam perlustrātibus,incautè præ-
erlabuntur:nam cœli solique nobis-
um assidua obseruata societate,quæ
oli cælique ambitu persistunt & te-
guntur, eadem & vtriuslibet assueto
omite contenta coluntur. Quare ob
psorum inexplicabilem affinitatem
& nexum,multo mitioribus certiori-
busque inducijs nobis insidiantur,

quam quæ peregrina & fucoſa, à mari rubro, Indijs, reliquiſque finitimis orbis locis, mercatorum vafra ac fæneratoria induſtria, aduehuntur remedia.

Nec inhumanam adhuc quorũdam technam ſileo, qui dum omni perniciosa ſegnitie, quo minus ægrum propiùs conueniant, imbuti ægrorum tamẽ animos falſis perſuaſionibus pelliciunt, ne ſanitatis Medicũ aut Chirurgum accerſant: tandem quæſtus gratia, miſeros ægros ob cumulatam remediorum farraginem exhibitam, trucidare non verentur. Nec mirum. Nam

Quid non eheu, mortalia pectora cogis,
Auri ſacra fames, ſcelerumque immenſa voluptas?

Siquidem.

Prima peregrinos obſcæna pecunia mores
intulit.

Quamobrem, hac illac circumcurſantes, longèque à vera medendi

ethodo deuiantes, theriacam cum
iquo diaphoretico calidoque li-
ıore, veluti vitalem ſuccum, &
iritum vitæ Saturninorum ſeu Spa-
ricorum, ægris propinandam præ-
piunt: vt ſuperiori anno quidam
ihi cognitus, à quo dum remedium
iquod efflagitaretur, omnibus iu-
ter & immutata voce, vſum the-
ıcæ & aquæ ſcabioſæ, ſatis infælici
cceſſu, præcipere fuit ſolitus; Illicò
mque, viribus ob ingentem feruo-
actiuitatem ſuccumbentibus, pe-
ùſque tandem proſtratis, multos,
uti & reliquorum vim naturæ infe-
ıtium vſu, vitam cum morte com-
ıtaſſe perſpeximus. Conſimiles
tem viri ab Apolline & Mercurio
ıge recedentes, Philoſophiæ &
edicinæ prorsùs immemores, de-
um naturæ ordinem præpoſterum
nſtituunt, dum quod ſenſui tactus
rè obijcitur, ad ſenſum viſus, quaſi
et ſenſibile commune, trãsferunt.

Qui quidem omnes perperàm mihi videntur facere, dum ſenſibilium rerum cognitionem, laborioſo conſſ... qui ratiocinio moliũtur. Quis, quæſſ... vel leuitèr in Philoſophia & Medici... na inſtructus negabit quatuor primas qualitates calorem, frigiditatem, humiditatem, & ſiccitatem, eſſe præcipuum ſenſus tactus & non viſus obiectum? Ergo nullus mortalium negabit calorem febrilem peſtis, tactus iudicio & non viſus obijci. Sensus verborum *Galeni.2.de temperamentis* ſequens eſt. *Nam cum eorum qui actu calida ſunt, alius eſſe iudex, quam tactus nullus poſsit, ſanè ſi multos viros tum ſenes tum adoleſcentes, tum pueros tum infantes tetigerint, inuenient facile qui magis minuſue calidi ſint. Ego ſiquidem quod actu calidum eſt, tactu iudico.* Et paulo poſt. *Ergo calidi frigidique corporis, ſolus tactus eſt iudex.* Quomodo igitur qui Galeni doctrinam, Galeniſtas ſe nominantes, conſequuti...

dent contra Medici munus, qui
ilosophus sensibilis, dum ægris
edetur nominandus, ægrorum curã
plexari, nescientes pulsus statum,
i caloris natiui vigorem sine frau-
prodit; cum pulsus semper caloris
rdis sit index? Necessum equidem
dico vermicantis & formicantis
lsus discrimen, quibus ægri in ex-
emo vitæ pollent, ad amussim dig-
scendum; vt caloris recessum, in-
nsionem & remissionem perfecta
gnitione nancisci valeamus; sicuti
discrimen inter pulsum languidum
r se, (tunc sæpe videntur conuales-
re loquela & vultu ægri, statim at-
men, contra longè distantium opi-
onem moriũtur) quo præsente san-
inis missio prohibetur; & pulsum
nguidum per accidens, quo adue-
ente venam scindere fas est. Quæ
nnia ab vllo mortalium nequaquã,
si sedula pulsus cõtrectatione præ-
a, nequaquam, vt decet, dignosci

poſſunt; Sicuti nec ſola ſcientiæ ac-
quiſitione abſque experientia, ſimp-
tomatum ſæuitiam in cōplicatis mor-
bis, qualis eſt peſtis, compeſcere.

Saturnini Hippocrati & Galeno
minimè annuentes ſuo metallorum
croco, aqua clareta, extractis, & eſſen-
tijs calidis, ac violentis in plurimo-
rum perniciem ſemper vtuntur.

Quod quamplurimos ex noſtrati-
bus, vt calida & fortia præſcribant
peſtiferis remedia, commouit; ſicut
& Saturninos noſtrates conſequen-
tes, eſt aphoriſmus. 6. libri. 1. Extremi
morbis, extrema exquiſitè remedia
optima ſunt.

Sed huic obiectioni facilè reſpon-
detur, Hippocratē ſupradicto aphoriſ-
mo loqui de tenui victu, qui in morbis
extremè acutis (cuius generis non eſt
ſemper peſtis,) debet eſſe, aut nullus
aut tenuiſſimus. Victum enim ſæpe
vocat remedium. Attamen demus
Hippocratem loqui de remedijs ex-

emis:non inde tamẽ ſequitur in pe-
s curatione nos vti debere extremis
is,niſi in ipſo vigore. Quoniam pe-
s non habet ſtatim extremos labo-
s : quatuor enim habet tempora.
uare in principio vti debemus re-
edijs benignis, quæ vim habent re-
cillandi vires & ſpiritus reſtauran-
,vt tutè natura virulentis morbi in-
ijs obſiſtere valeat; Non verò cali-
ſſimis , vt ſunt theriaca , angelica,
ordium, ruta , confectio al*k*ermes,
tracta, ſales, & ſpiritus Saturnino-
m. Nec in ipſo morbi vigore debe-
us his magnis vti remedijs , quoniã
augẽt febrim , quæ tunc præcipuè
tremos inducit labores ; ergo con-
rijs frigidis tuncvtendum,quæ vim
bebunt ſedandi & extinguendi fe-
m,nec non ingentem putredinem
is cauſam precipuam:contraria nã-
e contrarijs ſedantur. Ergo ſi vlla
trema debuiſſent exhiberi remedia
ſtiferis commoda ; frigida ſunto;

quoniam tribus curatiuis indicat[illegible]
nibus à nobis ſupra præſcriptis, c[illegible]
reſpondent frigida; febrim remitt[illegible]
putredinem arcent, venenumq[illegible]
domant, inſpiſſant, & eneruant, idq[illegible]
ad omnem turgentiam ineptum r[illegible]
dunt.

Concludendum igitur in peſtis [illegible]
ratione neutiquam vtendum cali[illegible]
iſtis remedijs & ſudorificis: quoni[illegible]
ex *aphor.* 51. *lib.* 2. *plurimùm atque [illegible]*
pentè euacuare, vel replere, vel calefac[illegible]
vel refrigerare, ſiue quouis alio modo c[illegible]
pus mouere, periculoſum: quoniam o[illegible]
ne nimis eſt naturæ inimicum; ſed qu[illegible]
paulatim fit tutum eſt, tum alias, tum c[illegible]
ab altero ad alterum tranſitus fit. Ga[illegible]
nus itidem præſcribens alexiteria[illegible]
qui veneno referti ſunt, ait reme[illegible]
alexiteria debere eſſe benigna, ita[illegible]
ſuperent aliquo modo corpus læſu[illegible]
& ſuperentur à veneno; ſintque m[illegible]
dium æquè diſtans ab vtroque, à co[illegible]
pore, nempe & veneno. Senſus ve[illegible]

rum Galeni *capite.17. libri 5. de ſim-*
cium medicamentorum facultatibus,
eſt. Cæterum alexipharmaca me-
camenta, ſanè facultate ſunt media
ter corpora quæ oblæduntur & me-
camenta lædentia (loquitur ibi de
nenis ſeu medicamentis deleterijs
diſcriminatim) vt videlicet eadem
proportio corporis ad facultatem
xiteriam, quæ illius ad deleteriam.
uamobrem omnia propemodum
æ deleterijs aduerſantur medica-
entis (id eſt veneno,) ſi largius sũp-
ſuerint, grauitèr animantis corpus
endunt. Quapropter ea exhibean-
r moderatione, vt nec copia nimia
rpus oblædant, nec exiguitate ſua
eleterijs vincantur. Ratio propter
am alexiteria ſiue antidota debent
benigna ex Gal. eſt; quia veneno-
ecundum ſuam temperiem aduer-
ma ſunt corporibus quæ lædun-
; Ergo inquit Gal. ſi alexiteria ſeu
idota quæ venenum euacuant, ſint

ſimilia veneno ſecũdum temperie:
lædent corpus æquè benè ac venen
Et ſic corpꝰ ab ambobus cruciabit:
morsque tandem ſuccedet. Ergo
venenum peſtilens quod aliquan
tertio gradu, aliquando ſecundo ((
enim febrilis calor infeſtet, ſatis
vt ſit calidus in tertio gradu; vt iug
let in quarto, vltra quem non dat
quinctus in ordine ad hominem) a
quando initio quarti gradus, cale
cit corpora, eaque cruciat & adur
malè & perperam curabitur remed
quæ ſemper calida ſunt in tertio v
quarto & vltimo in ordine ad hom
nem gradu. Vt ſunt theriaca, mith
datium, confectio alearmes, Ange
ca, ruta, ſcordium, ariſtolochia, im
peratoria, gentiana, vlmaria, alliu
gariophylli, nux muſcata zedoar
Iuniperus, coſtus, geniſta, arthemi
abſinthium, enula campana, lauru
roſmarinus, lauendula, piper, Zing
ber, dictamnus, & ſimilia, quæ in
cunc

ndo gradu completo, vel tertio & uarto calefaciunt.

Medicus itaque qui debet esse mister naturæ, curet ægros remedijs nignis; remissum enim remittit innsum: duo etiam mediocriter for-, vincent vnum alterutro licèt fors; sic natura ex vna parte, & remeum benignum ex altera vincẽt for-venenum vires labefactans. Saturni longè aberunt à Galenistis: nam carnifices naturæ, summa petulanque audacia, sua extracta, essentias, es, & reliqua, simplicibus, è quibus trahuntur multò calidiora, ægris otidiè exhibere non verentur.

Animaduertãt quæso omnes quoodò temperamentis calidis interdit ipsemet Gal. vsum theriacæ *libro theriaca ad Pisonem. At verò theriace endum est post absolutam coctionem, terdum quidem instar Ægyptiæ fabæ cũ ois aquæ cyathis* (aqua enim frigida & umida calorẽ theriacæ retũdit, ideo-

que præscribit aquam) *vbi exiguu[m] ad concoctionem ipsius interuallum e[st] interim vero auellanæ nucis magnitudi[nem] ex tribus aquæ ciathis, cum plus tempo[ris] ad Pharmaci distributionẽ es habitur[us]. Cæterum per æstatem neutiquam id Ph[ar]macum capere consuluerim. Similiter æt[a]te florentibus, calidissimisque naturis, [non] multum, nec sæpè id exhibendum cens[eo] ijs vero qui iam inclinant* (hos qui[n] senectutem vergunt intelligit) *& p[lu]rimum, & crebrò, nõ ex aqua, sed ex v[ino] vt propinetur, suadeo. In pueris omn[ino] vitandum* (hoc aduertant Chirurgi[i] Pharmacopolę, qui sæpe contrariu[m] faciunt) *id medicamen est, vt quod fa[c]corpora eorum dissoluat. Memini siquid[em] aliquando puellum ex intempestiuo [vsu] antidoti dissolutum fuisse.*

Prędictæ summorum virorum a[u]thoritates, me à morbi primordio i[m]pulerunt, non nisi rarissimè in vsu[m] reuocare remedia calida & sudori[fi]ca; tum quod horũ vsu (omnia en[im]

authoribus præscripta remedia,
ris præscripsi & ego, donec multis,
ibus adornantur ab illis, encomijs
stituta fuisse clarè comprobaram)
rpaucos euasisse sanos viderim, etsi
numeri suis sudoribus inmersi quo-
iè perspiciantur. Rationem inue-
gans, cur qui copiosius exudant
ius sæpenumerò moriantur, quam
i nullo modo ad sudandum sunt
rciti, non aliã esse iudico, nisi quòd
nenum in omne viscus ob antidoti
umpti feruorem, affusum & trans-
ssum, altiores, firmioresque inserat
dices; Et hoc ideo fieri consueuit,
oniã quamprimũ alexipharmacũ
umptum theriaca verbi gratia, in
ri corpore feruescit, omnia corpo-
inquinamenta, antea ab internis
rtibus ad ipsius corporis habitum,
timque ipsam auulsa, vi intensioris
oris ad viscera reuocantur, sicuti à
cultate occulta remedij omne cor-
ris venenũ antea dispersum. Non

ſecus ac duplici facultate, manifeſt
vt calore,& occulta remedij purgãti
humor omnis ſuperfluus ad inteſtin
vſque reuocatur, vt probè dictat *Gal.*
c. 16. quincti de ſimpliciũ medicamen
torũ facul. Attrahit enim perpetuò ca
lidũ; repellit verò frigidũ;ex eodẽ

Secunda ratio propter quam qu
impensè ſudant moriuntur, eſt qui
niam ſerum ſanguinis, ſudoris mat
ria, ſudoribuſque euacuatũ, maſſa
ſanguinariam prorſus immobile
relinquit; Quare & ipſa ſanguinar
maſſa illicò putreſcit,mortemque c
citat; Sudoribus verùm, qui corpo
habent laxa, pinguia, & humida a
quando curantur.

Firmum tamen,fixumque perſt
calida alexipharmaca pro hoc m
lo reſpuenda niſi rariſſimè, & cũ ca
tela,ea nempe, dum exhibentur, f
gidis contemperando, niſi ſenex v
pituitoſus vel melancholicus ſit c
remedia adminiſtrantur.

DE PRESERVA-*tiuis, & curatiuis à me expertis.*

CAPVT XI.

HIs qui vnico tantum ale-
xipharmaci genere vti
prohibent ſed theriacam
hodiè, cràs mithridatiũ,
poſtridiè opiatam Salo-
onis,& ſic de cæteris,veluti de nul-
s facultate contra peſtem incerti,
æſcribunt, minimè obtemperandũ
nſeo. Siquidem *natura* vnius re-
edij vſu aſſueta,veluti natiuo huius
gore, ad aduerſa omnia debellãda
ſtitur. Mithridates hoc cõſiliũ pro-
obſeruauit,cuiꝰ natura antidoti ſui
huius quotidianum vſum, naturã
contraxit,vt veneno copioſè epo-

to, dum mortem conſciſceret; quia
Pompeio victus, vita nullatenus d
fūgi poſſet: donec Pyſti ſui familiar
ferro concidit. Quoties verò remed
quæ ſua natura longè diſcrepant,
dies exhibentur, toties ſiue ſani ſi
ægri naturam impetuoſo motu agit
ac diuexant. Enimverò non aliam
cauſam ab Hippocrate & Galeno i
ter anni tempora autumnus cenſet
inſalubris, niſi quia vnus dies frig
cit, alter caleſcit, ſequēs tepeſcit, h
meſcit & alius, aliuſq; ſicceſcit; q
vno eodemque die ſæpè etiam co
tingunt inæqualitates, quibus noſt
corpus ad diuerſas obeundas ægri
dines diſponitur. Ergo medicame
quæ tales inducunt inæqualitates
lenda; Quomodo quæſo tempore p
ſtis quiſque poſſet ad tot diuerſita
complendas, domi ſuę Pharmaco
læ officinam cōſeruare? Cuilibet i
tur pro ſua natura præſcribendum
medium. Alexipharmaca calida,

lis dum exhibentur contemperen-
, nisi frigido & humido regnante
npore, vel loco, vel natura, vel æta-
, vel victu, vt dictum est.
Preseruatiua & curatiua remedia,
uersis capitibus non depingo; quia
dem sunt; sed illa partiùs assumẽda
am hæc; tum quia quæ à me præs-
bũtur antidota benigna planè sũt.
Manè victus assumẽdus mediocris:
am qui matutinis indulgẽt copio-
epulis, cõsopiti toto die persistũt)
m *ex decimo methodi*; corpora, pre-
uè calida & sicca, ex inedia facilè
febres ardentes incidunt, ex Hip-
crate idem consilium confirmatur.
rtes autem corporis familiari &
diocri nutrimento tutè corrobo-
tur, vt veneno fortius obsistant.

biliosis, sangineis, florida ætate vigen-ibus, ardentique febre, cuiuscunque sint temperamenti, oblæsis.

POtus sit oxicratum, vel aqua fon-
tana in qua tamarindi & parũ ci-

namoni tota nocte præcedente infu-
ſa decubuere, vel ptiſana; quibu
aliquando, ſi æger delinquit, paru
vini permiſcebis. Longè à paſtu cya-
this ſingulis guttulas aliquot ſpiritu
vitrioli, addes.

Cibus cum mediocritate aſſumen-
dus: ſi cibos æger auerſatur, quod ſæ-
pè ſolet fieri, exhibeatur iuſculum a-
teratum lactuca, acetoſa, pimpinella,
vel endiuia & borragine, cui permi-
cebis momentum aceti: ſemel in die
vel bis; vt manè & veſperi, ſi æger cru-
ciatus patitur, parum confectionis d
hyacintho, vel alicui⁹ ex ſtatim præ-
cribendis mixtionibus & conditi-
Hordeatum etiam cibus eſt & anti-
dotum; cuius deſcriptionem paull
poſt aſſignabim⁹. Panis portio torre-
facta & calidè immerſa aquæ, cui mo-
mentum vini permiſcebitur, langui-
dum exhilarat ægrum, dum degluti-
tur; aridas linguam & gulam irrigat

Egri qui alimenta omnia abnegant, ogendi vt aſſumāt, eos paruis colahis & impetibus, dum conſopiti deumbunt, moleſtando, nareſque digis comprimendo, vt os, velint, nolint, d reſpirandum recludant, ipſumque oſtmodum liquido nutrimento opleatur. Sæpè huic rei operam nauãs, ſe multos curaui, qui alioquin in ternum decumberent. Serui enim & ncillæ prædam anticipare viſuntur: icro enim ſtudent. Cognati, veluti ncus in rapidorum fluminum ripis, emuli de mortis aduentu anguntur. Quare ne ſanitatis Medicus delicata anu, & pulpis tantum digitorum grum attingat; ſed dexterrimè, & orti alacrique animo omnia tũc muia, etiam ſerui; vt ſe verum hominẽ, : Chriſtianum eſſe commonſtret, beat. Iubeat Chirurgos ſuo munere robè & exactè fungi. Salſa (ad rem ccedens) ſit acetum, & roſaceum ſi eri poteſt, correctum cinamomo &

gariophyllis. Succus acidus citri, & li-monum ita etiam correctus, magnati-bus proderit, addendo insuper paru aquæ rosaceæ ad gratum odorem & spirituum restaurationem vtilissi-mæ.

Abluantur manus, nares, frons, & tempora, oxicrato si sint pauperes; si diuites aqua rosacea cum guttis ali-quot aceti, & vini, si æger lãgore pre-matur. Caue tamen abluere emun-ctoria hoc liquore, aut simili; quoni-acetum venenum exiliens ad cutim & emunctoria, statim, multorum dã-no, vt sæpe vidi, ad internas partes re-percutit.

Spongia aceto rosaceo (huius pe-nuria aceto cõmuni miscebis aliqui aquæ rosaceæ) in quo infundũtur san-talum citrinum, gariophylli & cina-momum, madida, naribusque sæp apposita, superaddendo, si vis gutta aliquot vini, maximè proderit, cùm sanis, tum ægris.

Cubiculum, præſertim dum viget
ſtus, oxicrato irroretur; propè ſpon-
am lecti ægri poteris è vaſe in vas
xicratum ab alto infundere, vel do-
olum oxicrato plenum propè diui-
am ſpondam collocare, è quo in le-
etem vel cacabum leniter liquor de-
det, qui ita proſiliens ab alto, cubi-
ıli aërem antea æſtuoſum & putri-
um corriget; hicque correctus, quia
ſpiratur ab ægro, febrem, putredinē
venenum oppugnabit, ſomnum-
ue conſiliabit, ſpirituſque addendo
quæ roſaceæ modicum, regenerabit,
recreabit.

Cliſtere leniente aluus libera ma-
eat. Cliſter frigidus hora ſomni in-
ciendus. Prunis vtendum ſingulis
iebus, ſicuti & ipſorum miua.

Sanguis, ſi nihil extrinſicè appa-
eat, audacter hauriendus ex cōmuni
extra prius, poſtea ex ſiniſtra: caue
e prorogetur phlebotomia; alio-
uin, apparētibus præſertim morbil-

lis nigris, te pænitebit. Si apparent bubones vel carbunculi, non ideo à sanguinis missione abstinendum modo febrilis ardor, capitis dolor, vigilia, phrenesis, & similia, vrgeant; prius tamen tumoribus applicentur cucurbitulæ, quæ fixæ hæreant, quamdiu sanguis è vena scatet; semihora, vel circiter ante sanguinis missionem sumat æger, siue sanus vnum ex potibus statim præscribendis, vel drach. j. alicui' mixtionis ex dicendis etiam, cum iusculo oxicrato, vel per se, vel cum alio liquore ad libitum.

Mixtio Prima.

Recipe mithridatij & confectionis de hyacintho an. vnci. *j*. radicis tormentillæ drach. ij. boli armeni, coralli rubri præpar. an. drach. j. diamargaritonis frigidi & diatriasantali an. scrup. iij. sacchari candi drach. iij. conseruæ acetosæ vnc. ij. camphoræ scrup. j. syrupi de succo limonum quod sufficit fiat mixtio in modum opiatæ capi-

drach.j.vel ſcrup.iiij. per ſe, vel cum liquore conuenienti; deme conſeruã ſi vis vt remedia fortius agant.

Mixtio ſecunda.

Recipe mithridatij. vnc.ij. boli armeni, terræ ſigillatæ & radicis tormentillæ an.drach.ij diamargaritonis frigidi, ſeminis acetoſæ & coralli rubi præparati an.drach.j. corallini ſcrup. ſemis.ſacchari candi vnci.ſemiſ.camphoræ ſcrup.ſemiſ.liquoris alicuiꝰ acidi quod ſufficit; fiat mixtio in modũ opiatæ;capiat d.j.per ſe,vel cũ liquore conuenienti ante ſanguinis miſſionem, & alijs temporibus ad libitum.

Mixtio tertia.

Recipe mithridatij.vnci.j.radicis tormentillæ drach.iij.ſeminis acetoſæ & coriandri præparati ana. drach. j. ſemiſ. coralli rubri præparati drach. j. pulueris diamargaritonis frigidi & diarrhodonis Abbatis an.ſcrup.ij.raſuræ eboris ſcrup.ſemiſ.ſacchari candi vnci. ſemiſ. camphoræ grana viij.

cum syrupo acido, fiat mixtio in modum opiatæ.

Puluis.

Recip. boli armenæ, coralli rubri præparati, & radicis tormentillæ an. drac. j. semiss. pulueris diamargarito. frigidi & diarrhod. Abbatis an. drach. j. rasuræ eboris, cornu cerui, & coralli rubri præpar. an. scrup. ij. coriandri præparati drach. ij. liquiritiæ scrup. iiij. pulueris lætitiæ scrup. j. sacchari candi vnci. j. fiat puluis, capiat drac. j. cum aliquo liquore ad libitum. vel fiant tabellę ponder. drac. ij. sufficiēti saccharo aqua rosarum dissoluto; capiat singulis mane tabellam vnā per se, vel cum liquore aliquo cōuenienti; vt vino, iusculo, vel oxicrato.

Opiatis autem & pulueribus sæpi' vsus sum, quam potibus; quoniam multi ægri potus renuentes medicinæ nomine eos ablegant. Alij post haustum adhuc potum eiusdem sunt opinionis: nam expectant cruciatus pur-

ationis quasi antimoniatum sump-
ſent. Hos nonnulli philoſophantes,
cèt Philoſophi nõ ſint obſecundãt,
ui ſtupidè omnem culpam mortis
orum qui potus hauſerunt medicis
ttribuunt. Verùm quia populus To-
oſanus rationalis eſt, æquè potus
ordiales quos alibi cum fructu præſ-
ripſi, exhibui ac opiatas. Quare ali-
quot eorum exempla ſubijciam.

Potio prima.

Recipe confectionis de hyacintho
crup. ij. theriacæ ſcrup. j. aquarum
cabioſæ nucum & borrag. an. vnci. j.
emiſ. capiat hora commoda.

Huius conſimili potu curaui primã
egram peſtiferam Figeaci, cui multũ
heriacæ exhibere nõ fui auſus; quo-
niam huius ſoror quamprimùm, iuſſu
cuiuſdam Chirurgi Cleiraco hoſpiti
familiaris, theriacam aſſumpſit, obijt.
Quæ à me ſanata fuit (poſt diuini nu-
minis auxilium) annum credo 28. at-
tigit; ſanguineæ & pituitoſæ comple-

xionis erat: corpulenta ſatis, carnes habens laxas & humidas. Similibus enim propriè conuenit ſudare, vt citiùs à malo vindicentur, niſi febris vrgeat ardens: tempus fuit hybernum; viginti quatuor horis, ter potus repetitus fuit. In puella iſta minutiſsimi apparuere morbilli rubri, dolor ſub axilla dextra, ſine euidenti vllo tumore. Poſt aliquot dies initio, ni fallor, menſis Martij 1628. hoſpes ipſe Cleirac Figeacēſis (huius vt diximus hoſpitium mulionis infauſti Sancti Florenſis interuentu, prima domus fuit peſte conſpurcata) natuſque ſimul decimum agens annum, cum ancilla vna, febre ardentiſſa peſtilenti correpti, me reuocarant. Hoſpiti venā audactèr & intrepidè ſcindere iuſſi, qui propterea, breui cōualuit, ancillā non vidi donec veſpere imminente me accerſiuit Chirurgus alter à primo; qui Medicum cupiens agere vt alter, ipſi ſuam porrexit theriacam;

ominùs accedens, perſpexi quomo-
ò reſupina decumbẽs puella viribus
aleret; conniuentibus oculis ſterte-
e cæpit, fædiſſimam colluuiem per
ares deturbans. His ego præuiſis le-
halib' ſignis, nihil prorſus huic puel-
æ exhibui. Sed hoſpitis natum, cui
liſtere & potionem cordialem eodẽ
lie cum patri ſuppetias attuli, præſ-
ripſi; gradum retrò faciẽs, agoniſan-
em cum alui ingenti fluore offendi;
luoris cauſam inquirens, relatum
nihi fuit, quendam inauſpicatò ac-
eſſiſſe ſpagyricum, ſiue Saturninum,
qui blandiloqua pellacia, (hæc enim
pagyricis proprium eſt, etiam quar-
o modo, vt aiunt Philoſophi) aſſidẽ-
ium animos ita commulſit, vſquedũ
pſi fas fuiſſet mea abigere remedia,
& inſonti tenelloque puello ſuum
nortiferum & è ſtygijs delatũ anti-
monium impertire. Quare puer pur-
gatus eſt completè, id eſt ad mortem
vſque. Ancilla eadem nocte, obijt.

Totius familiæ hoſpitis conſeruatio mihi à domino de Lauglanat tunc Protocõſule, & reliquis vrbis Magnatibus, etſi alij doctiſſimi adeſsẽt Medici, ſatis proſperè commiſſa fuit: nam ex numeroſa familia, obijt ex ſeruis vnus, cui defectu Chirurgi, & quia mihi tunc nefas fuit ipſum palpare, non licuit venam ſcindere. Præſeruatiua & curatiua quibus ſum vſus propoſui & proponam in huius tractatus progreſſu.

Potio ſecunda.

Recipe aquarum, borraginis, acetoſæ & cichorij an. vnc. j. ſemiſ. boli armeni & diamargaritonis frigidi an. ſcrup. j. confectionis de hyacintho drach. ſemiſ. camphoræ grana. ij. vini guttas aliquot; & loco camphoræ ſi lubet, guttas aliquot ſpiritus vitrioli repones, miſce omnia, fiat potio cardiaca ante ſanguinis miſſionem, & quolibet manè ad libitum haurienda. Huius ſolius po-

onis vi, multos excandeſcentes bi-
oſos & ſanguineos, peſtifera labe
quinatos curaui.

Potio tertia.

℞. Mithridatij, diatriaſantali, coralli
ubri præparati & radicis tormentil-
æ an. ſcrup. j. corallini ſcrup. ſemiſ.
amphoræ grana. ij. aquarum aceto-
æ, portulacæ, & roſarum an. vnc. j.
emiſ. ſyrupi de agreſta vnc. ſemiſ.
ini clari guttas aliquot, capiat, vt
uperiorem. Hac enim potione fe-
ricitantes pituitoſos & lumbricibus
exatos ſæpe curauimus, ſicuti & bi-
ioſos ipſos.

Potio quarta.

℞. Confectio. de hyacintho, coralli
ubri præparati & diamargaritonis
rigidi an. ſcrup. j. cornu cerui præ-
parati ſcrup. ſemiſ. cum oxicrato, vel
uſculo alterato herbis refrigeranti-
bus, vel ſupradictis aquis cordialibus
cum regimine ſupradicto: id eſt lon-
gè à paſtu quoties volueris, vel ante

ſanguinis miſſionem, capiat.

Potio quinta puerorum.

R. Confect. de hyacintho ſcrup. j. ſemiſ. coralli rubri præpar. ſcrup. j. capiat cum aliquo liquore congruo, vt aquis dictis, oxicrato, vel iuſculo.

Potio ſexta.

R. Aquarum acetoſæ & borrag. an. vnc. ij. aquæ ſcorſoneræ vnc. j. ſpiritus vitrioli guttas aliquot, capiat manè & veſperi lōge à paſtu. Inter alios quamplurimos, ſolius huius potionis opportuno vſu, præuia prius clyſteris iniectione in hoc Xenodochio religioſum quēdam curauimus; Chirurgum etiam vnum aut alterum; his tamen ambobus, quia febrili ardore cruciabantur, hora ſomni hordeati vſum præſcripſi; potus horum ordinarius fuit ptiſana, aliquando, vt longè à paſtu, cum guttis aliquot ſpiritus vitrioli, aliquando, viribus ſcilicèt ſemihauſtis, cum guttis aliquot vini. Ter vni, bis alteri phlebotomia

:lebrata fuit. Febrili ardore remiſſo, ſi vterque morbillis quibuſdā etiam gricantibus infeſtaretur, vtrumque ui purgatione euacuaui.

Potio ſeptima

. Succi acetoſæ vel oxalidis vnc. ij. quarum roſarum, & borraginis an. nc. j. ſemiſ. vini vnc. j. Suaui mulımque ſalubri hac potione, inter ıultos curauimus Pharmacopolam uemdam vigeſimum ſecundū agenem annum. Sumebat eam bis in die, ɔngè à paſtu.

Potio octaua.

℞. Aquæ fontanæ gelidæ quantitaem quam deſideras, ſyrupi violacei nc. j. ſpiritus vitrioli guttas aliquot, & aliquando guttas aliquot vini, ſi ſtomachus eximiè laborat & patitur. Hic potus verè mirabilis eſt; remittit enim excedentem feruorem, linguæ & gulæ lenit aſperitatem, ſitim compeſcit, vigilias impedit, aluum reddit liberam, & tandem partes omnes

recreat internas, placidum & periu[...]
cundum ferens refrigerium. Et quo[...]
plus eſt pro auaris, non eſt magn[...]
valoris, quamvis eximij vigoris.

Pro ſenibus, pituitoſis, melancholic[...] dum febre non cruciantur.

SI biliosi & ſanguinei ſine febre le[...]
uiter infeſtantur, ſola victus con[...]
grua ratione ſanantur; Secus accid[...]
ſenibus pituitoſis, & melancholici[...]
nam hi ſemper viſcoſis quibuſdam re[...]
crementis infarcti & referti diutiu[...]
peſtis fomitem conſeruant, & lon[...]
gè difficilius eundē propellunt, qua[...]
illi: Quare frigidioris temperatura[...]
hominibus quędam ſolito more pręſ[...]
cribam; quæ tamen calidiora ſupe[...]
rioribus vt ſint, eſt neceſſe.

Mixtio.

R. Theriacæ, vel potius mithridat[...]
vnc. j. confectionis alkermes, & con[...]
fectionis de hyacinto an. drach. iij[...]
corticis citri vnc. ſemiſ. diamargari[...]

onis frigidi drach. j. ſemiſ. diatria-
ntali drach. ij. coralli rubri præpa-
ati drach. j. angelicæ drach. ſemiſ.
ulueris lætitiæ ſcrup. j. camphoræ
crup. ſemiſ. ſyrupi de ſucco limo-
um quantum ſufficit, miſce in mo-
um opiatæ: capiat drach. j.per ſe vel
um vino limphato aliove congruo
quore, quoties res poſtulabit.

Potio.

. Aquarm ſcabioſæ, cardui benedi-
ti, vlmariæ & acetoſæ an. vnc. j. cō-
ectionis de hyacintho & mithrida-
ij,vel theriacæ an.drach. ſemiſ.cam-
horæ grana ij.miſce, fiat potus hau-
iendus ſemel in die ad libitum, lon-
è à paſtu.

Alia potio.

. aquarum ſcabioſæ, ſcorſoneræ &
cetoſæ an. vnc. j. ſemiſ. cōfectionis
lkermes,de hyacintho,& diamarga-
itonis frigidi an.ſcrup. j. roſatæ no-
ellæ ſcrup.ſemiſ.camphoræ grana.j.
ini parum.miſce,fiat potus haurien-

dus quoties opus erit.

Epithemata omnibus congrua.

Liquidum.

R. aquarum roſarum, acetoſæ, & bor
raginis ac endiuiæ an. vnci. j. ſemiſ. vi
ni fragantis vnc. j, diamargaritonis fri
gidi & & diarrhodonis Abbatis an. dr
j. aceti guttas aliquot, camphorę gra
na. ij. miſce; fiat epithema liquidum
cordiale, tepidè admouendum, quo
ties lubet.

Solidum.

R. confect. de hyacintho & Alker
mes an. drach. iij. mithridatij. drach. j
diamargaritonis frigidi & diatriaſan
tali an. drach. ſemiſ. camphoræ gran
vj. conſeruæ violarum, florum borra
ginis & acetoſæ an. vnci. ſemiſ. roſa
tæ nouellæ ſcrup. j. cum guttis aliquo
aceti, fiat epithema ſolidum regioni
cordis debitè admouendum. Sep
mutetur; vt cordis regio ſæpè queat
liquido epithemate ablui.

D

DE REMEDIIS pauperum expertis.

CAPVT XII.

SÆpè mihi admirandi anſam præſtitit nonnullorum incuria, quorum auxilio hacten' nullum fuit propoſitum remediũ xpertum & idoneum in pauperum ratiam, qui maximoperè huius luis bie infeſtantur; vti omni flagitiorũ enere obſeſſi & contaminati, præter coctonum quoddam ex 20.folijs tæ, nucibus duabus, totidem carirum, granoque ſalis concinnatum. uod Mithridatis Regis antidotum, on pro peſte, ſed veneno adinuentũ it: Siquidem omne remedium cona venenum comparatum, peſtis fe-

rocitatem minimè compeſcit:vt mii
clarè compertum fuit Figeaci anm
1627.quo tempore antidotum circ
latoris cuiuſdam Spagirici, Oruiata
dicti, ſine vlla fraude, me iubente
præſente,morſum viperæ curauit;po
ſte verò inchoante aſſumptum, mo
tem potiùs accelerare, quam vita
prorogare clarè conſpeximus ip
Quarè quæ à me hîc aut alibi expe
ta ſunt remedia pro pauperibus, i
genuè ſubſcribam. Aduertant inter
arſenicum & argentũ viuum è co
verſus cordis regionem pendent
prorſus inutilia eſſe; vt quotidia
experientia mille vicibus obſerua

Antidotum pauperum.

Recipe mithridatij. vnc. vj. boli arm
ni. vnc. ij camphoræ drach. j. cum
quore aliquo acido, fiat mixtio
modum opiatæ. Si ægri ſint chol
ci, ſanguinei, vel febrientes, capi
drach. j. cum oxicrato, vel cum de
cto lactucæ, endiuiæ, vel acetoſæ,

eraddēdo his vini momentū .Senes
c pituosi,quique non febre premun-
ur,capiēt drach.j. cum vino limpha-
o aliquantulùm,vel decocto scabio-
æ & acetosæ , vel ipsomet iusculo,
uo nutriuntur.

Potio prima.

Oxicratum , quod ex aqua gelida
c guttis aliquot aceti componitur,
on vulgare remedium est , quod nō
olum semel aut bis singulare à me
xpertum est ; sed singulis ferè die-
us mirabilis virtutis remedium esse,
cet familiare & domesticum ; satis
uperque frequentissimo eius vsu,
omprobaui. Calorem namque fe-
rilem probè remittit, putredinem
rcet , venenum ab arce vitali , reli-
uisque visceribus ad corporis habi-
um & superficiem protrudit ; sitim
xtinguit , si aliud vllum , somnum
onsiliat, mentisque alienationes per
s assumptum , exteriùsque in mo-
um embrocationis capiti , suturas

coronalem & ſagittalem interim vn-guibus perfricando per aliquod tem-pus,& ſæpè admotum cohibet. Qua-rè meritò *arcanum familiare contra pe-ſtem* nominandum.

Verùm quia acida omnia ſtoma-cho noxam afferunt,cinamomum ſo-lùm,vel cum gariophyllis aliquot,le-uiter conquaſſatum & infuſum aceto tota nocte, vel longiori tempore ad libitum, oxicratum pariet ſtomati-chale,cordiale, & cerebrale;acetum-que ita paratum, permiſcēdo ſcilicet cinamomum, infundendo roſas ali-quot,ſingulis iuſculis commodiſſime permiſcebitur. Eodem modo reliqua omnia acida vt vtiliter propinentur, & ſtomacho familiaria reddantur, paranda.

Potio ſecunda
æquè ſalubris ac prima.

Accipe tamarindorum vnc.iij. vel circitèr, cinamomi drach. j. gario-phillorum numero x. infundantur

ota nocte , ſub dio , viginti libris a-
uæ optimæ & benè calidæ ; vtatur
ger in paſtu & extra paſtum , ma-
imè ſi ſit bilioſus,ſanguineus,arden-
ue febre oppreſſus : calidis enim æ-
ris naturaliter , ſiue per accidens li-
uores acidi plerùmque congruunt.
xicrati dotes complet hæc potio,
ſuperque aluum liberam ſeruat:
am quæ bilioſa ſunt & ad turgen-
am idonea per vrinas vel ſeceſſum
ne moleſtia excernit. Huius potus
ribus,quoſdam maligniſſimis febri-
us correptos in Xenodochio Valē-
no apud Hiſpanos anno 1622. & Sa-
mãticæ cõſilio Doctiſsimi Domini
ay , Hiberni, Doctoris & Profeſſo-
s Medici anno 1621. incolumes &
perſtites conſeruaui.

Potio tertia.

Decoctum hordei & lactucæ cum
ttis aliquot aceti,vel cum vini mo-
ento , ſi febris non vrget , mirificè
alibet hora ad libitum aſſumptum

febrem remittit ardentem, prohibet-que putredinis augmentum, venenũ-que consecutione quadam eneruat.

Quarta potio.

Decoctum lactucæ, endiuię, vel harum ambarum largè sumptum cum pauco vino, vel aceto modo supradicto à nobis parato, nulli cedit potui ad pestis exterminationem: acetosa simili modo parata, valet. Portulacæ similiter decoctum proderit.

Iusculum in quo magna lactucæ (idem dicendũ de reliquis, huius defectu) quantitas ebullierit, tepidè cũ aceto assumptum remedium cum curatiuum, tum præseruatiuum euadit. Vnum namque est ex præseruatiuis quibus æstu vigente, vtor. Hoc enim manè sumpto iusculo, temporis æstuantis iniurias sine magna pæna, facilè fero: nam remisso calore, marcescit pestis.

Succus prędictarum herbarum cũ vini tantillo, valentioribus peste

ıcit effectibus. Sed cautè lactucæ
ccus propinandus, ne nocumentũ
Galeno 3 *de simplic. Medicam facult.*
7. & alibi, relatum superueniat.

Remedium, & victus.

hordei mũdi quantitatẽ sufficien-
m; bulliat ad hordei crepaturã; hor-
um deinceps probè pistetur; postea
ua eiusdem hordei antea superna-
ns, eidem cõquassato immisceatur,
letur totum, vt decet, superinfun-
ndo semper guttas aliquot aceti
æparati, vel succi limonum. Iterum
rueat liquor iste ad congruam vs-
e spissitudinem. Hora somni capiat
utellam vnam; veluti manè si desi-
rat, & hoc longè à pastu. Dum ar-
r vrget, cum hordeo decoquatur
nnihil lactucæ: nam hordeatum
c, ita paratum & assumptum irruẽ-
m accidentium, siue simptomatum
petuosam cõgeriem & irritamen-
perfacilè cohibet, egregièque re-
ænat.

Figeaci vnum vidimus vno aut altero ſuæ vrinæ hauſtu curatum. Clauigerum itidem Caſtelli de Larocque prope Cadurcum. Recta victus ratione obſeruata, dummodò febrili ardore ingentique putredine non infeſtetur, permulti curationem ſuſcipiunt: febre tamen & putredine moleſtatis prædictorum remediorum vſus immensè profuit, vt in hoc peſtiferorum Xenodochio diu noctuque comprobaui. Cum autem prædicta omnia à nobis ſæpius experta, diametralitèr febri & putredini, à quibus immediatè cuncti peſtiferorum cruciatus emanant, opponantur, ne miretur ſycophantarum vllus, ſi eadem remedia, tempore opportuno, congrua qualitate, iuſta quantitate, debitaque propria manu Medica, præparatione, exhibita & adminiſtrata, etſi vilia ac domeſtica ſint, vim habeant, ſaltim per accidens, exterminandi peſtem. Gal. namque in ardentiſſimis febribus fri-

id e aquæ potum præsentaneum iu-
icat remedium. *Ex c.13. primi ad Glau-
nem. Hippocrates etiam 3. Epid. Aqua,
quit, edax, vigilia edax*; febrili siqui-
em calore, quo fere semper pestiferi
olestantur, vindicatum corpus, me-
us quam antea, appetit. Quarè iure
erito tanti à nobis fit oxicratum,
uod aqua sola (quam 1. *de simplici.
Medica. facult*. & alibi Galen. asserit
mpestiuè exhibitam male stoma-
o affectos curare) & aceto (cuius
tes ibidem & alibi recitat Gal.)
nstat: cum diuersis laudibus ipsum
extollat ipsemet *Gal*. 30. prædicti li-
i : sensus verborum Galeni hic est.
*rùm siti quæ ex composita affectione,
delicet calida & sicca, nascitur, composi-
medela est oxicratum, quod ex aceto
nstat tenuium partium, atque refrige-
nte; & ex aqua quæ non modo refrige-
t, sed humidorum etiam omnium est hu-
idissima. Capite etiam 14. primi ad
auconem, rectè iudicat de oxicrati viri-*

bus. De ptiſanæ encomijs compoſuit libellum. De reliquorũ a nobis præſcriptorum viribus ſimilitèr loquitur idem Gal. rectè ergo & nos ipſorum continuatum vſum vtilem experientia confirmamus.

Rus verò elapſis diebus accerſitus, villicum Domini Ouurier, Franciſcũ Bartas nominatum conueni. Adoleſcens hic vigeſimum tertium impleuit annum, mediocris ſtaturæ & corpulentiæ; ardentiſſima febre peſtifera inficiebatur, delirabat valdè, bubonē in ſiniſtro continebat adene, aluus aſtricta fuit. Hunc iuuenem ſic ipſi curaui. Funibus brachia & pedes li gauimus. Scalpello tumorem adhuc immaturum aperui; deinde recentem lactucam conterere iuſſi, ex qua com preſſa ſuccum ad vncias quatuor, v circiter extraxi; ex ſucco & vini tan tillo, potum hauſit coactus. Oxicrat caput, præcipuè ſuturas, parteſqu ſuturis annexas per ſemihoram lau

eraui potum antea exhibitum; ægri-
ue caput panno lineo oxicrato im-
uto & intincto, obductum reliqui.
egionem cordis eodem oxicrato
quod pauperum epithema eſt) laui:
ſculum lactuca continuo alteraba-
ır. Obdormiuit leuiter ſequenti no-
e; ſed breui conualuit, abſque vllius
terius remedij interuentu, vel ſub-
dio.

Nominent quæſo mihi Saturnini,
rum familiarium contemptores;
uia deſipientes & ignari; rerum du-
iarum, longinquarū, penitùſque ig-
otarum chimærici contemplatores
i adeſſent nobis aſtra, elucerentque
orum ſecreta; de ſuis figmentis cum
ledicis certare nequaquam auderēt;
d quia loquaci garrulitate ſemper
ıſtructi, ſuaui quadam verborum ſe-
e hominum animos ad ſui amorem
ellicere nitūtur) remedium aliquod
pagyricum adeò compendioſum &
ile ac noſtrum, quo tot accidentia

iam relata ſedare valeant. Aſtrologi-cum fortè nobis aſſignabũt extractũ aliquod, vel ſalem præparatum & cõ-fectum ex duodecim pullorum phæ-nicis ſtercore aureo, Saturno ſuum perficiente motum. Non hoc ait è Poëtis vnus: nam.

Cauſidicis fas eſt, alienã haurire crumenã;
Militibus, Medicis, tortori occidere fas eſt;
Mẽtiri Aſtrologis, pictoribus, atque Poëtis.

Pro nutricibus.

Nutrices cæteris omnibus rariùs moriuntur; quoniam infantuli lac è mammis aſſiduò exugunt: quo ſemel emulcto, ſubitò venenum exilire per concomitantiam non deſinit: ita tamen excretum, calamitoſo exitio inſontibus puſionibus ſæpiſſimè effici conſueuit. Quarè proli non ſecus ac nutricibus proſpiciendum. Victus ratio exactè ſeruanda; Iuſculum enim lactuca, portulaca, borragine, aceto

, endiuia alterari debet, vt lac tẽpe-
tum & idoneum euadat nutrimen-
um. Alioquin nulla dabitur relatio
atris ad filium; ſicuti nec mariti ad
xorem, ſi infantuli lac è mammis
xugere deſiſtant. Lacte retento, ve-
enum dolosè cordi proximo (etſi in
ijs partium nobilium emunctorijs
ubones inſiſtere videantur,) inſidia-
ır; imò lac ipſum in pus vertitur, in-
ammantur mammæ, obdureſcunt,
ırenesis ſuperuenit, inflãmatur to-
pectoralis regio; quibus omnibus
ors tandem vitæ iugulum ſuccedit.
mni ergo induſtriâ adhibita cauen-
um ne lac immulctum infeſtet. Si
ortis interuentu, vel ſedula patris
ıra, ſeiuncti & remoti infantuli lac
on exugunt, recentis catuli ſubſidio
auriendum; quo deficiente integra
anu integra vbera ſæpius in die cõ-
rimenda; papillâ namque ſola digi-
s compreſſa, in totam tunc vberum
ongioſam ſubſtantiam lac retroce-

dit. Zulapia conueniunt frigida; sanguinis missio dum febris vrget: vt clister emolliens, si pigra premat aluus; refrigerans à nobis supra præscriptus si phrenitis, inquietudines, vigiliæ, sitis; & ardor harum omniũ præcipua causa. Confectio de hyacintho, vel aliquid ex nostris supra dictis opiatis dum res postulat, exhiberi debet.

Hac via & methodo multæ nutrices in hoc pestiferorum Xenodochio, in prato, alijsque locis à me curationem susceperunt.

Pro Prægnantibus.

Mulieres vtero gerentes si peste vexentur, rarò curationem suscipiũt: quoniam tenella puerorum corpora subtilissimi hui⁹ veneni citissimo motu, peruia & idonea ad inquinamenti susceptionem constituta sunt. Fætus posteaquam à natura arctissimè complectitur, donec eximiè defædatus, ad ipsius exclusionem citissimè stimulatur. Quarè contractum & impressum

vtero vi fætus labefactati inquina-
entum, & copiosas lochiorum post
orsum excretiones molestissimè
ffert natura. Fætus præterea, non le-
m respirandi difficultatem inducit.
tsi tamen post aborsum respiratio
berior reddatur, non idcirco, nisi ra-
, incolumes euadunt fæminæ, ob
tiones à nobis prælatas.

Remedia numerosa ne sint: sola
tem inter reliqua conducit confe-
io de hyacintho, cum ijs quæ vim
abent sedandi putredinem & refri-
erandi præterea nimium excandes-
entia corpora; qualia sunt multa à
obis cõmemorata. Scissa vena nihil
: quare supersedendum. Duiretica
ulla propinanda; aliter abortus ac-
elerabitur. Præstantius grauidarum
medium præseruatiuum, est à co-
itijs abstinentia.

Remedia omnibus communia.

Cuilibet ætati, sexui, tempera-
nento, tempori, & regioni vnicè

conducit cõfectio de hyacintho; quo-
niam temperatum & vigorans reme-
dium. Hoc modo præparatum præ-
ſentaneum mihi ipſi, & bonæ notæ
viris præſeruatiuũ fuit & curatiuum.
Accipe vitellũ vnum oui, cochleare
vnum vel alterum aceti præparati
modo à nobis præſcripto, ſi fieri po-
teſt, confectionis de hyacintho drac.
j. vel drach. vnam ſemiſ., ad libitum
his perfectè in ſcutella mixtis paula-
tim quatuor vel quinque iuſculi ali-
cuius idonei vncias ſuperinfundes.
Sume poſtea tanquam ſucculentum
medicamen & victũ, præſeruatiuum
& curatiuum ſingulare.

Eodem modo exhibitæ opiatę no-
ſtræ ſupra præſcriptæ, temperatæ &
ſalubres euadent. Inter ſimplicia
pimpinella & tormentillæ radix pri-
mas occupant ſedes. Sequens aqua
magiſtralis à me compoſita frigidis
temperaturis cum vini momento ſe-
curè exhibetur: ſola verò calidis.

R. Acetosæ manip. vj. borraginis scabiosæ an. manip. ij. endiuiæ, cinorij, pimpinellæ cum toto, portucæ (huius penuria aliquid eius aæ, huic distillatæ miscebitur) an. anip. j. semis. radicum tormentillę, peratoriæ & scorsoneræ an. vnc. angelicæ vnc. j. florum violarum, rraginis & rosarum an. vnc. j. seis vel vnc. ij. cinamomi vnc. semis. isi drach. ij gariophyllos aliquot. nnibus minutim scissis & contusis, rum fiat maceratio viginti quatuor ris in sufficienti quantitate aceti i, vel clari rosacei. Distillentur nnia per alembicum vitreum lento ne, vt decet.

Huius aquæ mirabiles dotes superi anno, apud Figeacenses, satis suque, vigente æstu, comprobaui; lentes verò febres mirificè remitputredinem arcet, venenum dot, idque sine labore & molestia ad oitum corporis propellit, vel per

vrinarios reijcit meatus, sitim sedat,
aliosque affectus pestem consequen-
tes. Has dotes non renuet laniator
Coudet Figeacensis, homo carnosus
& valdè plethoricus, quatuor anthra-
cibus excandescentibus, & bubone
cum ardenti febre, siti, vigilijs, &
inquietudine non alio tempore ail
ipsomet æstatis & pestis vigore mo-
lestatus; qui cum huius solius nostr
aquæ magistralis diu noctuq; laut
sumpsisset pocula, breui conualuit,
huncque nostratem liquorem (mira-
bilem) decantabat. Dosis præscri-
benda ad libitum. Ne vomitu reijcia-
tur assumpta, drachm. vna, vel cir-
citer, coralli rubri præparati in e
dissoluatur.

Ego ipse ob crebras visitationes
dum æstu, ingentique premerer lassi-
tudine, longè à pastu iam cum vin
momento, iam sine, tanquam præ-
sentaneum præseruatiuum assumere
solebam. Dulce solamen cuncti

rporis partibus, easdem corrobo-
ndo & refrigerando, præstat. Si
ius & prædictorum remediorum,
orumq; non scriptorum vires ex-
rtas subijcerem, non libellus, sed
stum volumen cōponendum esset.
ædictorum remediorum vtpotè fa-
limorum sit frequens & debitus
ıs; liberalior tamen curando quam
eseruando. Acetum excipe.

DE BVBONE.

Capvt XIII.

PRIMVM & magis pathognomonicum pestis simptoma, *bubo* nominari cōsueuit. Vt plurimum tem antequam *bubo* erumpit, pe- perfecta cognitio minimè elucesl. Bubones alijs in locis, vt sura,

brachio, collo, mandibulo inferiori
à partium principium emunctorijs
quotidiè erumpunt. Experientia hoc
satis compertum habeo, mihique pa-
trocinatur Guido, qui non solum bu-
bonem pro solo axillæ tumore, vt in
prima significatione sumitur, accipit:
Nec pro omnium partiũ principum
inflatis emunctorijs, vt in secunda
significatione; Sed pro mammarum
& testiculorum partium spongiosa-
rum tumore. Quare mirari non desi-
no cæcutiẽtem Labadie Chirurgum
nimis remotè à suo Guidone rece-
dentem; dum phantasticas eorum
vocat opiniones, qui bubonem ali-
in locis à partium principum emun-
ctorijs supercrescere autumant. Præ-
cipua huius viri ratio est; quia, inquit,
nullus qui pestem tractauit de alio
quã de emunctoriorum bubone ser-
monem fecit. Hallucinatus Labadie
non legit Guidonem, dum de Aue-
nionensi, imò vniuersi orbis peste lo-

itur. Benedictus etiam Textor Me-
cus non ſolum peſtem tractauit, ſed
ſte obleſus ipſe nobiſcũ clarè ſen-
, aljis in partibus ab emunctorijs
bones oriri. Bubo, peſtis à nonnul-
dicitur; Sed hoc accidit ideò, quia
nſibile pro eo quod à ſenſibus re-
otum eſt ſępè accipitur: vt intensè
lidum pro *igne* cuius ſubſtantia ſen-
s latet omnes; ſic ſimiliter bubo
o *peſte* cuius eſſentia ſenſibus abdi-
, intellectu percipitur ſolo. Inſtar
nnium ſint nobis R. P. Dauid
Gimont ſacræ Capucinorum fa-
iliæ Religioſus, & peſtiferorum
ud Figeacenſes Confeſſor. Nobi-
que Dñs de Flogeac prope Cadur-
, qui ambo brachij vexabantur bu-
one. Sicuti & R.P. Philippus de Frã-
n eiuſdem ſacri cœtus Religioſus
peſtiferorum apud Toloſates Cõ-
ſſor, qui ſimiliter brachij tumore
no & inflammatione cum ardenti
bre cruciatus, à me acceſito ſangui-

nis miſſione iterata, ſulapijs refrig-
rantibus, & cataplaſmatibus re-
luentibus & per brachij cauſticu-
euacuantibus materiam moleſtãte
breui ſanatus fuit.

Bubo eſt tumor præter natura-
in partium principum emunctor-
frequẽtius enaſcens ab humore cr-
ſo & viſcido, ſatiſque maligno, a-
quãdo cum inflammatione, aliqu-
do ſine, provt magis aut minus ſa-
guis vel bilis in corpore prædomi-
tur. Hoc peſtis accidens ſtatim ap-
ret dum naturæ dominio quæ in c-
pore ſunt reguntur. Obſeſſa namq-
natura immani & exacerbata viru-
tæ luis ſæuitia, à principibus partib-
noxam inflictam per euidentes tub-
los ad ſuſceptacula excremẽtis di-
ta ſuperfluis, protrudere abſque v-
cunctatione, conatur. Bifurca ſic q-
dem ima vena caua, diuerſis ram-
vtriuſque inguinis glandulas atti-
git: quò fit vt ſi quidpiam hępar p-

m principem obſideat, irritetque
aturales facultates, quamprimùm
atiuo quodam percita impulſu fa-
ıltas expultrix, veluti arcis obſeſſę
ropugnatrix, foras ad ſentinam par-
s affectę propellat; tuncque tumor
naſcitur *bubo* communiter dictus,
m in inguinibus, quâm aliquando
ſuris, vt aliâs annotaui in ſorore
uiuſdam *Morte-paye* Figeacenſis veſ-
lli.

Duobus modis pręđicta excretio
facultatis expultricis inchoata, fit.
rimò criticè; quæ facilè ſic fieri di-
noſcitur detegiturve, dum vexata
ntillum natura, citò infarctum in-
ſtatumque hepar verbi gratia, lau-
ato, fælicique progreſſu, recludit
exonerat; tumorque aſſiduum ſuſ-
pit incrementum, nullo prorſus
nminente vitæ diſcrimine: quia tunc
ullis moleſtatur æger ſæuis ſimpto-
atibus. Secundo ſimptomaticè,
am ærumnoſa natura diris agitata

diuerticulis, noxam niſi parcè & d
minutè, exerere nequit. Multa ii
ſæuiunt ſimptomata, tumor non m
valdè lentè ſuccreſcit.

Eodem(proportione ſeruata)mo
do bubone ſub alis, ponè aures, co
lo, brachijs, alijſque in locis, prom
nentes eluceſcunt.

Bubones liuidi, & qui ſub axil
ſiniſtra continentur, periculoſiſſim
hi quia cordi valde vicini; illi quia c
lorem natiuum extingui redarguun
Qui ſtatim retrocedũt, inquiname
tum per totam maſſam ſanguinaria
reaſpergi ſignificant. Dum nihil pu
à bubone aperto excernitur, malu
quoniam aliò materia purulenta
venenoſa reuocatur. Vnde genaru
inflammatio, phreneſis, & tande
mors.

In curatione bubonis penitùs à g
nerali curatione tumorum, qua ir
pellẽtibus in principio & increme
to vti nos debere commendatur, d
viandu

andum. Hîc quoniam oculatè prof-
ciendum, vt omni ſollicitudine à
ntro & corporis caudice ad extre-
as partes, ne ſtatim venenum par-
s principes labefaciendo enecet,
mor venenoſus ceu tumoris cauſa
trorſum alliciatur; quod facilè cō-
etur dum ſolers ſagaxque natura
tiuo robore dotata perſiſtit. Tunc
im venenum ſine vllo labore do-
at, foraſque protrudit, ſpeciatim
llo obſiſtente propugnaculo. Fri-
s autem, ſomnus, remediaque in-
rſum humores repellentia, bubo-
incrementum, etſi natura vigeſcat
mpeſcunt. Ob hoc, inſipientèr &
e arte nonnulli quotidianam emū-
riorum cùm forti aceto, lotionem
n ſulunt: quoniam quod ſolers na-
a tanquam noxam procul ad ſen-
as excrementis dicatas, protrude-
conata fuit; omni ſua ſolertia fru-
ta in eiuſdem caueas & arces, ma-
i quam antea impetu, relabitur.

Remedia ſupraſcripta pro peſte, inchoante bubone, anthrace, morbillis, & ſimilibus hac ſemper obſeruata lege, exhibenda. Pro vrgentia ſimptomatum remediorum vſus accumulabitur; vt ſi quiſpiam non ſolum bubone, ſed carbonibus infeſtaretur, copioſius ſanguis hauriendus quam ſi ſolus infeſtaret bubo; Et adhuc multo copioſiùs ſi phreneſis ſuperuenerit. Quoniam anthraces, & delirium ingenti (in hoc caſu) perennique feruori ſanguinis ſuccedunt; vnde perpetua excandeſcentia, perpetiquè cruciatu, ardens & inextinguibilis aliquando febris humani corporis vires exiguo temporis interuallo, depaſcitur, & eneruat. Quarè non ſolum in morbi principio & augmento liberaliori manu aſſumenda remedia cum alterantia, tum alexiteria, nec phlebotomia celebranda, ſed quoties res palàm exiget, etiam in ipſomet tumorum vigore: Quicquid enim dicat

Hollerius, qui apparentibus tumoribus, à ſanguinis miſſione abſtinendũ iudicat; experientia, imò & ipſamet ratio:(nam vrgentiori ſuccurrendum altero nõ neglecto) mihi omninò patrocinãtur. Laniatori ſiquidem Coudet alijſque quàmplurimis, tumoribus ad perfectam ſuppurationem declinantibus, fæliciter ſanguinem, etiã ad libram vnã, haurire iuſſimus; multò ergo liberaliùs ijs quibus ſimptomaticè intumeſcunt glandulæ, numeruſque carbonum & morbillorum multiplicatur. Quibus enim ſimptomaticè & cum moleſtia prædicta erũpunt ſimptomata, venenoſus humor fluens, antecedens tumorum cauſa, copioſus ineſſe, proditur. Quarè etſi tumores cum moleſtia appareãt, ſanguinis miſſione, cliſteriumque blando ſubſidio humor fluens in hoc caſu abundans diminuendus, eiuſque ferocitas alterantibus alexiterijs ſtrenuè dimicanda; vt ſubtracto, ex parte

veneno, natura ſubleuata criticè &
maturo cum iudicio quod moleſti
humoris ſuperſtes inſiſtit, ad corporis
ſentinas prorſus protrudat.

Poſt vniuerſalium remediorum
vſum ad particularia deueniendum;
inter quæ præcipuum obtinet locum
deriuatio, quæ non ſolum ſanguinis
miſsione completur, ſed cucurbitulis
& veſicatorijs. Bubone itaque pon
aures, in collo, ſub mento (idem di
carbunculis harum partium dicendū
& in ipſo vultu, infeſtante; cucurbitu
læ cum ſcarificatione bis, ter, quater
ue, ſi res vrget, admouendæ; aliquan
do ceruici carnoſæ vſque ad ſuperio
res vertebras ſimilitèr admouendæ
ſicuti & veſicatoria quæ mirificè pro
derunt, ijſdem partibus applicata
Bubonib' etiam axillarum, ita admot
ſpatulis auxilio erunt: ſed, niſi vt deo
ſum ad inguina attrahatur humor, n
tam ſæpè bubonibus inguinum con
gruunt deriuantia calida; quia nimi

calorem, & aliquando gangrænam inducunt.

Cauendum ne ſuper omnia ſimul emunctoria partium principum, maximè dum nullus adeſt tumoris apparentia, nec propè admoueantur veſicatoria; quoniã à vena caua & aorta ad emunctoria magni protenduntur ſurculi, quibus intensè calefactis, calfit & aorta ac vena caua; ſæpiſſiméque intenſiſſimam febrem ſtatim ſequitur mors; vt cuidam ſacræ Capucinorum familiæ ſuperiori anno Cadurci contigit; qui, conſilio cuiuſdam, pro præſentaneo præſeruatiuo omnibus emunctorijs veſicatoria applicuit, quæ fuere cauſæ, cur citiùs in peſtilentem febrem ardentem lapſus quam par eſſet, moreretur?

Secundus ſcopus in bubone eſt materiam contentam euacuare: poſtquam autem materia fluens ſeu cauſa antecedens recta victus ratione, & prædictis vincitur remedijs, materia

quæ in parte eſt, quæque parti adhæ-ſura eſt euacuanda, & foras attrahen-da. Si criticè erūpat tumor, itaut nul-la adſint quæ ſæuirent ſimptomata, ſuppurātibus & leuitèr attrahētibus, quæ calida ferè ſemper ſunt, vtimur.

Si ſimptomaticè ſæuit bubo, itaut adhuc vexent alia ſimptomata, & vix incrementum ſuſcipiat, tunc non ſo-lum mediocribus attractiuis vtēdum, ſed ad valentiora deueniendum. Qua-re cucurbitulæ ſæpè admoueantur tumori; propè tumorem veſicatoria admota plurimum attrahunt ſeroſi-tatis.

Inter localia remedia diachilon cū gummis ad attrahēdum digerēdum, emolliendum, & maturandum: opti-mum, dum chriſtianè componitur, cenſendum eſt: modo namque quo prius à Medicis præſcriptum eſt, om-nes curandi bubonem ſcopos facilè complet: at verò quia ſæpiſſimè, tem-pore peſtis vt plurimum (nam tunc

multi lucri ſolum gratia, virtutis & ſcientiæ minimè laborant) prędictum diachilon ex cera & terebentina maiori ex parte, ſeorſim relictis muccaginibus & gummis, veluti & ſemper ſucco ſcillæ, vt ingenuè mihi retulit ex pharmacopolis vnus, componitur, non ſemper ſcopos à nobis propoſitos complet. Quare alia à nobis experta proponemus emplaſtra & cataplaſmata, donec Medicorum cenſuræ (tempore peſtis præcipuè) non ſecus ac theriacæ compoſitio, diachilonis ſubijcietur.

Diachilon commune ſiue album, ſiue ſimplex, addendo cuilibet libræ vnc. j. oeſipi humidæ, optimum eſt & expertum, compendioſa præterea eſt ipſius compoſitio. Sequens valet.

Recip. gummi ammoniaci, galbani, bdelli, opopanacis ana. libra. j. cum oleo camomillæ & liliorum, & pauca cera fiat emplaſtrũ. Sequens profuit. R. terebentinæ, picis, ceræ, ſebi com-

munis,resinæ & olei an. partes æquales, bulliant omnia in modum cataplasmatis.

Aliud.

R. radicis liliorum & althææ an. lib. *j*. maluæ, bismaluæ, parietariæ, acetosæ, branchæ vrsinæ an. manip. j. ficuum pinguium paria v*j*. decoctis omnibus cõtusis & cribratis; Adde farinæ hordei, fænugræci & seminis lini an. vnc. *j*. semis. farinæ orobi vnc. j. olei liliorũ & camomillæ an. vnc. j. axungiæ suillæ vnc. sem. croci dr. *j*. basiliconis vnc. ij. misce omnia secundũ artem in modũ cataplasmatis. Theriacam enim, oleũ scorpionum, & similia calida, sicut cæpam cum theriaca prædicto cataplasmati sæpè permiscui; non tamen cum omni fructu quem multi his calidis alexiterijs attribuunt; licet cataplasma per se optimum sit, & expertum absque theriaca.

Pro pauperibus.

R. Radicis liliorum libra. j. malua-

rum, manip. j. ſub cineribus decoquantur, & inuoluantur interea folijs caulium vel oxilapati; contuſis poſtea miſce aliquid axungiæ, & vitellum oui fiat cataplaſma.

Aliud pro ijſdem.

R. Acetoſæ quantum lubet, eodem modo ac ſupradicta reconde ſub cineribus; contuſæ leuiter herbæ adde adipis vel axungię parum. Admoueatur calidè tumori.

Aliud.

Farina, oleum & aqua in modum pultis parata, addendo ſub finem aliquid axungiæ gallinæ ſi inueniri poterit, proderunt.

Sæpius expertum cataplaſma.

R. Radicis liliorum & althææ an. vnc. ij. radicis conſolidæ maioris vel ſaltim mediæ vnc. iij. acetoſæ & branchæ vrſinæ ana m. j. baſiliconis, vel huius penuria picis, quantum lubet: fiat cataplaſma vt decet probè decoquendo & contundendo prædicta

quæ cataplaſma componunt, dein addendo baſiliconem vel picem.

Ex ſola malua ſub cineribus coctaa poſteaque contuſa, cum axungia porci, cataplaſma non ſpernendum conficitur. Ex ſola etiam branchaa vrſina ſimili modo præparata. Ex ſola præterea liliorum radice, parili modo cum axungia parata. Cæpa etiam cum axungia, farina, & oui vitello, ſæpè profuit ruſticis.

Sequens eſt optimum quod à me prius in Hiſpaniarũ Regis curia dum cũ Magnanimo meo Hugone Magno Odonello Tirconalliæ Principe commorarer, pro venereo bubone expertum fuit. Ex Madritenſibus nonnulli, qui cum promptè à quibuſdam Chirurgis curationem non ſuſciperent, ad me accedentes, citò & proſperè ſequenti cataplaſmate incolumes euaſere.

R. Fermenti ſatis acris vnc.iiij.adipis gallinæ vnc.ij. vel vnc. iij.ad libitum

croci in puluerem redacti drach. j. vel ſcrup. ij. ſi adſit inflãmatio, miſce omnia vt decet, fiat cataplaſma tepidè buboni admouendum. Non ſolum autem concoquit, attrahit, emollit, ſed vomicam ſæpiſſimè, ſine ferro aut igne reſerat.

Si optas vt ſupradicta remedia fortiùs attrahant, præcipuè dum à natura ſegnitèr humor ad tumorẽ protruditur, ex ſequẽtibus aliqua in parua tamen quantitate, prædictis cataplaſmatibus addes. Stercus columbinum, calx viua, fermentum, euphorbiũ, eſula, ruta, theriaca, oleum ſcorpionum, iris florentina, calchantum, ſal armoniacus, &c. Verùm cautè his vtendum, ne febrem excitent ardentem, & inflammationem in parte affecta, quam ſæpe ſequitur gangræna. Horum ego locũ ſupplens cucurbitulis ſine ſcarificatione per interualla vtor: nam quorũ bubones in peſtis huius primordio ſcarificati

ſunt, vitam cum morte commutarãt: Nimium namq; irritatur natura, dolorque inductus vi ſcarificationis, non leuem impertit naturæ noxam.

Aliquando proſperè bubonem curaui inguinis, applicando duobus digitis ſub bubone, veſicatoria; his poſtea ſublatis obducitur pars excoriata copioſo baſilicone; & hoc cum aſſiduitate fiet: nam ſic ſæpè ſuppurata pars tumoris venenum attrahit, & euacuat. Sic enim fidiſſimum ipſe, ſine Chirurgi auxilio curaui amicum.

Quod frequentiùs tamen fieri debet eſt, quamprimum eluceſcit bubo, poſt cucurbitularum applicationem, digito vno ſub tumore, cauſticum potentiale, quod ſaluberrimum remedium eſt, admouere: nam procraſtinando aperturam æger ſæpiſſimè moritur. In exenteratis enim & diſſectis à nobis corporibus ad amuſſim annotauimus, emunctoriorum aliquando glandulas naturalem nequa-

quam excedere magnitudinem : Nihilominus tamen atrocissimis cruciabantur ægri doloribus, licèt post horum obitum nihil extranei in glãdulis fixum vel impactum apparuerit: doloris verùm assiduò ægrum contorquẽtis causam, non longe à glandula latentem offendimus: corpus enim quoddam staminosum, & veluti ex telis diuersis compositum, & spongiosum, liquorem emittebat serosum, flauum, prorsusque pestiferum: sub finẽ ex eo digitis compresso, viscosam quandam & veluti oleosam substantiam emunximus. Tunc apparente & inchoante dolore, & bubone, si apertus fuisset locus pestiferæ substantiæ vicinus, non tam exitialem attigissent exitum, qui mortui sunt: quoniam maiori ex parte curati sunt, qui opportunè huius methodi suppetijs auxiliati sunt; venenũ enim paulatim euacuatur; imò & parte suppurata, affatìm.

Cadurci ſuperiori anno à Damiſel-la quadam Dablan accerſitus, eandem maxima febre ardenti peſtilentiali cruciatam comperi. Conſopita decubuit; glandula axillæ ſiniſtræ dolore prægrandi vexabatur, non dum tamen tumuit. Poſt internorum remediorum debitam exhibitionem, ſanguis poſteaquam exhauſtus fuit: non propterea multum ſuſcepit ſolatij. Quare honeſti cuiuſdam & experti Chirurgi Lacoſte dicti, & meo conſilio digito vno ſub tumore inchoante, admotum fuit cauſticum potentiale, vi cuius Damiſella antea defatigata, breui temporis interuallo ſana præclarè inceſſit.

Par commodum contigit Flogeaci prope Cadurcum, dum nepotes Domini dicti loci curaueram. Vnus enim ex ſeruis Domini de Flogeac eodem ferè modo ac prædicta Damiſella peſte vexabatur: parti ſanæ ſub tumore cauſticum potentiale admoui, dua-

bus horis elapſis, cauſticum reuiſi: ſchara ſcalpello pri⁹ perforata vulneri inflicto tentam baſilicone obductam indidi: poſtea vulnus inflictum & tumorē emplaſtro diachilone cooperui. Poſtridiè dum ipſum inuiſerem tentam cum emplaſtro abigens, pus album, læue, & æquale, ex vlcere dimanare perſpexi: Propterea autē ſolo oxicrati vſu, & huius prōptæ aperturę ſubſidio paucis diebus tranſactis ſanus euaſit ruſticus ille.

Simili caſu hîc Toloſæ contingente in puella quadam quinque vel ſex annorum (filia Chirurgi cuiuſdam Catalan dicti, fuit) præſcriptis prius internis remedijs, & victu, cauſticum potentiale paulo ſub tumore prægrandi & axillari, nimiumque, quia vigoris eius tempore aſcitus fui, preſente vires, applicare iuſſi: facta apertura vt in reliquis, puella, cuius mortem antea mæſta mater expectabat, peregregiè ſanata fuit; quo-

niam breui tempore pars affecta vulnere, ſuppurata fuit.

Prædictam meam methodum ratiocinij & diſcurſus iuuamine comperi. Siquidem nullus inter Medicos doctos (hos autem ſolos in omne æuum vt meos magiſtros veneror, nec contra hos me quidpiam hactenus dixiſſe ſentio, nec vnquam dicturum ſpondeo, ſolos autem qui à Medica modeſtia ingenti garrulitate & imperitia longè recedunt, omni reprehenſione dignos eſſe iudico) ibit inficias, ſi dicam multo celeriùs partem temperatam & ſanam recenti vulnere affectam, ſuppurari, quam partem intemperatam & longè à naturali ſtatu recedentem: quoniam partes ita intemperatæ ſæpe in gangrænam vel ſchirrum finiũtur; nec ad ſuppurationem vnquam deueniunt vſquedum ipſis natiua reſtituatur temperies. Ergò ad hoc vt citò pars affecta materiam moleſtãtem prorſus auellen-

do, eradicandoque curationem celeriter suscipiat, satius erit parti sanæ & temperatæ cōtinuæ parti tumenti & affectæ, causticum potentiale admouere, quam parti ægræ potentiale vel actuale: nam in parte sana suppuratio vno vel altero die fit, dummodo enthema probè indatur, emplastrum vel cataplasma extēdatur. Facta suppuratione venenum vicino tumore latitans per hians vlcus subitò euacuabitur; nec vlterius sursum capesset ad phrenesim, aliumve cephalicum affectum generādum; nec arcem demum vitalem cor multùm ampliùs infestabit. Quæ tamen accidentia indies adueniunt ijs quorum bubones alitèr pertractantur: opportuno tempore etiamsi aperiantur, alio tamen modo à nobis prædicto. Adde quod quamuis in tumore iam manifestato fiat apertura, multoties nulla generatur materia purulenta, quæ salubre signum esset, vsque ad aliquot dierū

numerum: aliquãdo vſque ad mortẽ; interimque ſchirroſus redactus tumor, difficilè ſanatur, totiuſque vitæ curriculo nonnulli ſic affecti aliquid patiuntur detrimenti: nam præterquã quod tumoris curatio indies prorogatur, glandula à ſolerti natura conſtituta tanquam excremẽtorum partium nobilium ſentina & receptaculum, dum dureſcit excrementa aliò recurrunt, amplius impotentia ſedem debitam recolere, vnde affatim turgentiam concitant, & recidiuas pariunt ægritudines. Ergò iuxta tumorem & non ſuprà cauſticum potentiale paruam faciens aperturam (ſic enim citius tumores ad ſuppurationem accelerantur) admouendum. Potentiale actuali præſtat in hoc caſu; quia in parte ſana non ita fodiendum vt in ægra multum tumẽte: ſicuti nec in paruo & demiſſo tumore æque ac in magno. Actuale igitur pręualet tãtum dum tumor magnus vel ſuppu-

ratus apparet, & non alitèr.

Cæterùm aliquod ex dictis emplastris vel cataplasmatibus semper tumori admouendum, donec demisso tumore eius duritiei mollities succedet. Illecta vi remediorum materia virulenta extrorsum, vlcus abstergendum, licet vnius emplastri vel cataplasmatis auxilio sæpissimè curentur bubones. Verum vt sim completus, omnia remedia vlceri necessaria subscribam, non solum vt buboni auxilio sint, sed carboni, de quo sequenti capite.

Abstergens optimum & familiare.

R. vini absinthiaci (si desit vino infundatur aliquid absinthij) quod sufficit, lauetur vlcus bis, ter, quater in die ad libitum : Parti autem robur addit, putredinemque eximiam optimè coërcet. Ante equidem pestis accessum, gangrænosa quædam vlcera huius solius vini adminiculo probè curaui.

Aliud satis benignum.

R. Mellis rosacei quantum lubet (aut mel purum si pauperibus desit rosaceum) vitellos aliquot ouorum farinæ hordei vel fabarum quantum sufficiet ad cataplasmatis consistentiam; misce omnia spatula vel bacillo ea parumper lẽto igne calefaciendo: vlceri apponatur vt decet.

Mel rosaceum benignum adhuc remedium abstergens est. Quartum est vnguentum de apio, mundificatiuum communitèr dictum.

Vnguentum aureum suppurat & detergit, sicuti basilicon magnum, fortiùs adhuc Apostolorum; Fortissimè omnium Ægyptiacum, quo parcè vti debemus dum gangræna vel putredo eximia tumorem vexat, glandulãque integram corrumpit. Tunc autem immisceo ego parum basiliconis, & aquam plantaginis vel aluminosam in sufficienti quantitate. Sic enim rectè corrigitur eius acrimo-

nia, & benignum renouatur.

Caro prædictorum remediorum solo vsu regeneratur; vniuersa verò spurcitia vlceris exterminata caro facile concrescit: Poteris tamen dum prædicta non sufficiunt, parum gummi sarcocollę debito modo vlceri admouere. Vel, si mauis, parum thuris, aloës, mirrhæ, & similium. Emplastrum de betonica proderit, sicuti & diapalma. Cicatrix vnguento pompholigos, & albo inducetur. Aqua aluminosa, aqua etiam plantaginis idem munus complent.

Antequam ad tuguria aliave loca quadragenarijs dicata qui conualescunt, adeant, sequentia sedulo consideranda.

Primò enim tumoris schirrositas perpendēda, quæ sæpissime prouenit, dum non exactè vlcus indies excrementis repurgatur, id digitis aliquantulum comprimendo, vsquedum tota materia purulenta euellatur: nam

minimo eius derelicto reſiduo, deſic-catur indureſcitque pars affecta ſchirri conſuetudine. Qui defectus ob Chirurgi etiam experti incuriam aliquando contingit, ſeu potiùs, quod ſæpiùs in hoc caſu contingit, inducitur tanta durities ob nouitiorum quorũdam in re Chirurgica deſidiam, qui deſidiosè & cum faſtidio vlcus attingunt, aut nullo modo manum operi prorſus porrigũt, ſed ægrorum diſpendio in horum ſinum emplaſtra proijciunt; vel famulis in emplaſtrorum applicatione facilè fidunt. Quare ne hoc accidat cauendum; alioquin periculum erit recidendi, vt quotidiè videmus.

Secundò vtrum ęgri qui conualeſcunt, puro ſint præditi corpore, an verò impuro & cacochimo? Si puro pauco temporis interuallo per vlcus omne venenum & inquinamentum protruditur & euacuatur: neque iterum tam facilè in morbum reincidet.

Si impuro, longo tempore, vt duobus mensibus fluat vlcus, maximè si vnico tantum corpus infestatur, tuncque cacochimia purgatione minuenda conuenienti; licet non statim in initio, sed dum iudicamus effrene venenũ per vlcus maiori ex parte euacuatum: nam si quod naturæ stimulo ad partium principum emunctoria protruditur, forasque per vlcus eijcitur, retro trans totam massam sanguinariam, & hepatis corpus, ad venam portæ vi attractrice medicamẽti reuocetur, nouo quodam veluti inquinamento totum corpus conspurcabitur: nam cum sanguis sit corporis nutrimentum, si hic sit impurus, impurum & esto corpus. Adde quod per aortam & venam cauã de nouo excalefactas fulginosum & venenosum excrementum cordi commmunicatur.

Tertiò an ęger carbunculo, an bubone vel bubonibus molestatus fuit?

Nam si sit bubo qui infestabat, securiùs & citiùs venenum per ampla vasa partibus principibus inserta euacuatur, quam per anthraces, qui nullum cum partibus principibus talem possident commercium. Ideóque non citò cicatrisandi sunt, sed potiùs supercrescens caro alumine deprimenda, donec completè materia venenosa foras protrudetur. Verum si multi anthraces molestãt, siue plures bubones, citiùs æger curatur quam aliter: quoniam multæ tunc viæ veneno exeunti patent; quod debet à sanitatis Chirurgo sedulò animaduerti antequam vlcera cicatrisari sinat.

Quartò videndum an æger conualescens sit macer, an pinguis. Si macer (nisi saburrata quædam præter consuetudinem, humorum colluuies impedimento sit) & biliosus breuiori tempore quam qui pinguis est, curationem suscipit: quoniam pingues & qui humidioris sunt tem-

peramento

peramenti, viſcidis quibuſdam humoribus continuò ferè referti ſunt; quos humores vt exerere valeamus, & vt omnes corporis anfractus extirpentur, longo tempore vlcus apertum remanere neceſſum eſt.

His obſeruatis exactè legibus, perpaucos aut nullos apud Figeacenſes, Cadurcenſes, & alios aliorum locorum incolas iterum peſtifera labe reperitos vidimus. Quod alitèr his in partibus accidere clarè quotidiè cõſpicimus: nam qui ſeligunt ſanos ab ægris nullum aliud ſanitatis indicium perquirunt Chirurgiæ prorſus immemores prȩter vlceris cicatriſationem; cũ ſub cicatrice lateat adhuc materia purulenta vel tumor ſchirrus dictus: ideòque tales quadragenarij Xenodochium vel pratum quotidiè repetunt.

DE CARBVNCVLO

CAPVT XIV.

SECVNDVM & præ-
cipuum pestis simptoma
carbo siue carbũculus in
dictus, quia extincti ca
bonis similitudinem refert: carbun
culus quia lapidis pretiosi ita nomi
nati pelluciditatem præ se fert, dici
tur. Pruna, clauus, etiam vocatu
quia vt pruna ardens vrit, & dolore
similem dolori claui fixi generat.

Carbunculus est tumor phlegmo
nosus à sanguine crasso, adusto, fe
uenteque promanans, cum dolo
ingenti, rubore subobscuro, duriti
& ardore, qui scharam cum vesicu
producit.

Carbones si magno adsint nume
lethales, maximè verò dum ad vig
rem perueniunt, & in anthraces d

ſinunt. Vidi enim quoſdam carbonibus veluti veſtitos qui breui tempore ſtrangulari ceciderunt. Alios vidimus qui duodecim carbonibus afflicti euaſerunt incolumes. Verum carbones ex ſua natura peſſimi; quia maiori ex parte neruoſas partes & magis ſenſibiles, præcipuè iuncturas vbi multi terminantur tendones, obſidere ambiunt; Tum quia in omni carbunculo circũpoſita caro ad ſummam peruenit inflammationem; acutiſſimam concitant febrem; In maximum diſcrimen, vitam nobis chariſſimam attrahunt; Dulce rurſus naturæ pabulum *ſanguinem*, in ineptum prorſus & efferum conuertunt, vt dilucidè apparet ex ampullis à feruido ſanguine ſuper ſcharam inductis, non ſecùs ac ſi ab ipſomet igne pars affecta combureretur.

Quia ſæpenumerò carbo, maximè dum in anthracem (anthrax enim eſt ipſemet carbo in ſuo ſtatu ſeu

vigore) degenerat, in gangrænam desinit, ideo citò curationi incumbendum.

Duo sunt scopi curatiui carbonis. Primus est, ingentem sanguinis non solũ partis affectæ, sed totius corporis feruorem compescere. Cum igitur necessariò sic affecti febricitent, vt rectè monet Galenus : 14. *methodi medendi, libro de atra bile & libro de tumoribus, sicuti & 2. de arte curat. ad Glaucon.* à phlebotomia, & vsu remediorum refrigerantium & corroborantium à nobis præscriptorum largá manu inchoandum : nec solùm in morbi primordio, sed in augmento, statu & declinatione, ni desint vires, & adsint alui fluor, vel copiosi sudores, sanguis hauriendus. Hæc sententia contrariatur multis, maximè vero Hollerio. Sed nobis clarè suffragatur Galenus, experientia, & ratio. Galen. 9. *metho.* sic loquitur.

Quibus igitur corpus ex succorum a-

bundantia inhabile ad transpirationem iam redditum, tantum caloris iam congeßit, vt inde iam febriat, ÿs tantum sanguinis detrahendum est, quantum vires tolerant. Alioqui certè verendum est, ne aut suffocetur aut corripiatur sincope. Et paulo post. *Optimum itaque est in eiusmodi febribus, statim non numero dierum, sed vni virium robori attentum esse. Quocirca non solum sexto septimoue, sed etiam sequentibus diebus sanguis mittendus est.*

Experiētia me certiorē adhuc reddit. Instar omnium sit noster laniator Figeacensis Coudet, cui quia superuenerat copiosa hęmorrhagia, etsi quatuor anthraces ac bubo vnus quibus molestabatur, perfectè fluerent, sanguis ad libram vnam exhaustus fuit. Pulsus autem diligenti contrectatione, viribus ipsum præstasse deprehendi. Post exhaustum cacochimum sanguinem breui conualuit præfatus laniator.

Ratione etiam constat. Nam cum plenitudo sit causa feruoris, eiusque onere aggrauetur natura, necesse est vt sublato ex parte onere, quod tanquam causa omnia aduersa naturæ fouet, diminuatur & effectus qui est febrilis ardor: non secus ac in lignorum strue intensè accensa contingit. Sublatis siquidem ex parte lignis ab igne, ignei caloris actiuitas valdè retunditur. Homo similiter cuius vires ob grande onus eneruãtur, etsi cordialibus vtatur remedijs, alimentisq; vires subitò refocillantibus; constanti nunquam & intrepido cursu incedet, quin prius ponderosi oneris pars aliqua dematur.

Post & ante sanguinis missionem, remedia supradicta, maximè quæ in pauperum gratiam retulimus, sedulò administranda sunt: quoniam optima esse, singulis diebus experientia comprobamus.

Secunda indicatio seu scopus cura-

ciuus desumitur ab vlcere scharotico, cui remedia admouenda sunt, emollientia, suppurantia, & detergentia quæque vim habent leuitèr attrahendi.

Vt hi scopi facilè & securè compleantur, schara radicitùs quamprimum fieri poterit auellenda, quotidiè admouendo ferrũ candens. Cautè tamẽ in applicatione remediorum calidorum scharæ procedendũ; Quoniam violẽta remedia naturam valde irritant & aggrauant; Vt aliâs Figeaci priùs expertus sum. Martinus namque quidam dum in medio sterni carbunculum contineret, facta prius leui scarificatione, causticum potentiale admotum diuersis in locis fuit; Sequenti verò die inuenimus totum ferè pectus anthrace extensissimo coopertum; quare non diu vixit æger; eodem enim secũdo die obijt. Solum Ægyptiacum à multis incautè admouetur: ab alijs aqua fortis. Ab alijs

ærugo æris. Alumen vſtum ab alijs: quod minus periculoſum inter dicta esse ſcio. Verùm, quia cataplaſmata non ſolum vlcus tegunt, ſed partes inflammatas vlcus ambientes, minima in quantitate Ægyptiacum permiſcendum reliquis, maximè verò ſi anthraces faciem, collum & partes cordi vicinas afficiant: nam tunc ſatiùs eſt nullo vti Ægyptiaco, quam vti; quoniam quò magis carbo inflãmatur à violentis admotis remedijs, eò plus ſerpit & corrodit, ambientiumque partium calor natiuus ſtatim contabeſcit. Nihil dico præter id quod non vna ſed pluribus vicibus à me obſeruatum fuit. Quod teſtari poterit Dominus Pujol Profeſſor Medicus Cadurcenſis, cuius coniux mortua prædicta *paſſa eſt incõmoda. Ratio præterea mihi patrocinatur. Quò plus autem æſtus viget, vt in æſtate & autumni initio, corporaque calidiora ſunt, eo frequentius apparẽt

& infestant, ac propagantur carbo nes. Ergo quò magis carbo inflammabitur & irritabitur, eò plus serpens & rebellis, ac incurabilis euadet. Quarè quæ calorem eius adurentem extingunt vel saltim diminuunt, admouenda. Si ferro fas est vti candido, adurantur tãtum partes mediæ scharæ, ne empyreuma (quod sæpè accidit dum volunt aliqui sanam partẽ ab insana & mortua segregare) in parte sana relinquatur; Et hoc non à tremula & imperita nouitij Chirurguli manu fieri debet (tunc enim satius est omnino sinere) sed ab experto & perito Chirurgo, cuius opera in pestifera praxi sæpè desideratur. Si Ægyptiacum admouendum, parua in quantitate & vrgente necessitate, hyemalique tempore, frigore vigente hoc fiet. Sic.

R. Radicis altheæ & liliorum an. libra. semis. acetosæ & vermicularis ac vmbilici veneris (hæc enim à me

ſæpé & fæliciter experta ſunt) an. m. j. oxilapati, cauliumve folijs ſeorſim inuoluantur radices dum coquuntur & herbæ, poſtea probè contundantur; adde axungiæ porci vnc. ij. vnguenti Ægiptiaci vnc. j. miſce. Extendatur ſuper ſolam ſcharam ſufficiens quantitas.

Aliud cataplaſma.

R. Baſiliconis & vnguenti apoſtolici an. vnc. iiij Egiptiaci vnc. j. miſce. Et extendatur vt dictum eſt; vel

R. Vnguenti aurei libra ſemiſ. vnguenti apoſtolorum vnc. iij. Ægyptiaci vnc. ſemiſ. miſce, vt dictum eſt. Sequens ſatis benignum eſt & fortè linimentum, etiam vt reliqua in cataplaſmatis modum formandum.

R. Vnguenti aurei & apoſtolorum an. libra j. extende vt dictum eſt: hoc enim in æſtate, & in infantulis, tenelliſque corporibus ſatis forte remedium eſt, licèt æris ærugo & acetũ minori quantitate quàm in ægiptiacã

compositionem apostolicam ingrediantur. Mel tantum ex ijs quæ ægipiacum componunt deficit; cuius vicem nonnulla ex quibus apostolicum constat, facilè complent.

Sequentia optima sunt quia sæpiùs rigente æstu experta. R. vnguenti populeonis, dialtheæ & basiliconis, an. partes æquales misce. Extendatur intrepidè, non solum super scharam: sed partes ambiẽtes. Sequens est optimũ maximéque pauperibus conueniens. R. semperuiuæ minoris seu vermicularis & acetosæ ana partes æquales inuoluantur caulium vel oxilapati folio; recondantur sub cineribus calidis donec solitum deponẽt colorem: contundantur postea, addaturque vnguenti basiliconis vel axungiæ porci quantum lubet; extendatur debitè vt vltimò dictum est. Ex farina etiam, axungia, butiro, & oui vitello familiare parabitur cataplasma in pauperum gratiam.

Inter emplaſtra diachilon commu-ne optimum eſt. Ob eximias enim eius hac in re dotes, *emplaſtrum cæleſtee* à me & meis Chirurgis ſuperiori anno vocatum fuit. Prima enim vice, eius vires in me ipſo appro-baui.

Hortor omnes ne miſero Palmarij, & Paræi cataplaſmate vtantur; fuligo ſiquidem qua conſtat exparte, imflã-mat, aduritque partes, carbunculum-que adauget. Hunc errorem prima vice deprehendi in ancilla cuiuſdam hoſpitis Figeacẽſis, *Ogiè* dicti, cui Chi-rurgus quidam é longè proſpiciens, vſum prædicti cataplaſmatis præſ-cripſit. Carbunculus ancillæ iuuenis & ſanguineæ, vigente adhuc æſtu, tã magnum ſuſcepit incrementum vt humerum dextrum integrum nihil præter ſcharam carbũculi eſſe diceres. Accerſitus ego veneni irrepentis im-petuoſum decurſum ſedaui, ambien-tibus partibus admouendo vnguentũ

populeon, & ſcharæ eiuſdem vnguẽti populeonis ac baſiliconis partes æquales. Quicquid enim dicat Hollerius & alij quibus aſſentire, donec ab experientia victus, non ſum veritus, Ceratum Galeni de Arnogloſſo non erit inutile: nam quæ humectant & frigefaciunt, cum habeant vim ſedandi vniuerſi corporis febrilem ardorem, cur non & partis alicuius inflammationem? Ergo his vtendum tanquam optimis & à nobis expertis defenſiuis: quæ autem ſicca ſunt & frigida, vt vnguentum album, vnguentum de bolo non æquè reſiſtunt ardori, nec hunc compeſcunt, vt humida & frigida quale eſt populeon; pluma quidem & camphora faciliùs ab igne aduruntur quam vermicularis vel portulaca. Quæ enim ſicca ſunt cum igne ſimboliſantur, leuiaque ſæpè ſunt. Quocirca cãphora in mixtionibus vſus ſum: nam non ſolum refrigerat ſed vt vehiculum optimum re-

media transfuehit ad cor reliquasque partes.

Sed dicet aliquis pro Paræo, fuliginem superpositam nihil attingere præter ſcharā.R.hoc falſum eſſe, quia liquida cataplaſmata nunquam immota & fixa adhærent; etſi hoc verum eſſet adhærere, temporis progreſſu calor penetraret ad partes ſcharæ ſubditas.

Schara mortua tantum ſcarificanda: nam ſi profundius quam par ſit ad ſanguinis effuſionem vſque ſulcos formare deſideras, pars dolore nouo afflicta plus adhuc humoris attrahet, ſicque inflammatio partis antea ſimplex, reduplicabitur: dolor autem & calor copioſiſſimè attrahūt humores. Vnde vafri ſpagyrici qualibet eſſentia calida purgatiua purgant omnes indiſcriminatim.

Detergentia, incarnantia, & cicatriſantia, tum in hoc capite, tum præcedenti ſatis amplè manifeſtata ſunt.

DE MORBILLIS.

CAPVT. XV.

MOrbilli sunt exanthemata ad superficiem externarum vel internarum partium erumpentia, ex subtiliori fuliginosiorique materia ortum habentia. Assimilantur pulicum morsibus qui rubri ernutur morbilli; qui nigri erumpunt pulicum morsus excedunt, & quia lentibus assimilantur, *lenticularis morbus* meritò nominatur ab Hispanis Medicis affectus hic. Venenosi adeo sunt morbilli nigri, liuidi, & violacei, vt funestum exitum, dum adsunt, expectare potius debeamus quã salubrem. Nec mirum: nam massam sanguinariam maximo incendio flagrari, perspicuè denotant ac demons-

trant. Fuligines prædictæ cor & pulmones plurimum infeſtant ; quarè hæc viſcera morbillis ſæpè teguntur; vt in corporum diſſectione præterita hyeme & ſuperiori anno, perſpicuè annotauimus, clariùſque multo ex ſequenti hiſtoria res eluceſcet.

Proximó antecedente menſe Iunio diſcrimen temporum anni perpendens,& de corporum infectorum maxima diuerſitate;cum alia ſolis vexentur bubonibus, quædam carbunculis,alia,morbillis, nõnulla vtriſque imò omnibus, quamplurima ſine his, cogitans; non alienum fore iudicaui corpus aliquod ſolis morbillis conſpurcatum diſſecare. Vigilia itaque diui Ioannis corpus villicæ cuiuſdam ad pratũ euectæ (vrbs autẽ Toloſa in bono & ſalubri ſtatu iam acquieſcit) proprijs manibus diſſecare ſum auſus. Tota vitalis cauitas peſtifera ſeroſitate flaua, ſemiplena reperta eſt. Cor verò, pulmones quaſi immer-

a ſupernatabant. Pulmo dexter mor-
ꝑillis conſpurcatus coſtis omnibus
ſuperioribus & veris, vertebris, &
diaphragmati, mediantibus corpori-
bus quibuſdam ſpongioſis, ſimilibus
texturis à nobis aliâs in alijs corpori-
bus repertis, quæ peſtem toti corpori
ſuppeditabant, & ſeroſitatem flauam
reddebant, & vi caloris attrahebant,
ſtricto copulabatur vinculo. Pulmo ſi-
niſter ſeroſitati immerſus, cum dia-
phragmate tantùm nexum habuit. Vt
ſeroſitati ſtatum cordis offuſcanti viã
& exitum largirer, iuxta vertebras
muſculos execui intercoſtales. Sca-
turienti ſeroſitati foramen occluſum
& obturatum fuit: obici ego obuians
attraxi ſubſtantiam quandam com-
pactam & viſcoſam (quæ vera peſtis
erat) ſanguiſugæ formam habentem,
erèt ſubſtantia hæc longitudine & la-
titudine, medium digitum adæquaue-
rat. Cordis inuolucro tandem diſſe-
cto, nihil liquoris, prçter naturæ ordi-

nē,in eo apparuit; cuius rei rationem inueſtigans, cordis ardorem omnem humiditatem conſumentem, cauſam fuiſſe iudicaui; diſſecto poſtmodum corde & reliquis partibus nihil præter naturam apparuit. Verùm quia fętidam è naribus excernebat ſubſtātiam liquidam, tum quia facies carbunculo moleſtata fuit, minimè dubitaui cerebrum maximè coinquinari. Splen tumuit valdè, quatuor circiter libras ponderabat, vt oculis ipſis perſpexi. Sanguis, vt in reliquis corporibus à nobis diſſectis, grumoſus etſi adhuc tepidus, apparuit. In extrema corporis ſuperficie morbilli quidam nigri ex parte lucidi & ſplendidi, carbonum recentèr extinctorum ritu, cum vno aut altero in ipſo capite carbunculis, vt diximus, clarè præuiſi ſunt.

Ex hac diſſectione corporis aliquātulum morbilloſi ſatis conſtat, morbilloſa corpora plus affici & infici qu

eliqua peſtis virulentia, contamina-
a; Et vlteriùs in extremo infici cor-
ora quibus tumores nec maculæ
llæ,ſed ſummo anguntur labore, &
nguore premuntur ægri , prorsùs
ucent. Ob hoc vltimum,plurimùm
tereſt,vt qui peſtiferos ægros dete-
unt & ab alijs morboſis ſolo viſu, vt
eri hic video ſecernunt , ſint probè
: exactè tam in peſtifera praxi quam
ieoria verſati alitèr enim quamdiu
erfecta peſtis cognitio expectatur,
rmone hoc , *videbimus hoc veſpere,*
debimus cras , videbimus adhuc quid
ccedet,peſtiferi ægri inſanabiles lan-
ueſcent,per vicinos, vicinaque loca
eſtis gradatim ſpatiabitur;ſicque,ni
culatus præuideat Magiſtratus,vni-
erſa ſummam & calamitoſam patie-
r Reſpublica noxam:Nam hac per-
rſa tempeſtate multi qui minimè
runt multa magno cum faſtu iudi-
nt,vt æſtimatione quolibet in cætu
cti euadant. Nonnullos enim toto

insæuientis huius pestis curriculo vi-
dimus qui toruis & æmulis oculis no
(dum à Magistratu vel pestiferorum
amicis accersiti, accederemus) ægro
vel cadauera inuisentes conspexerãt,
etsi non solùm à religiosis contuber-
nalibus sed famulis nostris citius &
certius quam illis pestis cognitio elu-
cescat. *Hos ô Magistratus malè cultos
abige viros*: nam quem eheu, ad risum
non concitabit, cæcum oculato lumi-
& colores ostendere velle? siluestre
incolas nautis & Nauarcho hidro-
graphiæ cognitionem? imbellem a
ignauum, comptum tamẽ & specio-
sum à venerisque filijs peramatum
strenuo & militanti Duci militare
incessus & alacritates? Ac tãdem ho
qui infirmioris suæ artis principia m
rectè fortè norunt, & qui blanda ve-
borum serie, licet inertes, in omnibu
comitijs (vt docti videantur) noctur-
na sua studia, seu potius somnifer
deliramenta Paracelsistica & Astro

ogica prædicant, practicātibus actu
Medicis, medendi leges præſcribere,
naturæque recondita quaſi argutè
propalare audere? Eadem eſt morbil-
lorum ac peſtis curatio ſupra ſedulò
demonſtrata; ſanguinis miſſio præ-
ſentaneum remedium, non ſolum ſe-
mel, ſed iterum; ter, quaterue, ſi res
poſtulat celebranda, præhauſto prius
aliquo ex ſupradictis remedijs à nobis
in bilioſorum, ſanguineorumque fe-
bre ardenti moleſtatorum gratiam
præſcriptis; quæ liberali porrigenda
manu, refrigerante cliſtere non negle-
cto. Nullum præſtantius, vt autumo,
magiſque conueniens remedium ad
ignis intenſiſſimum ardorem cohibē-
dum, quam titionum partem auferre,
interim irrorando ignem aliquo con-
trario, vt aqua, quæ ſua natura frigida
eſt & humida ex *Galen. c.* 8. *libri.*1. *de*
simplic. Medic. facult. vi quarum quali-
tatum vis actiua ignis retūditur; nam
acritas & caliditas ignis, frigido &

humido vincuntur. Sublata deniq
ignis parte, eiusdem actiuitas refra
gitur; quia virtus vnita, quæ fortis fu
iam dispersa, subiecto bipartito, n
eodem pollet vigore. Ergo cum f
bris pestilens, in qua maximè appar
morbilli, fit veluti alius ignis, mate
succensa massa sanguinaria, sang
nis missione minuēda, frigido & h
mido irroranda; sicque deuictis p
tredine & calore, facilè domabitur
venenum ab ipsa natura; non secùs
homo circumambientibus tribus in
micis agitatus, duobus sublatis, vni
vigori facilè obsistet. Dictam ratio
sepè experientia confirmaui. Fige
honesti cuiusdam ciuis Gaillardi
cti, ancilla morbillosa, nigris exa
thematibus, copiosa menstruoru
purgatione superueniente perfe
sanitatem nacta, breui conualuit. C
durci nutrix Domini Pujol Profess
ris Medici, nigris cooperta morbill
sanguinis missione curata eua

Chirurgos Bruno & Rochault in hoc Xenodochio eadem methodo curaui, ſicuti & indies quamplurimos; Illi nãque ter venam ſcindere iuſſi; qualibet vice libra vna corrupti omnino ſanguinis hauriebatur; huic repetita fuit ſanguinis miſſio; hora ſomni hordeato à me præſcripto fæliciter vſi ſunt. Vterque, extincto feruore, ſimptomatibuſqne ſedatis, appetitu adepto, leui purgatione diminutus fuit. Apparentibus quibuſdam morbillis rubris, & ſignis nigrorum morbillorum, vt maxima inquietudine, febre ardenti, ſiti, vigilijs, cum vaſorum amplitudine, ſæpè etiam multos eadẽ methodo curaui R. P. Philippus ſacri Capucinorum Ordinis ita ſanitatem indeptus, conualuit.

Citiùs adhuc, & crebriùs dictis remedijs curantur qui morbillis teguntur rubris: quoniam hi nõ extremum ſanguinis feruorem, vt illi produnt. Non idcirco horum proroganda cu-

ratio; quoniam cum paulatim ar-
dentis febris æstu massa sanguinari
veluti torretur, illicò qui (veluti ligni
quod igne aduritur quamdiu humi-
dum radicale florescit, splendet: ex-
hausto autem integro humore ni-
gricat) ruborem præstabant, nigri-
cant; Sicque in maximum vitæ di-
crimen protrahitur æger. A priuatio-
ne enim ad habitum nõ datur regres-
sus: vnde sanguis adustus, exuccu-
& ineptus ad nutritionem redditur
non secus ac carbones ardentes iam
consumpti ignis ardore, ignem am-
plius componere nequeunt; qu-
omni radicali humore orbati; qua-
ab ignis foco, ne ignis totus exti-
guatur auellendi. Sic similitèr exc-
dens, intensus, & præter natura-
massæ sanguinariæ feruor, omni in-
dustriâ, ne massa tota aduratur, r-
mittendus.

Sileat retropungentium æmulat-
rum cætus, nec audeat, in hoc cas-
vllu

vllus sanguinis missionem vetare.

Sed obijcient illi sanguinis missionem non fore celebrandam, quia motus naturę tendit in cutim, ad quã, tanquam ad communem corporis sentinam transmittitur, quod naturæ noxam & damnum infert. Ergo nequaquam hauriendus sanguis ne perplexè venenum à cute iterum introrsum reuocetur; imò naturæ motus sudorificis iuuãdus: quo natura enim vergit, eo ducere oportet, inquit Hippocrates.

Respondeo. Si natura criticè & solemni aliqua euacuatione per vias humorum purgationi destinatas sese tutè exonerat, nihil tunc mouendũ, sed sinere oportet. At verò si simptomatica & parca sit euacuatio, qualis hæc est, quæ tantum denotat naturã à humorum feritate irritatam, multumque molestatam, prorsusque impotentem quod molestissimum est & omnino alienum, commodè extrin-

ſecùs protrudere;tunc ſatius erit ſan-guinariam maſſam ſanguinis miſſione minuere, & alterantibus remediis, vt calor præter naturam extinguatur vtiquam ſudorificis vt communiter fit, quæ maius incendium non ſolum in maſſa ſanguinaria, ſed in vniuerſo corpore concitant.

Quomodò quæſo multum impotens natura in eiuſdem cum morbo conflictu etiam ſudorificis adiuta, ſanguinem toſtum & grumoſum ex reconditis venarum meatibus,diuerſis obſiſtentibus repagulis, ad cutim reijcere valeret?Tranſmittitur autem aliquid tenue , quod vnà cum cute quam afficit. drach. j. rarò adæquat vel ponderat.

Cum igitùr non aliter quam ſanguinis miſſione queat euacuari ſanguis ille , nullatenus phlebotomia proroganda. Valentiæ Hiſpaniarum dum biennio praxim Medicam feciſſem , hac methodo Medicos omnes

iſtius tractus morbum lenticularem fælicitèr profligare ſolitos fuiſſe, obſeruaui. In Caſtella tamen, vt Salamãticæ & Madriti, compluti, alijſque in locis, quibus etiam biennio vel triennio praxim Medicã excercui, ordinario modo cardiacis diaphoreticis, minori cum fructu Medici iſtorum locorum morbilenticularis curationem aggrediuntur. Verùm, etſi vtrorumque ſententiam ſepènumerò in praxim deduxerim, valentinorum partes tueri non ſum veritus: Et maximè his duobus annis, quibus contra peſtem morborum omnium compendium oppugno:

Extrinſecùs admouenda epithemata. Cucurbitulæ cum ſcarificatione ſpatulis affigendæ, maximè ſi dolor adſit capitis, vt à corde, pulmonibus & cerebro venenum euellatur, iſque ſolamen & refrigerium liberaliori tranſpiratione & reſpiratione, largiatur. Sed de cucurbitularum ap-

plicatione nullus debet fieri sermo, nisi post largam phlebotomiam, præcipuè autem si corpus sit plethoricũ; vt monet Galen. *libello de hirudinibus, cucurbitula, reuulsione, & scarificatione.*

DE DOLORE capitis.

CAPVT XVI.

NON raro vehementia, grauiaque accidentia pesti superuenientia, naturæ maius negotium inducunt, quam ipsa pathognomonica superius relata; quæ quamuis æterna fere sæuitia miseros ægros contorqueant, non tamen totius curationis scopum tam frequenter ad se alliciunt, vt hæc quę immani morbo de nouo adueniunt, quæque

non rarò maximum vitæ diſcrimen portendunt. Quæ ita infeſtant ſimptomata nobis enucleantur, dum animales, vitales, naturaleſque actiones, vel ex his aliquas maximè vitiari cõſpicimus. Quarè quæ calamitoſum minantur exitum, vniuerſarum facultatum vires eneruando, hîc vna cum remedijs quæ omni renixu ipſorum ferocitatem arcere valebunt, enumerare conabor.

Dolor capitis, qui plerumque vexat, vtplurimum per ſimpathiam viſcerum contingit, dum ſurſum mordaces, ſubtiliſſimi, ac fulginoſi eleuantur vapores qui acerrimum & mordaciſſimum inducunt dolorem. Cotinuò ſiquidem perdurante ſanguinis feruore, quod acre & bilioſum ac ſubtile & fulginoſum ſupernatat, ſurſum per venas iugulares internas, perque quatuor ſinus qui in cerebri interiore parte finiuntur, euehitur, indidem effuſum cerebrum eiuſque

ventriculos, & membranas duas ſta-
tim irrorat, maximoſque tandem do-
lores ac cruciatus parit. Idem accidit
dum tetri, & acres vapores à ſtoma-
macho ad cerebrũ trãſmittuntur. Vt-
ut ſit, ſemper ferè quod eleuatur bi-
lioſum vel ſanguineum horumve
naturam redolens, eſt; ſæpius tamen
bilioſum; vt pungens & inſignis do-
lor, tum viſcerum ardor, demonſtrat.
Locus in quo humor ſubtilis & ſero-
ſus eleuatus continetur, ſunt ventri-
culi anteriores cerebri (non quod in
his dolorem fieri æſtimem, cum cere-
brum ſenſu careat) vt vidi, proprijſq;
manibus tetigi, dum anatomico ritu
caluariam cuiuſdam Damiſellæ poſt
eius obitum, ſcindere curaui. Sed do-
lor tandem in hac Damiſella factus
fuit Idiopaticus, ob parotidis viciniã
qua ægra vigil decumbens, perpetuò
cruciari viſa eſt; tum quia ſigna idio-
patici doloris (quorum præcipuum
eſt doloris aſſiduitas) aderant.

Præſumptis & præiniectis remedijs huic rei congruis, etiam carbone vel bubone præſente, phlebotomia tamen celebranda poſt partis affectæ perfectam cognitionem; vt vena brachij lateris partem affectam ſiue viſcus, aliamue partem inflammatam continentis proſperè ac tutè reſeranda ſeligatur. Si ſolius ſtomachi vitio accidat dolor, vomitorium benignũ infra præſcribendum potius hauriendum, quam ſcindenda vena. Deinde ſtomachus corroborandus aſtringentibus refrigerantibus, vt cidoniorum ſyrupo, ſyrupo de agreſta, de cichorio & ſimilibus; corallo etiam rubro præparato ad pondus drach. j. cum iuſculo alterato refrigerantibus herbis aſſumpto, ſtomachus corroboratur, vaporumque continuus aſcenſus cohibetur.

Si aperienda ſit vena, cautè cliſter præinijciendus, vt dixi; quoniam ſolius ænematis iniectione dolor capi-

tis ſæpiſſimè ſedatur. Hora ſomni cli-
ſter refrigerans vtilis erit. Aluus libe-
ra, arte vel natura, ſeruetur. Tumor
præſente dolore capitis citiùs aperiē-
dus, ne vniuerſi veneni raptus ſurſum
fiat, imò vt eius portio per tumorem
exiliat perforatum; altera pars per ſe-
ceſſum vi debitæ excrementorum
euacuationis. Remedia pauperum, li-
quida præſertim optima ſunt hac in
re. Hordeatum à nobis præſcriptum
excellens remedium eſt. Nam ſom-
num qui ſæpè dolorem ſedat conci-
liat, viſcera inflāmata refrigerat, hu-
morum acrimoniam & mordacitatē
mulcet & obtundit, febrim remittit,
putredinem arcet, corpuſque nutrit.
Si æger ſit macer, bilioſuſque, egeat-
que frugaliori victu, hordeato doctiſ-
ſimi domini Queirats Regij in facul-
tate Medica profeſſoris meritiſſimi,
nutriatur. Eximius enim vir ſicuti de
febribus peſtilentibus egregiè, licet
gallico idiomate in conciuium ſuorū

gratiam, disseruit, ita & hoc victus & remedij vicem gerens hordeatum, cũ iusculo & non cum aqua, vt communiter fit, fieri vtilissimè præcipit. Ego siquidem cordis æstu vel vigilia infestante semper croci momentum hordeatis permisceo, vt sursum hac ala faciliùs capessere valeat.

De vigilijs, & delirio.

Vigiliæ quæ à spirituum animaliũ ardore, vel siccitate procedunt capitis dolorem cõsequuntur vt plurimùm. Delirium similiter superuenit ardore adaucto. Vt hæc accidentia depellantur, sicuti & ipsemet capitis dolor: quæ somnum conciliant præscribenda. Refrigerantes herbæ sepè à nobis cõmemoratæ prosunt, vt reliqua doloris capitis remedia.

Potus somnum concilians.

R. syrupi de papauere vnc. j. aquarum borraginis, acetosę, & endiuiæ an. vn. j. semis. succi limonum momentum, diamargarit. frigidi scrup. j. cum cam-

phoræ gran. ij. miſce : capiat hora ſomni, vel.

Recipe emulſionem drach. j. ſeminis papaueris in aqua acetoſæ extractam ſyrupi de papauere vnci ſemiſ. decocti lactucæ cum momento vini quantum ſufficit, confection. de hyacintho & diamarg. frigidi an. ſcrup. j. miſce, capiat hora ſomni.

Pauperes vtantur decocto lactucę, endiuiæ, portulacæ, acetoſæ, vel omnium penuria decocto vnius, vel ſucco multo fortiori cum vini momento. Nihil enim præſtantius ad conciliandum ſomnum ipſa lactuca intus & extrà debitè adminiſtrata. Potio ſupradicta de tamarindis vtiliſſima eſt, ſicuti & oxicratū lautè propinatum; cuius ſolo vſu intùs & extra per multi à delirio, vigilijs, & capitis dolore ſanati ſunt. Omnium inſtar ſit piſtor quidam, cui, cum in hoc Xenodochio inſaniret, oxicratum ad ſatietatem cōceſſi; caput ei lotum fuit

ſuturarum frictionibus præpoſitis. Euomuit bis, nihil loquebatur, ſed durante embrochatione facta ex oxicrato riſu ſatis prolixo concitatus, iocari cæpit; reliquam noctem profundo ſomno conſumens, ſociorum ſuorum conſilio ſequenti manè me inuiſerat, gratias agens pro præteritæ noctis erga ipſum vigilantia; etſi ipſe ſui delirij prorſus immemor eſſet.

Decoctio duarum vel trium ad libitum, drachmarum ſeminis papaueris vel. hyoſciami, cum vnc. *j.* corticis eiuſdem, in modum embrocationis cũ guttis aliquot aceti, admota ſomnum perfectè prouocat; Sicuti vnguentum populeon lotum aqua roſarum, in frõtalis modum applicatum; tempora tamen & nares prius hoc induci debent: hoc ſolo cum cliſteris iniectione emollientis, à ſuo delirio liberata fuit filia Alamel ſpagyrici Figeacenſis; dicta tamen remedia à me præſcripta fuere & non à ſpagyrico.

Pro ditioribus.

R.aquæ rosarum vnc.vj.olei rosarum vnc.ij. aceti vnc. semis. succi lactucæ vnc.j.vel decocti eiusdem vnc.iij.misce fiat oxirrodinum quo caput circa suturas irrorabitur, vnguibus semper suturas perfricando.

Pillulæ Nicolai (quas Bauderonus pillulas de Cynoglosso Domini Mesu vocat) scrupuli vnius quantitate deuoratæ somnum consiliant, vt non solum in hoc casu expertus sum, sed biẽnio in Xenodochio Valentino, in quo nullũ aliud vigilia infestatis exhibetur remedium somniferum: quoniam expertum. Humores autem serosi & tenues prædictos affectus generantes vi pillularum inspissantur, & refrigerãtur, atque ita inepti ad motũ fiunt. Lactuca eosdem effectus includit. Cucurbitulæ cum scarificatione spatulis admotæ prædictis affectibus sæpè medẽtur; præsumatur attamen refrigerans aliquod remedium.

De sincope, lipothimia, & similibus.

Quoniam in his calidis affectibus spiritus dissipantur, humidum radicale facultatum omnium fulcrum firmum exhauritur, calorque natiuus ob alimenti penuriam marcescit, lipothimiæ, sincope, tenebricosæ vertigines, tremor, & consimilia superueniunt accidentia, quibus non rarò mors nectitur, citissimæ actionis remedia ad omnes spiritus restaurandos & recreandos, dum cordi, naribus, temporibusque admouentur, vel dum per os assumuntur, inuenienda. Præcipuum inter alia est vinum fragrans defatigatis corporibus proficuum; quod citissimè partibus & spiritibus nostri corporis, ob eius cognatam & ingenitam familiaritatem, tum ob substantiæ tenuitatem, quam subita vtcumque sequitur transmutatio, assimiletur. Ita *Gal. 3. de temperamen. Vinum verò inquit omnium minimo, assimilari poterit, vbi prius in instru-*

mentis coctionis manserit aliquandiu: In quibus antequam demutatum sit, fieri nō potest vt animalis corporis sit nutrimentum. Verùm, quia prædicta simptomata non ob dissipatos tantum spiritus & humores contingunt, sed ob eximium spirituum & partium corporis feruorem, vino permiscebitur liquor aliquis ipsum temperans. vt, cape vini aquæ rosarum, & acetosæ an. partes æquales. Sic enim suauior & securior propinabitur potio. Cochlear vnum sequentis liquoris assumptum proderit: sicuti & admotus liquor regioni cordis, naribus, temporibus & fronti. R. Vini fragrantis & aquæ rosarum an. partes æquales diamargaritonis frigidi drach. j. cinamomi totidem, camphoræ grana vj. aceti rosacei parum, misce capiat vt dictum est.

Defectu aquæ rosarum poterunt infundi vino rosæ, flos violarum, & & parum santali citrini leuitèr conquassati.

De siti.

Præcedẽtia simptomata sæpè concomitatur sitis, quæ est appetitus frigidi & humidi in ventriculi orificio excitatus, à siccitate vel ardore dimanans. Sitis extinguetur ablatione causæ, quam lingua ipsa subito assignabit: nam lingua lotium est ex Hippocrate, quoniam interioris status corporis non secùs ac vrina, signum est certissimum: Et meritò, cum eadem tunica qua cum visceribus communicat tegantur os, larinx, æsophagus, ventriculus, & ipsæ adhuc venæ mediãtibus quibus viscera contingit. Quarè nõ secùs ac vrina colorem mutat ratione humorum prædominantium: nam vapores sursum transmissi facilè in lingua spongiosa consistunt: vnde vapores mediocriter sicci & acres & in parua quantitate eleuati linguæ ariditatem pariunt; si copiosi sint prædicti vapores, valdè sicci & calidi, asperitatem cum nigre-

dine, aliquando inflammationem; Acrimonia & ariditate vrgentibus, fissuræ & vlcera gignuntur. Vapores tandem crudi, crassi & lenti sursum immissi, lentores circa dentes, linguã & palatum generant. Prædicta accidentia frigefactionem, humectationem & abstersionem indicant. Qui scopi sequẽti complentur ablutione. R. hordei integri pugil. ij. lactucæ manip. j. decoquantur vt decet: decocto adde parum aceti. Ablue sæpe os hoc decocto. Epotum etiam maximè cõducit. Si impensius adhuc humectare desideras adde sacchari candi & mucilaginis seminis psillij an. parum. Vel cum lactuca bulliat momentum liquiritiæ. Quæ vltima saccharum candum & liquiritia, sicuti & hordeum multum pulmonibus proderunt; quia semper in peste affectis molestantur, eorumque ac cordis ingens feruor sitim concitat.

De Angina.

Sæpè ſæpiùs, ob ſanguinis & humorum incendium vapores acres & æſtuantes ad fauces vſque eleuantur, qui ibidem inflammationem & excoriationem, vſque ad ſanguinis per os excretionem, inducunt. Hic autem affectus ſæpè breui interuallo ægros perimit; quoniam febris ardens exiſtens, vi reſpirationis magnum exoptat refrigerium; quod tamen ob impeditam reſpirationem minimè compleri perſpicimus. Vniuerſalibus remedijs, vt ſanguinis miſſione & alijs, præpoſitis, ſicuti & cucurbitulis, ſequens decoctio pro gargariſmate proderit: vt teſtari poteſt Helena quædã decani Figeacẽſis ancilla; quæ facilè hui⁹ remedij auxilio ſana euaſit. ℞. ſanguinariæ & plantaginis an. manip. j. roſarum rubrarum & hordei an. pugil. ij. liquiritiæ momentum. Fiat decoctio, in vſum ægri ſeruanda; gargariſet ſæpè.

De Hemorrhagia.

Hæmorragia(ob impetuoſum ferr-uidi & acris humoris occurſum, qu-in exiles narium venulas ruit) peſti-corruptis ſæpè ſuperuenit. Hæc eua-cuatio non ſtatim cohibenda, ſi æge-eam tolerare valet; nam perfecta & liberali hæmorragia quãplurimi ad-iuti, completam ſanitatem conſequu-ti ſunt. Eam tamen extra modum, & naturæ tolerantiam ac ordinem infe-ſtantem cohibere debemus.

Duobus modis cohibetur hæmor-rhagia. Primò reuellentibus; vt ſan-guinis miſſione facta ſecundum recti-tudinem lateris naris fluentis ſiue ex-cernentis ſanguinem; Sic enim mul-tis repentè cohibetur ſanguis opti-mus fluens, per ablatiuum ſanguinem cacochimum venarum brachij. Cu-curbitulis etiam ceruici cum ſcarifi-catione admotis ſiſtitur non rarò hæ-morrhagia.

Secundò cohibetur repellentibus

vt pannis lineis oxicrato imbutis, deinde collo & fronti admotis & annexis. Oxicrato miſcebitur bolus ad libitum; vel fiat decoctio ex plantagine, malicorio, roſis, quercus cortice ſanguinaria, & ſimilibus, cui decoctioni parum aceti permiſcebitur. Plantago & reliqua poſt decoctionis ablationem, probè contundantur admoueanturque naribus in modum cataplaſmatis. Potus ſequẽs valẽs eſt. R. trochiſcorum de ſpodio, coralli rubri præparati & boliarmeni an. ſcrup. j. diamargaritonis frigidi ſcrup. ſemiſ. decocti roſarum, plantaginis & ſanguinariæ vnc. iiij. ſucci ſtercoris aſinini & vini an. vnc. *j.* miſce fiat potus, quem hauriet hora commoda longe à paſtu.

Solo plantaginis, ſanguinariæ & roſarum decocto vtantur pauperes. Verùm ſolius plantaginis decocto ſæpè cohibui innumeras euacuationes magnas: quod non negabit Dyoni-

ſius Vltanus, filius Medici HIBERNI, quem ſemi-mortuũ Valẽtiæ curaui.

Elapſis diebus à vigilatoribus xenodochij, ſecundum conſuetudinem à me præſcriptam, poſt cænam accitus, ad aulam viris peſtiferis deſtinatam acceſſi; gradum directè verſus Ioannem Laporte hæmorragia laborantem feci; quem, ſtatim latronem vocaui, ipſumque furti accuſaui, aſperiſque verbis aſſerere volui ipſum viginti nummos aureos è quodam contubernali ſuo ſurripuiſſe. Ipſe iuramentis facinus negans, timore & verecundia ſtatim commotus, ab hæmorragia liberatus, conualuit. Timor autem & verecundia ſanguinem ad corporis penetralia, atque receſſus confeſtim alliciunt. Huic integrum oxicrati hauſtũ largitus ſum; & quia adoleſcens ſanguineus vigeſimum ſecundum agens annum, venam ipſi cędere præcautionis & curationis ergo, non fui oblitus. Subitæ tamen cu-

rationis causam percontatus ex Chirurgis vnus Augustinus Lalaysse: ipsi rei rationem, vt iam explicui, enucleaui. Quarè ne mirentur stupidi & rudioris, imò ruralis farinæ viri, si ægrum leniter, vel asperè alloquatur Medicus; qui solus naturæ arcana reuelare valet, quique quæ ægro congruunt verbo, vel opera complet. Vnde multa quotidiè, veluti miracula naturæ à Medicis Philosophis enucleantur, quæ à Medicinæ Osoribus, vt Saturninis nequaquam elucescent, quin priùs ipsorum capita quintaessentia mille linguarum phænicum, in vacuo vt spatijs imaginarijs (quod enim vacuo ipsorum capiti congruit alexiterium, vt arctiorem contrahat sympathiam & proprietatem, necessariò in vacuo præparandum) præparata, irrorentur.

DE SOMNO profundo.

Caput. XVII.

SOMNVS profundus & extra terminum longus vitiosus est. Somnus enim & vigilia vtraque, si modum excesserint, malum. Ex *Aphoris.* 3. *lib.* 2. Quare quamprimum discutiendus à pestiferis, quibus non leuem noxam sæpenumerò infert, dum diu, noctuque consopiti decumbunt. Insuetus hic sopor originem trahit à crassis frigidisque vaporibus aliquantulumque viscosis in cerebrum irruentibus, ibidemque intensiori cerebri algore coadunatis & cōpactis. Porrò interceptis spirituum animalium vijs & meatibus, natiuum

eorũdem effluxus & diſſeminatio ad
vniuerſas corporis partes, quominus
motu & ſenſu fulcitæ agerent, co-
hibetur. Omnis poſteaquam caloris
vis in antroſos viſcerum meatus ſe-
cernitur, ibidemque natiuo & præ-
ter naturam caloribus recumbenti-
bus illo paulatim ſuffocato, vniuerſæ
vires proſtratæ huius vigore vaneſ-
cunt; ſicque non rarò vſque ad mor-
tem attrociſſimum virus, quòd natu-
ræ impetu nequeat excludi, inſidiosè
latitat. Sequentibus igitur, ne mors
opprimat ægros, remedijs aliquan-
tulum acribus & reuellentibus prius
utendum, deinde particularibus &
topicis.

℞.Rutæ, centauri minoris an. manip.
j. origani, pulegij, & camomillæ an.
manip. ſemiſ, furfuris macri pugil. ij.
decoquantur ſufficienter. Decocti
cape quantum lubet; diſſolue bene-
dictæ vnc. j. hieræ picræ vnc. ſemiſ.
mellis anthoſati & mercurialis an.

vnc. j. ſemiſ. olei rutacei & violac[illegible]
an. vnc. j. ſacchari rubri totidem, vi[illegible]
tellos ouorum num. ij. ſalis parum[illegible]
miſce, fiat cliſter inijciendus hor[illegible]
commodiori.

Cucurbitulæ cum profunda ſcari[illegible]
ficatione, etiam iteratæ proderunt[illegible]
Veſicatoria ceruici & ſpatulis ſim[illegible]
mora applicanda; quæ valentior[illegible]
reddētur ſi diachilonis cum gumm[illegible]
parum adnectes: nam ſic tenaciu[illegible]
veſicatoria hærebunt, nec venas iu[illegible]
gulares ſemota è loco (quod ſæp[illegible]
fit) excoriabunt & accendent. N[illegible]
cociani vulgò tabac puluis, ſicuti ([illegible]
ellebori, præcipuè albi, naribus in[illegible]
ſuflatus, ægros non rarò ſuſcitat. Su[illegible]
cus maioranæ & betæ eandem obt[illegible]
nent facultatem; maioranæ eſſent[illegible]
quia ſubtilior ſucco citiùs ad cerebr[illegible]
irrepit; Sicuti & acetum cum aqu[illegible]
ardente ſeu vitæ addendo piper[illegible]
bene triti modicum pauperibus pro[illegible]
deſt; locupletibus etiam auaris, tre[illegible]

mulaqu[illegible]

mulaque manu crumenam refe-
rantibus. Hi equidem auaritia la-
queati & irretiti, fame & remedio-
rum inopia non rarò moriuntur;
Malè ergo vulgus iners Medicos
culpat.

Quę ab ęgro assumũtur tenuia sũto,
siue potus, siue victus, siue remedia.

Sanguis, si fas est, hauriendus;
Verùm, rarò sanguinis missioni da-
tur locus; nam ægri veluti immobi-
les iacent.

De surditate & suffusione.

Sæpissimè prædictum affectum sur-
ditas & suffusio consequuntur: vidi
enim quamplurimos cæcos & luscos
huius luis vigore factos. Vidi etiam
& mutos. Eandem cum præceden-
ti affectu curationem requirunt. Col-
lyrium hoc oculis sæpè profuit.

R. Aquarum rosarum, fæniculi &
chellidis an. vnc. ij. tuthiæ præparatæ
scrup. j. semis. misce. Lauetur sæpè
oculus, qui tunc recludetur.

Sequens remedium pro ſuffuſione mihi tanquam optimum, & ſingulare communicatum fuit Salamanticæ anno 1622. à quodam Profeſſore Medico; quod & ego expertus ſum.

R. Tuthiæ præparatæ vnc. ij. olei communis, aceti, & aquæ vitæ an. partes æquales; in mortario ad mellis ſpiſſitudinem ſubigantur: cum pluma hoc liquore intincta humectetur oculus. Viſus namque aciem acutiorem reddit.

De Aphonia.

Muti & balbutientes gargariſmo ex calidis plantis parato, poſt prædictorum vniuerſalium remediorum vſum vtatur. Satis fæliciter decocto vto fæniculi, ſicuti & calaminthæ, quo ſæpè os abluetur. Sublingues venæ aperiendæ.

Maſticatoria.

R. Piperis pyrethri & nicotiani an. drach. j. macis drach. ſemiſ. trita excipiantur maſtiche; formentur orbi

culi maſticandi, vel ſub lingua longo tempore detinendi, donec maximè putridæ, aliquando viſcoſæ pituitæ partem expuet æger.

DE VOMITV, & alui profluuio.

CAPVT XVIII.

INTER atrociſſima peſtis accidentia vomitus annumeratur; qui mirũ in modum laborioſus vniuersã corporis æconomiã a ſubuertit, vt vitæ diſcrimen, quam roſperæ incolumitatis tutiſſimum otiùs portẽdat exitum: & hoc, quia rificium ventriculi adeo ſenſibile enſetur, vt Medicorum torrenti eius ffectus cardiaca paſſio ſiue cardialgia

ob ſimilitudinem quam cum cordis obnoxio ſeruat:tũ,quia ipſum cor ob huius affectus conſortium non leuiter labefactari in dies videmus, dicatur. Prouida multum natura neruoſam texturã affabrè concinnatam in ventriculi orificio fabricauit, vt animal, dum fame premitur, hac illac naturæ impetu ruens, pabulum quo ſaginari valeat, acquirere cogatur; quo tandem indepto acquieſcit. Deprauata hac textura aliquo mordaci & maligno humore, aut cum in tota ventriculi conuexitate, aliquis viſcidus, ſalſus, & prauus humor impactus hæret, non ſolum animal appetere ſiſtit: Sed facultatis expultricis inſultantis ſubſidio quod in ventriculi cauitate complectitur, per conuenientia loca delere ſtatim compellitur. Per ſuperna autem ſi humor leuis ſit, vt bilis & pituita; per inferna verò ſi grauis, vt melancholia, ſæpè etiam & prædictimet ipſi humores

leues : Tuncque diarrhæa ſiue alui fluor ſuccedit; Aliquando lienteria, dum maximè interna tunica ventriculi & inteſtinorum leuigatur & laxatur.

Si facilè tolerant ægri, non ſtatim nec vomitus, nec alui fluor ſiſtendus; modum tamen excedentes, cohibendi. Si ſimptomaticus ſit vomitus moleſtans (qui talis eſt dum à corpore ad ſtomachũ portio exigua prurientis humoris depellitur, vel quando proſtrata natura, quod tunicæ internæ ventriculi impactum infeſtat, quibuſdam conatibus vt expellat, inſurgit) auxilium vt impertias naturæ leui vomitorio quod impactum includitur, eradicetur. Vt

R. Aquæ tepidæ ſalitæ ſcutellam, cui addes guttulas aliquot olei, hoc epoto ſupinus ad horæ quadrantem decumbe; Poſtea digito vel pluma oleo imbuta in gulam immiſſa prouocetur vomitus.

Rob cydõniorum bis in die ſumptum ſępè alui fluorem & vomitum ſiſtit. Item ſequens.

R. Rob cydoniorum, vel ſyrupi de roſis rubris vnc. ij. coralli rubri præparati drach. *j*. aquæ morſus diabolli & vini auſteri an. vnc. j. ſemiſ. miſce capiat hora commoda longè à paſtu.

Succus acetoſæ ſumptus cohibet euacuationes maximè acres, & hoc præcipuè quia ſtatim penetrando humoris acrimoniam contundit. Succus lactucæ cum aceti momento eaſdem habet vires. Drachma vna maſtiches cum oui vitello deuorata, mirifice omnem impetum humorum ſedat. Opiata pauperum à nobis præſcripta cum oxicrato ſumpta optimè cohibet fluxus. Vinum abſinthiacum (ni premat febris) optimum eſt remedium.

Emplaſtrum de maſtiche ſequenti modo paratum & ſtomacho ſeu ventriculi orificio admotum, ibique do-

nec ſponte decidet ſiſtens egregiè vomitum cohibet.

R. Maſticis quantum ſufficit, ad maſticis perfectam contritionem adde guttas aquæ in principio, vt faciliùs teratur; pulueri demum inſperge guttas aliquot aquæ vitæ; piſtillo ſubige omnia, & fiat emplaſtrum paruum vel magnum, vt res poſtulabit. Sequens vnguentum ſæpiſſimè à me expertum fuit, dum reliqua dicta deeſſent.

R. Olei cydoniorum, maſtichini & de abſinthio an. vnc. ij. olei roſarum vnc. j. macis, maſtiches, an. drach. ſemiſ. coralli rubri præparati drach. j. roſarum rubrarum drach. ij. ceræ quantum ſufficit, fiat vnguentum quo ſæpè ſtomachus inducetur: vel extendatur liberaliter ſuper pannum lineum qui ventriculo deinceps applicabitur.

De dolore Colico.

Dum ſtercora, vel humores lenti

& viſcidi per inferna eijci nequeunt; tunc lenientibus & purgantibus, deinde carminantibus viciſſim œnematibus vti pro conſuetudine ſolemus. Cliſter autem ex vino tepido gariophyllato iniectus, mirificè prodeſt vt ſępiſſimè in memetipſo & alijs expertus ſum.

De Dyſſenteria.

Vera dyſſenteria, quæ eſt inteſtinorum vlcus ab acribus, & ſalſis aliquando humoribus à toto corpore vel parte fluentibus ad inteſtina ortũ, nõ rarò peſtiferis moleſtiã infert: Humores acres & calidi prius contemperandi & euacuandi ſunt, quam cruentus fluor cohibendus. Sic enim liberaliùs venenum vndequaque excerptum, ad inteſtina, tanquam ad minus periculoſum receptaculũ aduehi queat, vt per podicem excernatur. Fluat ergò per aliquod tempus etiamſi aliquantulum infeſtet dyſſenteria, contemperando tamen humo-

res assiduo frigidorũ & humidorum vsu, vt herbis à nobis præscriptis sæpè, hordeato, oxicrato & similibus. Inijciendus etiam in dies clister detergens vlcus & leniens dolorem, & in minori quantitate quam alij clisteres, ne aggrauata onere natura statim ad eius expulsionem insurgat. R. decocti hordei & camomillę quantum sufficit, vt vnc. x. sacchari rubri vnc. j. oua integra duo, misce fiat clister inijciendus hora commoda. Vel si purgare mauis.

R. Syrupi de cichorio rheo duplicato vnc. ij. syrupi rosati laxatiui vnc. j. semis. diacatholiconis vnc. semis. aquæ acetosæ & vini quod sufficit fiat potio purgatiua, sumenda manè cum regimine; Benigna autem purgatione satis prosperè euacuantur humores ad exitum prompti; quales sunt qui dyssẽtericis ad intestina cõfluunt.

De sudore.

Sudores aliquando erumpunt sæ-

tidi, qui copiosam humorum praui-
uorum coaceruationem in corpore
factam denotant. Quare clysteribus
purgantibus & carminantibus, leui-
ue purgatione, si fas sit, causa mor-
bifica minuenda. Deinde verò sudo-
res copiosé ciendi, si non dum cessa-
uerint vi purgationis, aqua scabiosæ,
vlmariæ, & similibus, cum drach. j
mithridatij

Si ob debilitatem facultatis reten-
tricis (vt sæpè fit) sudor cietur, con
roborandus æger cardiacis remedijs.
Sudor inquietudines compescẽs op-
timus, veluti contrarius è contra.
Sudor ob nimium calorem superue-
niens, vsu frigidorum assumptorum
& oxicrati, siue potius aceti puri in-
terius assumpti & exterius admoti
sedandus.

De menstruis purgationibus retentis.

Si menstrua desunt, prouocanda:
nam multas vidimus fæminas soll-

menſtruorum aduentu à peſte liberari. Ciceres igitur rubri (nam vt plurimum ab obſtructione in venis facta menſtruorum defectus oritur) cum iuſculo decoquantur, capiant iuſculum: Cliſteria inijciantur, ex parte hiſterica. Ad menſtrua cienda & ad ſudores prouocandos, valent aqua vlmariæ, ſcabioſæ, ſcordij, cardui benedicti, & artemiſiæ; imò & drach. ſemiſ. vel ſcrupuli duo ſalis artemiſiæ, cum his aquis, vel ex his aliqua citius adhuc prouocat menſtrua & ſudores. Verum, vt diximus, his parcè vtendum quoniã quamvis hoc miraculum miraculorum Saturninorum ſal artemiſiæ (etſi familiaritate totius ſubſtantiæ matrici medeatur affectæ) vim habeat excludendi ſudores, bubones, anthraces, morbillos, & menſtruas purgationes, vt vidi; non propterea æquè benè imò aliquando citius, deſinunt ægri mori, ac ſi nullum ex prædictis ſimptoma-

tibus prorſus ab interno corpore excerneretur. Quarè rariſſimè vtor, niſi fœmineum corpus ſit pingue, laxum & ſine magna febre.

Oenematum rutaceorum vſus optimus erit. Inguinibus, maximè ſi bubones ea poſſident loca cucurbitulæ admouendæ, veſicatoria ſub bubone, ſi adſit, applicanda. Non ſolum menſtrua, ſed hæmorrhoides, & hæmorrhagia ſecundum conſuetudinem prouocentur.

METHODVS DOmos & suppellectilia suffumigandi.

CAPVT XIX.

SI sit vllum remedium vt pestis extermine- tur idoneum, est de- bita & exquisita me- thodus, quâ quod pe- stis fomiti pertinaci- tèr adhæret virulentum, omni stu- dio & arte deletur. Quare quæ iugitèr in hoc casu præstantiora fuisse hacte- nus approbaram, subscribam.

Supponēdū priùs omnia medicamē- ta pestis sęuitiā sedantia, (in hoc scili- cet casu) hanc suam obtinere virtutē vi duarum ex quatuor primis qualita- tibus; Caloris scilicet, & frigoris: Cū

autem peſtis immediatus fomes, imò ipſamet, ſit viſcida quædam aura, quæ poroſis, laxis, ſpongioſiſque corporibus impingitur, remedijs oppugnantem vim habentibus delenda. Atqui quæ in calore & frigore exceſſum cōmonſtrant ſunt talia: quoniam frigus excellens calorem putredinoſum veluti enecat, & ſuffocat; Quod etiam calido præpollet temperamēto, quod viſcoſum & putredinoſum adnectitur fomiti non ſuffocat, vt frigus; Sed extenuat, conſumit, ac digerit.

Notandum præterea prædicta remedia actu eſſe talia, vel poteſtate. Quæ actu calida vel frigida dicuntur *ſuffitus naturalis* nomine gaudent. Talia ſunt calor ignis & Solis; algidus rapiduſque aquilonaris ventus, gelu grando, nix, & ſimilia; quorum adminiculo non ſolum vrbis plateæ ab omni lutoſo, & fimoſo inquinamento exemptę, ædiumque conuexitates facilè ab omni ſpurcitia vindicantur

sed ædificiorum concauæ partes, & quæ ædibus includuntur, si æquè paterent, sine arte vlla maiori ab omni peste naturali, (de peste, flagello Dei non loquor) maximè contagiosa, purgarentur.

Potestate dicitur aliquid tale, quod non est adhuc tale quod dicitur; sed potest esse: vt arsenicum dicitur calidum potentia; quia quamvis adhuc non calefacit, assumptum tamen à nostro natiuo calore eius ardor suscitatur; tuncque non solum calorem inducit mediocrem, sed vlteriùs adurit. Ex calidis corporibus potentia & actu fiunt suffitus; Ex frigidis autem potestate rarissimè.

Mihi magis familiaria, & ad suffitus constructionem idonea, sunt sulphur, auripigmentum & cinnabari; Sulphur tamen vt plurimum præsentaneum fuisse comprobauimus experientia, & ratione firmabimus sequẽti. Pestilens vapor viscosus & veluti

oleaginoſus, parietibus, lignorum rimis & poris, alijſque rebus quæ ædibus infectis includuntur, ſemel impactus, illinc niſi vi alicuius remedij viſcoſam auram ſubtiliantis, incidentis, attrahentis, deſiccantis, conſumẽtis, in profundumque penetrantis, neutiquam eradicari poteſt. Atqui ſolum ſulphur inter omnia præcipuè his encomijs cenſetur dotatum, vili etiam prætio venditur, vbique etiam inuenitur. Ergo ſolum & hoc eſt, quod præcipuè peſtiferam luem ædibus, ſuppellictilibuſque impactam diſſipare, conſumere, & annihilare valet. Conſtruitur ſequenti ordine ſuffumigium.

Omnia quæ in infectis ædibus occluduntur, vulcano ſacrificẽtur. Quæ alicuius ſunt valoris peſtique obnoxia, vt linoſa, lanoſa & quę ſpongioſa ſunt, hiſque conſimilia; ſi fieri poteſt lixiuio facto ex ſarmẽtorum & quercus cinere, addendo parum aluminis,

si sordes pertinaciter adhærent, lauẽtur. Tegumenta tamen, quæque hirsuta sunt & spissa feruenti aqua in qua aluminis portio dissoluetur mundanda. Calcem aliqui aquæ non dedignantur immergere; Verum vi calcis, quæ speciosa sunt illicò veluti semitrita dilaniantur; quia vnico solius calcis pertinaci adhæsu quæ linosa & lanosa sunt, non rarò comburuntur. Multitium, vndula, scutulatæ vestes & sericosæ, collaria, & alia quæ fibrosa, hirsuta, miniméque tomentosa sunt, & in quibus viscosum venenum latitare nequit, nullo contaminanda lauacro, sed furno remisse calido purganda; vel igni, vel solaribus radijs, vel frigidissimo aëri aliquo tempore apponenda. Argentum, aurum, lebes, sartago, cacabus, metallosaque omnia, vt charta, etiam quæque densa, dura & non porosa sunt, dummodo lutosa & immunda non sint, leui calore vel frigore venenum omne faci-

lè exuunt..

Vt verbo dicam, quæ linoſa ſun
lauentur, reliquaque omnia furno ve
igne mundentur, etiam linoſa vt lu
bet. Granaria niſi aliquis peſte inqui
natus attigerit & in ea ingrediatur
ſolo communis ſuffitus ædium admi
niculo facilè purgabuntur; etſi lucidi
aëri poſteaquam temporis tantillo
maximè ſi madida ſint frumenta
obijcienda.

Furno ſupradicta omnia gradatim
occludenda: vt prima vice matta, cul
citra, puluinus, & reliqua omnia ſpi
ſiora; Poſt horæ quadrantem quæ mi
nus ſpiſſa ſunt, vt conopeus, lod
thorax, femoralia pannoſa & lanoſa
& ſic de reliquis agendum. Prædicta
omnia in furnum inijcienda, nulla te
nus fibulosè duplicanda & liganda
ſed ſparſa & ſeiuncta per interualla
voluenda, ne intenſo furni calore ex
tima pars rerum incluſarum aduratu
& vltra debitum torreſſiat, latitante i

enetralibus veneno, cui liber egreſ-
ſus minimè conceditur.

Interea delatis deferendis ad fur-
num, domus à vertice vſque ad imam
partem diligenter ſcopis mundetur; à
lignis, angulis, parietibus, lecto, le-
ctique aſſeribus, ſubſellijs, concame-
ratiſque locis aranearum telæ, aliaq;
ædium inquinamenta prædictis per-
tinaciter annexa, ſicuti & alia omnia
fœdarum ſordium genera, omni arte
& ſtudio præproperè auellenda; de-
mumque ſi combuſtibilia ſint, adurẽ-
da; Alioquin ne hæc fæda & virulen-
ta lues cum ſuo genuino fomite diu
duret, tandemque reuiuiſcat veren-
dum: nam exiguo atrocis veneni lati-
tante reſiduo; putredinoſus fomes
(vapor enim putridus eſt verus im-
mediatus, atque propenſus peſtis fo-
mes) cito & perpetuo fotu, quod ve-
nenoſum eſt accurate conſeruat, &
veluti abdito confinio ad ſe prope-
modum allicit. Vnde ob miniſtrorum

ſæpenumerò incuriam ædes ſuffi
migatæ,pauxillo reſtitante venen
incluſum aërem à domeſticis domu
poſteaquam redeuntibus neceſſari
inſpirandum, coinquinant; tandem
que lues conſopita relucet. Suppe
lectilia improbè ſordibus diremp
eundem procreant effectum.

Mundata diligenter domo,culm
cea palea aut iuniperi ramulus,aliu
ue ſimile facilè combuſtibile pertic
extremo alliganda, ſtatimque acce
denda;Poſtmodum diligens miniſt
curabit, vt flamma leuiter vniuerſa
domus internam ſuperficiem atti
gat. Sic enim inquinamentum qu
à ſcopis antea parietibus adhæſu
derelictum fuit prorſus abſumitu
quodque in madidis rimis,angulis,
poris viſcoſum & venenoſum latit
rat,foras vt à ſuffumigio abſumatu
ſuſcitatur & attrahitur. Hoc fac
tres,quatuor,quinque,ſex,vel ſepte
(doſis enim præſcribenda ad libitum

æni libras in medio cubiculi ſubſter-
e; Si aula ampla ſit, vel domus valde
nfecta, humidoque in loco ſita, di-
erſis in locis fænum collocandum;
Poſtea aceto, vino, vel decocto roriſ-
narini, lauendulæ, menthæ, calamin-
hæ, thymi, ſaluiæ, ſthæcados, fænicu-
, ſerpilli, mentaſtri, maioranæ, vel ſi-
nilium odoriferarum plantarum ſub-
ratum fænum, cui plantas adnecte
doriferas dum poteris, irrigabis; de-
ade ſulphuris triti vncias ſex, ſeptem,
cto, vel libram vnam ſi cubiculum
t impensè inquinatum ſuperſparge.
oſtea feneſtris omnibus occluſis;
mnibus arca, abaco & conſimilibus
cluſis; aſſeribus, lignis, & alijs ſimi-
bus erectis & prope parietem ſeor-
m ſiſtentibus, ardenti lampade, à ſu-
imioribus ædium cubiculis inchoã-
o fænum accende, ſtatimque exiens,
nuam cuiuſlibet cubiculi à tergo
cclude. Tandem communem do-
us ianuam ſerabis; nullus domi ma-

nebit, nec ingrediatur vllus donec omnia quæ in furno ſunt, ſint probè purgata. Purgata aſportabit aliquis furni vel lauacri auxilio, vt ſequenti capite dicam, expurgatus domum. In ſublimioribus & magis aëreis ædium partibus funibus vel perticis ſuſpenſa pateant veſtimenta omnia, reliquaque linoſa, lanoſa & ſpongioſa. Vltimò ab eo qui ingreditur, fiet aliud ſuffumigium vt primum: ſcamnorum tabularum & ſimilium communi lixiuio lotio. Quibus omnibus exactè peractis, tota domus, Deo auſpice, purgata manebit; lintea tamen, lodices, & ſimilia igni & ſoli ſæpe obijcienda & lauanda vt res poſtulabit. Sic autem prorſus exterminabitur breui tempore peſtis; nec impensi fient ſumptus.

Idoneum ad ſuffumigandum tempus, eſt calidũ & ſudũ; ſic enim vi caloris Solis liberior veneno tribuitur exitus. Ad vicinarum ædium vtilitatē

ne ſcilicet vi veneni ſurſum elati no-
tam vllam ſuſcipiant, noctu fient ſuf-
fumigia. Verum tamen vt fatear, non
adeque ſecurus tunc ſuffumigij vſus
ſuadet; quoniam per antiperiſtaſim
ui frigoris nocturni factam, venenum
interiores ædium partes repetere, ibi-
dẽq; egregiè deliteſcere cogitur. Ita-
que ſi ad amuſſim rem deduci deſide-
ras diurno tempore fient ſuffitus; tũc-
que vicinæ ædes vndequaque occlu-
endæ, in quibus luculentiſſimi etiã
accẽdendi ignes, & ſuffitus. Sic enim
perpeti conſtantique renixu venenũ
arcuens facilè reſpuent vicina habita-
cula; Sique aliquid inquinamenti à
canibus, catis, gliribus, alijſque ani-
malculis, vel procelloſis impetibus
ab inquinatis ædibus tranſlatum fuit,
ægrè extirpabitur. Quare tempore
æſtis humidiores, & latebroſi ædium
anguli, ſemper igne vel ſuffitu deſic-
candi maximè dum Solares radij eo
uſque non pertingunt.

Cum ſupra dixerim tantillum peſtis
in putredinoſo fomite relictum, in
immenſum creſcere poſſe, atque no-
bis idcirco nimis obnoxium eſſe; ob-
ijciet aliquis verba Galen. 3. de tem-
peramẽtis *centeſsima pars ſcintillæ non*
nocet. Ergo cum peſtis non ſit æqu-
actiua ac ignis, ſi huius tantillum non
nocebit; neque peſtis momentum
damno erit. Reſpondeò, verum
eſſe tantillum peſtis non enecare, ſi-
cuti nec cẽteſſimam ſcintillæ partem.
Sed falſum eſt, velle aſſerere tantil-
lum peſtis in putredinoſo fomite
complexum, nequaquam agere poſſe
ſuſcipiendo pauxillatim increme-
tum tanquam in propria matrice: non
ſecùs ac dum continuo chalybis &
ſilicis attritu ſcintillæ quædam gene-
rantur, quæ licet non magnam ha-
beant comburendi vim in ſubiecto,
tamen aptiſſimo & optimè diſpoſito
receptæ, ardẽtiſſimorum ignium ori-
go ſunt. At verò ſi veſtimentis alic-

in

ius acciderent ſubito refrigerarentur & extinguerentur; veluti momentum peſtis veſtibus cuiuſdam adhęſum calore Solis, vel frigore, vel vẽto euaneſcit & conſumitur, abſque eo quod corpori ſano nocumentum afferat vllum; vel ſi pertinacitèr annexa peſtis non decidit, dum domum quis repetit, vel è foro, vel loco aliquo infecto igni ſtatim approximans eandem facillimè deponit & exuit.

METHODVS EXpurgandi omnes à peſte vindicatos & ſanatos antequam ad tuguria, caſas, aliaue loca quadragenarijs dicata, adeant.

CAPVT XX.

TOTO libelli noſtri progreſſu de idoneis quæ ingeruntur remedijs, deque ijs quæ extrinſecus admotur, egimus præcedentibus capit.

in hoc modum ſupprimendi peſte:
oſtendo. Cum igitur ſcopus noſt
hactenus fuit cõſeruare ſanos, ægro
que curare, curatos, quominus ſu
noceãt conciuibus ab omni peſtiff
ra lue accuratius adhuc repurgab
mus. Omnes itaque priuſquam
locum quadragenarijs dicatum ſe
recipiant, veſtimenta, reliquaq
omnia quæ ſecum deferunt furn
modo ſuperiori capite à nobis dict
exactè purgabunt; poſtmodũ rem
ſo furni calore, nudi ingredien
ſubſtratis priùs ſtragulis, matta, vel
mili, ne intenſo laterum calore, g
nua, manus, vel pedes comburant
Ibidem quadrante horæ, vel circit
occludentur ſeſe ſemper mundiſs
linteis pannis abſtergendo, do
ſufficienti ſudore & abſterſione ſtr
menta, quæque in habitu corp
prauorum ſuccorum ſegmenta d
teſcũt, protinus dirempta decida
Demum, ne cum vniuerſa ſpirac

omnino reſerata ſunt frigutiant, ſedem ſub ipſo tecto furnũ circumambiente recipiant, ſeſeque mundas inueſtiant induſias; Decumbantque vel ſedeant ad libitum aliquo temporis interuallo, vſque ad omnimodam ſudoris ceſſationem. Poſteaquã ad tuguria aliave loca quadragenarijs deſtinata lento gradu recedant. Sudores ieiuno ſtomacho ciendi non ſunt in hoc caſu, ſed ventriculus propterea non debet eſſe plenus.

Etſi prædicto furni vſu viderim omnes indifferenter probè purgari, libenter exciperem prægnantes, infãtulos, & bilioſos; quibus tutiſſimus lauacri vſus congruit. Furfur, ſaluia, mentha, & ſimilia poterunt concoqui in ſufficienti aqua ad tres vel quatuor ebullitiones, poſtea immiſceatur aliquid vini; fietque congruens balneũ, quod ritè cauſabit ſudorem.

Non ſolùm cacochimia in magnis vaſis incluſa, per hiantia vlcera pro-

penſo ſolertis naturæ præſidio ſecer-
nitur; ſed vlteriùs inquinamenta om-
nia in ipſo corporis habitu recondita,
quæque catharcticorum firmiſſima
prçſidia ſçpenumero longè effugiunt,
ad corporis extimam ſuperficiē trāſ-
feruntur, cutimque fædis coloribus
conſpurcare cernuntur. Quæ ita ad
vniuerſalem corporis ſentinam cu-
tim à domante natura circumferun-
tur, ſecùs quam ſudore euacuari
nullus rationalium Medicorum qui
Galeni partes tuetur, vllatenus re-
nuet: Alioquin tetrorum vaporum
prauorumque humorum iterum ad
ipſam maſſam ſanguinariā receſſum
vi ferociſſimorum catharcticorum fa-
ctum, prodeſſe non negabit. Atqui
hunc receſſum admittere ab omni
ratione eſt prorſus alienum: Quo-
niam excrementorum cuti ſuccum-
bentium attractio, à violentis cauſſ-
ta purgantibus remedijs, (quæ eni-
à corporis habitu ad inteſtina vſque

alliciuntur, non eò deduci poſſe niſi violentis catharcticis, res eſt indubia.) viſcera, maſſamque ſanguinariam reliquaque corporis penetralia antea vel arte vel natura purificata, reinquinabit: Sicque tandem in curatione irreſtaurabilis committetur error.

Prędictum errorem quotidiè committunt ſatis flagitiosè Spagyrici, qui ſuo antimonio, mercurio, alijſque violentiſſimis catharcticis maſſam ſanguinariam, leui antea prauorum ſuccorum inquinamento conſpurcatam, omni prauitate confirmatam relinquunt. Procurator quidam præfecturæ Figeacenſis hanc noſtram aduerſus Saturninos confirmabit ſententiam; qui cum *orbiculos*, quos *aureos* vafri circulatores vocitabant, ſumpſiſſet; poſtquam extremè diminutus, quotannis ſcabioſo pruritu, ſcabieque ipſa, quæ humorum prauitatem & ſalſedinem ſine fraude ſignificant, contaminatus vexatur.

Eodem nefario circumcellionum ritu, clarissimi Domini Laporte Viguerij Figeacensis fratrem dolosus quidam nebulo enecauit; non hunc antimonio commisit errorem, sed ellebori extracto cum sinceri scammonij portione. Quidam etiam Spagyricus Lugduni extractum purgatiuum cuidam ciui porrexit; ciuis postquam octoginta vicibus aluum exonerare coactus fuit, eodem purgationis die omni radicali humore spoliatus interijt. Iudicis & magistratuum nutu Medicorum examen, visum vtrum methodicè Medicum ageret, Spagyricus subire coactus & interrogatus cur extremè violentum exhibuerit remedium? Respondit, ne cogeret purgationem iterare vllam: nam si vixisset vir ille, posletque in centum adhuc annos vitam protrahere, nullo indigeret cathartico. Alij etiam permulti, licet methodicè agant, quam diù habitum corporis alieno colore

ræditum offendunt, assiduas purga-
iones exhibere non verentur, dum
otiùs constipatæ cutis spiracula ar-
is auxilio recludere debuissent. Nam
epenumerò partibus internis benè
e habentibus, color fædus cutis ob
ororum constipationem, noxij ex-
rementi sub ipsa cute latitantis li-
erum egressum prohibentem, dilu-
idè apparet. Vt ijs qui morbo regio
borant non raro contingit; maximè
s qui duro densoque corporis ha-
itu sunt præditi, quique spontaneos
on facilè obeunt sudores.

Ex dictis infero sudores omnibus
sse necessarios, purgationes vero ijs
ntum qui cacochimia replentur; su-
ores autem furni vel hypocausti,
el balnei vsu tutius prouocabuntur,
uam sudorificis quæ ingeruntur re-
edijs: Nam sudorifica remedia li-
eraliori manu assumpta præterquã
uòd plurimos procreant sumptus,
assam sanguinariam & viscera in-

tenſo æſtu afficiunt; quibus ita æſtuantibus habitus corporis excrementa introrſum reuocantur, incendioque nouam materiam ſuppeditant: calor autem & dolor attrahunt, & quod peius eſt, quod ſemel attrahitur a calore non aliò protruditur, niſi rariſſimè & quando calori purgatrix facultas abdita & occulta annectitur. Ergò vſus furni, hypocauſti vel balnei tutior erit vſu ſudorificorum remediorum per os aſſumptorum.

Vt cæptum perficiamus laborem, videndum quis debeat eſſe poſt magiſtratum moderator, vt omnia quæ hactenus dicta ſunt, aut quæ dici debent de peſte ritè perficiantur? Nam quidam Chirurgi audent dicere ſibi omnia committi debere, ita vt in dubium ſecundum horum colloquia reuocetur.

Vtrum Medicus ad pestiferos ægros sanandos sit necessarius?

QVi ita loquuntur, furtim ferè & coram illiteratis viris suam sententiam quibusdam persuasionibus confirmare nituntur. Quia enim vident Medicos non nisi rarissimè vitæ periculũ facere, Chirurgos verò semper; Inde fortè colligunt Medicum ad pestiferos curandos non esse necessarium; tum quia in peste apparent bubones & carbunculi, qui Chirurgis prorsus relinquendi. Ob hæc quidam nebulo quamdiu vixit illi amicus medicus asserebat Medicum esse necessarium ad pestis extirpationem; mortuo autem Medico Medicam industriam non requiri affirmabat. Superioribus etiam diebus quidã Chirurgus ausus est dicere, quod si in nostro versaretur consortio se omnia facturum sine nostro consilio & opera. Verùm vt primus inuidia ductus malè digestum deprompsit sermonem; Sic

& hic elata inductus superbia, Medicinam quam a limine non salutarat, se calluisse simulabat; ideoque suo inurbano sermoni debuisset addere. *Sii ego ipsi permitterē Medici munus gerere.*

Prima ipsorum ratio, nullius rationis est. Dux enim ęquè benè, imò melius halebredam deferret ac simplex miles, si voluisset. Nonne majoris notę viri ęquè benè possent castra petere ac hi qui sunt infimioris notæ?

Secūda ratio nullo fere fulcro fulcitur; sique pressius qui ita loquūtur sese intuerentur, nequaquam auderent proferre pestem, elephantiasim, & luem veneream, quia aliqua exterius quæ ad Chirurgiam attinent efflorescunt, Medici auxilio non indigere: cum sint magni morbi & difficiles curatu. Pestis enim est morbus valde occultus & internus, egensque longa speculatione vt probè cognoscatur, & vt ritè remedia præscribantur, Ergò vt extirpetur necessarius est

Medicus. Tum quia peſtis eſt compendium omnium morborum; ergo cum ad ſimplicē febrem, proſtratum appetitum, dolorem capitis alioſque ſimiles morbos, Medici auxilium requiratur, neceſſariò requiretur vbi aderunt febris ardens, morbus occultus, capitis dolor, phreneſis, delirium, vigiliæ, melancholia, vertigo, hæmorrhagia, apoplexia, ſuffuſio, ſurditas, defluxio catharralis, cōuulſio, lethargus, paralyſis, ſitis, angina, columellæ inflammatio, aphonia, tuſſis, peripneumonia, aſtma, empyema, lateralis dolor, ſincope, ſanguinis ſputū, cordis palpitatio, dyſſenteria, alui fluor, lienteria, teneſmus, dolor colicus, vomitus, nauſea, cholera morbus, ventriculi dolor, læſus appetitus, hepatis inflammatio, hepatis obſtructio, icteritia ſiue morbus regius, hydrops, hæmorrhoides, ſchirrus lienis, renalis dolor, & inflamatio, ſtillicidium, diabete, & ſimiles; quos omnes affectus

cateruatim infeſtare peſtiferos non ſemel, ſed quotidiè clarè conſpicio. Nonne his affectibus, vt extirpentur remedia magna vt vocat Gal. præſcribenda? quia enim maxima præuiſione cauendum ne aliquid è corpore dematur quod ipſi familiare ſit, vel addatur quod ſit alienum (vnde Medecina ab Hippocrate adiectio & detractio dicitur) ſolus Medicus debitus eſt moderator præcipiendi purgationem, & ſanguinis miſſionẽ, remedia medicinæ magna; imo & ipſamet alexiteria; vt patet ex Galeni doctrina ſuperius allata. Tum quia experimentum periculoſum, iudicium verò difficile; vt ait Hippocr. 1. *Aphoriſmor.* Gal. enim in comment. aſſerit lateres lingna, lapides, corium, terram; quæ aliarum artium ſunt ſubiectum, longe alitèr & ſine periculo errorem artificis ſufferre, quam corpus humanum nobiliſſimum Medicinæ ſubiectum. Quarè doctiſſimi Medici qui

Hippocratis & Galeni doctrinam perfectè callent, in dies consilium ab inuicem petunt, etsi ipsis ægritudo sit satis manifesta, vt tutius, iucũdius, & citius ægrum sanitati restituant. Ergò citò in tam magno casu *pestis* consilium Medici inquirendum. Nullus etiam Medicus nisi claudicans qui debet ignorare Chirurgiã. Quid enim vetat Medicum scire librum Galeni de tumoribus, libros methodi medendi eiusdem; præcipuè autem tertium, quartum, quintum, & sextum in quibus expressè de vlceribus & fracturis aliisque continui solutionibus agit Gal. Hippocrates similiter de vulneribus capitis, alijsque Chirurgiæ partibus doctissimè egit. Nonne Guido doctus Medicus ex his & Auicenna summulas quasdam collegit Chirurgicas? Ergò Medicus est Chirurgus dum vult; & consequenter potest curare bubones & anthraces quando superueniunt, cum ipse sit qui pro tu-

moribus præſcribit remedia. Niſi prolixitatem timerem ob temporis anguſtiam, curationes quaſdam vlcerum cauernoſorum in ipſo thorace à me factas Valentiæ, & Salamanticæ in Hiſpania aſſignarem, imò & Figeaci in Gallia; vt non negabit quidam Figeacenſis Landoigne, cuius pulmonem dextrum, ob magnum & cauernoſum eiuſdem lateris vlcus, manibus ipſe tetigi. Ergò cum non omni tempore, nec omnes etiam peſtiferi afficiantur bubonibus & carbunculis; Tum quia innumera ſimptomata peſtis ad Medicum attinent, præter duo tantum iam dicta quæ ad Chirurgũ, res erit in propatulo Medicum eſſè neceſſarium ad peſtis extirpationem. Imò verò & quæſtio *Vtrum Medicus ſit neceſſarius ad curandos peſtiferos?* Debet conuerti in quæſtionem.

Vtrum Chirurgus ſit neceſſarius ad peſtiferos curandos?

APPENDIX APOLOGICA PRO Galeniſtis, aduerſus Dominum Fabrum Medicum Spagyricum.

QVAMVIS elatis verbis, ſummo deſpicatu refertis, vt penultima tuæ præfationis ad lectorem produnt verba, Medicorũ cohorti multa exprobres, non ideò in animum duxi te pari verborum ſerie afficere; ſed tui partus Spagyrici contra peſtem, ſummo ni fallor enixu & conatu comparati, nugas quaſdam aduerſus Medicos rationales perpendens, eas veluti futi-

les & exuccas, vtpotè omni doctri-
næ fulgore destitutas, excutere de-
creui; Miratus interea te tantum vi-
rum theologum agentem, vsque
adeo in Galenistarum methodum in-
surgere, imò & excandescere, vt
hæretici nouatoris in re Medica, quã
rerum abditarum indagatoris nomen
tibi comparare videaris. Doctrina
enim tua de pestis essentia valde trãs-
cendens est & Chimærica.

Primò enim asseris *pestem* esse sub-
stantiam spiritualem, cælestem &
inuisibilem. Contra quam senten-
tiam sic arguo. Cõtra substantiam spi-
ritualem malignam & venenosam
(qualis est pestis ex te) nullum po-
test reperiri remedium corporale. At-
qui ex te omnis pestis est substantia
spiritualis. Ergo ex te cõtra pestẽ nul-
lum reperietur remediũ corporeũ in
Medicina saltẽ; Atqui hoc dicere in
Medicina est erroneum. Ergò & tua
sentẽtia in Medicina est hæretica. Mi-

nor est tua doctrina. Maiorem probo. Contra id quod nihil patitur à qualitatibus corporeis nullum datur remedium corporale. Atqui substantia spiritualis est talis; Ergò contra substantiam spiritualem nullum dabitur corporale remedium; & per consequens ex te nullus poterit à peste sanari; quod indies falsissimum esse experientia comprobo. Minor patet: nam nulla datur proportio agendi vel patiendi naturaliter inter substantiam spiritualem & corpoream nisi spiritualis aduenіat vt forma; quo modo anima rationalis materiæ secundæ ad vnius compositi complementum annectitur.

Negabis fortè te dixisse pestem esse substantiam spiritualem & diuinam. Sed hoc non negabis, quia asseris pestem saltim à Deo procedentem non solum esse supernaturalem ratione causæ, verumetiã ratione suæ essentiæ; Atqui substantia omni ex

parte adeò ſupernaturalis,alio nequit gaudere nomine quam *ſpiritualis.* Ergò peſtis aliqua erit omnino ſpiritualis,ex tua ſententia. Modũ agendi cauſæ primæ Theologis linquo.

Nec poteris etiam negare ſubſtantiam cæleſtem ſeu à cælis dimanantem eſſe veluti ſpiritualem reſpectu terreſtis vel elementaris ; Ideo enim quaſi diuina quædam corpora cælos vocat Philoſophus:quia ſunt reliquis à Deo creatis ſuperiores , Deoque proximi, eiuſq; omnipotentis ſedes, & veluti cauſæ rerum omnium ſublunarium quæ corporea potiuntur ſubſtantia. Ac tandem, vt ab vniuerſo Philoſophorum torrente accepimus , corpora cæleſtia ingenerabilia & incorruptibilia , vtpotè omnis alterationis corrũpentis expertia, ſunt. Proindeque Mathematici iudicant Aſtrologiam , cuius cæli ſubiectum ſunt eſſe nobiliſſimam ſcientiã : nam nobilis dicitur ſcientia , ob ſubie-

cti. præstantiam, & cumulatam ac fæcundam demonstrationum congeriem. Ex Aristotele 1. de anima statim in limine. Ergò perperam dicetur *pestis* substantia maligna è cælis segregata, ad nosque in nostri damnum transmissa: cum substantia non solum cælestis quæ incorruptibilis est sed quælibet alia nullum habeat contrarium ex Aristotele c. de substantia. Proindè si *pestis* vt asseris esset substantia cælestis nullius medicamiminis subsidio exterminari posset: vel certè cogemur omnes admittere vasta voracitate supremi *ignis* elementi cælos saltim proximos semper consumi & corrumpi; quod est absurdissimum & inauditum. Ergò pestis erit qualitas sublunaris quæ contrarijs domabitur remedijs: pestis namque est morbus: morbus autem qualitas quæ contrarietatis rationem maximè includit. Dispositioni autem naturali quæ est *sanitas*, opponitur dispo-

ſitio præter naturam quæ eſt *morbus*.

Dices, opinor, ſubſtantiæ tuæ ſpirituali peſtiferæ, opponi ſubſtantiam ſpiritualem quam *mundi animam* & *balſamum vitæ* vocas, rebus omnibus ab generationis earum exordio inditam. Parce Domine, falſum ſupponis: nulla enim cæleſti conſtamus ſubſtantia niſi anima rationali verè ſpirituali; ob quam ad Dei imaginem facti eſſe dicimur. Si creaturæ ſublunares ſubſtantia iſta cæleſti conſtarent haberet in nobis rationem materiæ, vel rationem formæ; ſed horum neutrum dici poteſt. Non primum; quia ex te ſubſtantiæ illæ cæleſtes materialia ſibi formãt corpora. Non etiam ſecundum; nam inde ſequeretur materiam informari duabus formis perfectis ſubſtantialibus: vna materiali quæ producitur è potentia materiæ, (hominem excipe) altera cæleſti & aduentitia. Sicque in peſte à Deo producta peſtis fomites forma-

quadam ſpirituali, maligna tamen informarentur; & quod ridiculum eſt, cogeremur dicere ſuffumigia inſeruire vt ab infectis ædibus ſpiritus maligni ſupernaturales eijciantur; quodque magis adhuc ridiculum eſt nullus daretur locus Medico neque Chirurgo, qui tamen poſt Magiſtratum ſunt principes qui contra hanc rabidam luem ſtrenuè pugnant. Hippocrates præterea, primus inter philoſophos qui aſſeruit dari quatuor elementa, & inter Medicos quatuor humores ab inuicem diſtinctos, *libro de natura hominis* clarè probat, naturam rerum omnium mixtarum ex quatuor conflari elementis, dum dicit facta mixti corruptione calidum reduci ad calidum, frigidum ad frigidum, humidum ad humidum, ſiccum ad ſiccum; poſteaquam naturam hominis enucleans, ait eſſe quatuor humores, & concludit his verbis. *Ex his conſtat, & hæc ſunt ipſius natura.* Ergò,

cur renouas mixta ijs tribuendo na-
turam quandam cæleſtem hactenu
omnibus philoſophis & Medicis
prorſus inauditā? O quam pulchrum
eſſet, quę hactenus benè dicta ſunt ri-
tè callere? eaque poſteris clariori ſem-
per methodo enucleare, & aperire..

Poſtquā omnes adhibuiſti conatu
ad perſuadendum peſtis eſſentiam
cæleſtem eſſe & ſupernaturalem; di-
cis præterea te iudicium criticū cen-
ſorum compeſcere tribuendo peſti
quaſdam veluti morales definitiones.
Sed quomodo quæſo inter ſe con-
ſentiunt, tertia definitio in qua aſſeri
peſtem inficere tantum ſpiritum vita-
lem, & quinta in qua cum Paracelſo
tuo phrenetico affirmas *peſtem* non
habere ſuum eſſe, nec in corruption
ſpirituum, nec humorum, nec par-
tium ſolidarum? quibus tamen ſolli
conſtamus vt ait Hipocrat. Vbi igitu
erit peſtis domicilium? in *corruption*
certè aliqua Platonica; aliter quo

verum eſt, aliquibus ex nominatis, à quibus febrium differentiæ magis propriæ deſumuntur, ex Galen. 1. *de differ. febr. cap.* 1.

In tertia definitione ais *peſtem* tantum contrariari ſpiritui vitali. Verùm bubones retro aures & in inguinibus, quibus in locis cerebri & hepatis emunctoria perſtant, apertè denotant ſpiritus animales & naturales etiam peſtifera labe inſici. Veruntamen quia ſpiritus vitales veluti ignei paratiores ſunt, cum vltrò citroque ad corporis partes calore fouendas diffundantur, ſępius quam reliqui ſpiritus infeſtātur. Spiritus enim animalis etſi dum aura venenoſa per nares attrahitur, inficiatur; quia tamen pauxillus eſt, & ab ipſa ſuæ arcis cerebri frigiditate contemperatur, non tam ſæpè parotides apparent ac reliquorum emunctoriorum bubones niſi æger extraordinario afficiatur æſtu, æſtaſque vigeat; quo modo in

Thaſo accidiſſe ſummus Hippoc[illegible]
1.*Epid.* perſpicuè retulit. Tunc enim[illegible]
nimis accenſi labem ſuſcipiunt, &[illegible]
partibus facilè communicant; vnd[illegible]
parotides, phreneſis; aliquando deſſi[illegible]
pientia, motus & ſenſus priuati[illegible]
maniféſta; quæ ſæpe peſtiferis acc[illegible]
dunt, cerebrique læſi & conſequen[illegible]
ter ſpiritus affecti, ſigna ſunt. Vt pr[illegible]
bè dictat Galen. 3. de placitis Hipp[illegible]
cratis & Platonis. Idem proportion[illegible]
dicendum de ſpiritu naturali.

Definitione quarta ais *peſtem* eſſ[illegible]
morbum venenoſum, venenum a[illegible]
ſex corporis emũctoria proijcientem[illegible]
quaſi peſtis ſine bubone non eſſet p[illegible]
ſtis; quod eſt falſum; nam hæc eſt qu[illegible]
perniciosa inducit ſimptomata: im[illegible]
& celeriter mortem, maximè dum n[illegible]
hil in corporis ſuperficie oculis con[illegible]
picitur: tunc enim ingenti vigo[illegible]
viſcera confodit *peſtis*.

Tertiò aſſeris *peſtis* cauſam eſ[illegible]
Deum vel aſtra. Verùm vt Hæreti[illegible]

peccat[illegible]

peccãt aſſerentes Deum eſſe cauſam peccati, ſic & hęreticaris in Medecina; nam præterquam quod Deum (quod abſit) cauſam tanti mali conſtituis, ṡis nos indicationes curatiuas à cauſis ſumere remotiſſimis & adhuc externis, quod eſt in Medicina ſatis abſurdum. Galenus enim 4. *Methodi* ait, niſi ab ijs à quibus immediatè morbus manat, neutiquam nos indicationes curatiuas ſumere debere. Ergo multò minus à cauſa prima rerum omnium; niſi impropriè valdè, & quatenus immediatè Deus concurſu ordinario concurrit ad omnes effectus producendos cum cauſis ſecundis. Peſtis namque quæ a Deo exordium ſuum ſumere creditur, poteſt abſque vlla creatione generari, dummodo Deus abſtrahat aliquantulum ſuum ordinarium concurſum & coadiuuamen ab aëris calore, ita vt hunc aëriſmet humiditas longè ſuperet: Tunc enim extimia inducitur aeris corruptela,

quam ſtatim conſequitur peſtis: non
ſecus ferè ac via naturali qua peſti
ab aëre nimium humido & corrupto
inducitur. Proindeque Hippocrat. in
Epidemijs ſemper affert diuerſas aëris
conſtitutiones, tanquam veras epide-
micorũ morborũ cauſas, dum loqui-
tur de Thaſo, Cranone, alijſque lo-
cis morbis Epidemicis infeſtatis. Idē
aſſerit Gal. *c. 4. &* 5. libri 1. de differē
febrium & alibi; noſque etiam anno-
tauimus poſt ſimiles continuas &
lentas pluuias anno 1627. ortas prim
infeſtari populũ Epidemica quadam
cerebrali defluxione. Sequenti autē
Autumno peſtis quædam apparue-
rudimenta; vt morbilli nigri, lati,
ſplendidi, frequens prægnantiũ abo-
tus & ſæpenumerò exitialis exitus;
omnium ſignorum certiſſimum ſub
nonnullorum mors.

Saturnus etiam nequit eſſe *peſ*
cauſa; nam inde ſequeretur loca
quibus viget, ſemper infeſtari peſt

quod eſt falſiſſimum. Etenim quamuis in Hibernia noſtra vigeat, de *peſte* Hiberniæ nunquam audiui ſermonem, quamuis nulla ibidem venenoſa exiſtant vel repant animalcula quæ aëris venenum hauriendo (vt aſſeris) poſſent Hibernos à peſtis rabie vindicare. Præterea tribus vel quatuor horis quotidiè regnat Saturnus, & maximo cum faſtu hyeme, Sole procul à nobis recedente; Ergò ſi Saturnus eſſet præcipua peſtis cauſa, à mundi primordio vſque in iudicij diem genus humanum peſte continua inficeretur. Quod eſt falſum. Ergo peſtis tua Saturnina locum habebit vbi nullus datur in ſpatijs imaginarijs extra mundum; quem locum neceſſariò ipſi ſtatues dum aſſeris (quod tamen ridiculum eſt) coniunctionem Saturni & Martis factam ſuperiori menſe Septembri cauſam eſſe peſtis vexantis, cùm tamen menſe prædicto ceſſauerit Figeaci, Cadurci, Frãcopoli ſeu

Villefrãcæ, Fons, Cajarc, & ante dii-
ctum mensem cæperit per contactum
hæc loca inquinare. Miror valdè cui
qui se Medicum & philosophum vo-
cat, naturæ ordinem peruetere effe-
ctibus postponendo causas, audeat
Spreto enim à te Hippocrate, spernii
& philosophiã. Aristoteles in post
prædicamentis asserit quatuor modi
rerum fieri oppositiones, contrariè
contradictoriè, priuatiuè, & relatiuè
Tu autẽ existimas priuationẽ luminis
& influẽtiarũ Solis ipsismet influẽtij
& lumini contrariè opponi, cum ta
men priuatiuè opponantur. Proinde
que etsi Sol vim habeat producen
in corporibus sublunaribus multa
non inde sequitur Saturnum aliau
astra posse producere pestem, reli
quaque inquimmenta in terris pro
ducta; sed quia indebitè dispositę, v
quia Solis influẽtijs penitùs destitut
imperfectam sortiuntur res quædam
sublunares generationem, vel paula

im corrumpuntur; quia reliqua aſtra
nõ tanta pollent generandi vi ac Sol.
Proptereaque Sol & homo hominem
generare dicuntur, licet reliqua aſtra
non ſint vlla vi veneſica prædita, ſed
Sole tantum imbecilliora.

Quartò affirmas infinitas dari peſtis ſpecies; quia infinitæ ſunt actiones, infinitaque ſymptomata ſuperuenientia. Verùm, vt ſuprà dixi, ſemper philoſophiæ immemor naturæ ordinem peruertis. Nefas enim eſt affirmare ex multiplicitate actionum nos poſſe cauſarum numerum multiplicare: alitèr Domine Theologe, cogereris infinitos admittere Deos, quod nullus Chriſtianorũ dicet; Imò temetipſum in plures diuidi ſpecies: nam agis maſticando nutrimenta, attrahendo, conſeruando, cõcoquendo, expellendo, nutriendo, & generando. Ergo diuiſus extabis, ſpecificus & non indiuidualis; quia plures edis actiones; quas tu malè peſtis for-

mam nominas : peſtis enim eſt velu
forma ; quia eſt morbus , morbus e
qualitas, qualitas eſt forma: ergo p
ſtis eſt forma,& per conſequens cu
non datur forma formæ, nec acti
actionis,nec etiam dabitur forma p
ſtis,quod eſt contra te. Miror vlteri
quod non aduertis accidentium d
uerſitatem, cum alia ſint pathogn
monica, alia ſuperuenientia. Path
gnomonica autem ſigna ſunt velu
proprietates quædam diuerſas mor
ſpecies conſtituentes ; At verò qu
ſuperuenientia ſunt maximè præt
ſolitum morem non faciunt ægrit
dines à ſe ipſis diſtingui V.G.ſi dyſ
teria ſuperueniat pleuritidi , non i
circò pleuritis diſtinguitur à ſeip
etiam quando dyſſenteria abeſt. S
ſimiliter Petrus V.G. adoleſcẽs,bili
ſus & macer multúmque ſangui
continens , æſtiuo tempore pleu
tide, vigilijs, dolore capitis, morbil
infeſtabitur citiùs quia calidior, qu

qui ſenex & pituitoſus peſte moleſta-
ur. Ergò tunc morbus mali moris di-
cetur peſtis illa Petri ſicuti & pleuritis
cui aduenit dyſſenteria, nō autem di-
uerſa morbi ſpecies. Aliter ſuperue-
niente aliquo accidente de nouo,
quod ſæpiſſimè fit, cogeremur quam-
libet morbi ſpeciem in diuerſas ſe-
care ſpecies, quod in Medicina pror-
ſus erroneum eſt. Medici namque
ægritudinibus omnibus medelam
præſcripſere hactenus, nulla ferè facta
mentione ſignorum ſuperuenientiū;
quia pro inſolitis & inſuetis regulæ
nullæ conſtituuntur. Ergò cogeris
admittere nobiſcum non dari peſtis
infinitas ſpecies, ſed tres vulgatas,
vel vnam noſtratem.

Quintò & vltimò remedia noſtra
Galeniſtica reprobas; carpis Phar-
macopolas, eoſque non ſolū aſſimi-
las, ſed Fabris, Domine Faber, lon-
gè poſtponis. Medicos & Chirurgos
exhortaris vt impoſterum ſacris my-

ſterijs à te prius enucleatis incũbant.
Verùm nullus Faber hactenus vi-
ſus eſt Pharmacopolarum induſtriis
præditus. Artificioſa enim metho-
dus præparandi ſyrupos, apoſemata,
ſuccos, condita, & ſimilia, Fabris om-
nibus incognita eſt; formulæ latino
idiomate a Medicis præſcriptæ quo-
modo poſſent à Fabris compleri, qui
maiori ex parte adeò ſunt mechanici
vt nequeant legere characteres vi-
lós? Quæſtuſior contra tuum dictum
ſpagyrica veſtra eſt quam noſtra
Pharmacopæa ars.

Cadrieu locus propè *Caiarc* ſuperiori
anno quidam ſatis ignarus quatuor
ægris peſtiferis phialas duas aquæ vi-
tæ in qua aliquot dierum numero
macerata decubuere zedoria, gario-
phylli, cinamomum, piper, imperato-
ria, angelica, gentiana, iuniperi baccæ
& geniſtæ folia ac flores præſtitit.
Duo qui hunc libauerant liquorem
ſtatim mortui ſunt; alij duo terrore

quo-

quodam affecti & liquorem istũ respuentes nostra methodo sanati sunt. Sed quia spagyricus nebulo suum liquorem nominarat *arcanum*, (verùm ab alio spagyrico huius arcanum mihi reuelatum fuit) *singulare contra pestem* pro nece duorum viginti nummos aureos sibi facilè compilauit; qui autem alios nostra methodo curauit duos quatuor nummi quadrantes sibi tantummodo acquisiuit. Nefas est ergò dicere Pharmacopęam nostram minus esse industriosam, & quæstuosiorem arte vestra spagyrica. Proindeque nec Spagyrica pellacia cum Pharmacopæa nostra Medicorum secretis constructa, vllatenus conferenda.

Dum Medicos exhortaris & Chirurgos vt tuis incumbãt arcanis. Respondeo per *tardè venis Domine*

Salomoni præterea iniuriam facis, qui priùs arcana naturæ quã tibi enucleata sunt; Dumque spernis nostra-

tum remedia, affirmasque *c.* 10. & *c.* 16. *Salem* esse verum antidotum pestis, quia in se animam mundi & spiritum vitæ continet, tum quia est omnium rerum principium & id in quod omnia resoluũtur, hallucinaris; quia cum *sale* tuo materiã primã confundis; quæ est subiectum primum è quo insito vnumquodque fit, & in quod si quidpiam interit vltimò resoluitur; quam definitionem sali tuo tribuis; qui non solùm non est *pestis* antidotum vt asseris, sed pestem prouocat, exacerbatque: quia prorsus naturæ humanæ opponitur tanquã alienum quid humidum radicale consumens, & natiuum calorem obruens; Quod enim acre est, & igneum excessum in calore & siccitate refert. Quod excessum infert longè recedit à nostra natura. Ergò *sal* tuus qui cum natura participiat ignea, vt *c.* 10. refers ipse, dum affirmas vi caloris & siccitatis *salis* cinerum aërem pestilentem allici,

iamque allectum forti & violento *salis* calore comburi, & calcinari, (tua verba ſunt) nullo modo poterit eſſe verum peſtis antidotum; Vel cogeris admittere ſalubrius eſſe antidotum quod plus *ſalis* includit. Atqui ex te calx plurimum *ſalis* habet. Ergò ex te ſola calx erit antidotum ſaluberrimum contra peſtem; quod tamen abſurdum valdè iudicabit quiuis; nam quæ acria ſunt corrodunt, adurunt, vniuerſamque temperiem noſtri corporis pluſquam febres quæ eiuſdem ferè cum his ſunt naturæ, euertunt ac deſtruunt, carnes colliquant, tandemque totam corporis ſtructuram diſſoluunt. Proindéque remedia tua ſpagyrica aliena prorſus erunt à natura humana: quæque dulcia ſunt & temperata corporis humani natiuum calorem fouebunt: à calore enim proprio & ſimili res quælibet in propria ſeruatur natura, ab alieno & prorſus diſſimili corrumpitur, vt mo-

net Gal. *c.* 13. *lib.* 4. *de ſimpl. Med. facult.* Ergò quæ igneam naturam ſucceſſiuis combuſtionibus & ebullitionibus acquirunt, vt veſtri *ſales* & *ſpiritus*, nullo modo proderunt ad peſtiferorum vires refocillandas; quia natura infirma (qua pollent peſtiferi) validum nec calorem nec motum ſuſtinet, vt docet Galen. *c. citato*: calor autem & violentus motus ſunt remediorum ſpagyricorum inſeparabiles effectus, ergò aſſumpta peſtiferos ægros non à morte vindicabunt, ſed ad mortem hos potiùs accelerabunt.

Præterea ſi *ſal* tuus tanta polleret vi, qua ipſum ſuper omnia remedia extollis, naturã peſtiferorum corroboraret; ſed hoc falſum eſt. Nam non reſtaurat ægrorum ſubſtantiam; quia longè recedit à noſtra natura corpus ſimplex quaſi elementare & à mixti natura longè recedens vt ſal veſter, ſpiritus, & alia: mixtis enim nutrimur & corroboramur omnes, ideó-

que in vſum humanum elemẽta no-
bis propinqua aliquo modo mixta
facta ſunt, neque natiua elemento-
rum violentia humana diſſoluatur
temperies: ſimili namque tuẽtur cor-
pora, diſſimili corruunt. Ergo violen-
ta veſtra remedia quæ valdè a nobis
diſſident non reſtaurabunt noſtram
ſubſtantiam. Non roborabit etiam
alterando *ſal* tuus. Peſtiferum enim
ſeruorem auget potius quam alterã-
do diminuit. Multò etiam minus ro-
borabit corpora ægra *ſal* tuus partes
laxas vniendo ,humidum radicale,
caloremque natiuum cohibendo , &
conſeruando, (hoc enim tertio modo
dicitur aliquid propriè corroborari
in noſtris corporibus):nã omnia quæ
ſimilem vim habent in mixtis aſtrin-
gentia ſunt & terreſtria: atqui quod
terreſtre eſt in mixtis ſeparatur &
eijcitur a vobis tamquam fæculentum
& inutile; veſtrique *ſales* & *ſpiritus*
vim habebunt ſemper diſſoluendi,

destruendique contrariam remedijs roborantibus. Ergò quamdiu in hoc misero versabimur mundo, quia mixti sumus & terrestres mixtis & terrestri-bus vtpotè similibus roborabimur re-medijs; cuilibet enim remedio etiam purgatiuo prouida natura tribuit astrictionem tanquam correctiuum congenitũ facultatis nocentis reme-dij; vt patet in rhabarbaro cui inest astrictio à terrestreitate eiusdem di-manans, quæ est *correctiuum naturale* facultatis purgatricis eiusdem rha-barbari, nostræ naturæ prorsus oppo-sitæ. Galenistis itaque, qui integra sæ-piùs probè parata remedia plenoque vigore referta ægris præcipiũt, ægro-rum integra curatio cõmittenda; mi-nimè verò vobis Spagyricis qui nudas facultates è mixtis segregare propo-nitis; licet pro facultate remedij su-persit fumus & empyreuma seu ig-nea qualitas, humana corpora dũ as-sumũtur maximo cruciatu dissoluẽtia

Tuos *cinerem*, *salem*, & *spiritum* Hippocrati & Galeno incognitos fuisse refers; proindeque Hippocrati perfectam Medicinæ cognitionem minimè concedis: affirmasque tibi tuisque Spagyricis perfectum Medicinæ culmen apertum esse, vosque propterea doctiores esse prædicas. Verùm tuus in Hippocratem contẽptus, quia a Diuini senis & medicinæ principijs longè recedit planè spernendus. Si perfectam attigisti Medicinæ metam, cur vir Christiane reliquos Christianos *pestis* reliquorũque morborum cruciatibus affici permittis? Quia certè Spagyricis nihil nisi iactantia & fumus inest. Audias iam Galen. de tuo *cinere*, *sale*, & *spiritu* iudicantem. Capite. 2 libr. 4 *de simpl. med. facult.* sic loquitur. *Sicuti vstorum lignorum omnes cineres, qui ex adustione nõnullas partes igneas conseruant, quas macerati postea solent in aquam deponere. Hanc enim aquam mari-*

næ & muriæ per omnia correſpondentem *vulgò lixiuium appellant.* Nono etiam ſimpl. *c. de Conia ſiue de lixiuio ex cinere .Cineris ſiquidem, qui acrimoniam igneam habet accerrimam, ipſũ quoque acerrimum eſt lixiuium eius quod tale nõ eſt etiam moderatius. quare & putrefacientibus medicamentis miſcetur, vtpote cauſticam facultatem poſsidẽs: ſed propter ſubſtantiæ ſuæ tenuitatem, citra dolorem adurens. Capite etiam de Sale* eodem in libro clare loquitur, ſicuti & libro *xi. c. de Sale*, alijſque eiuſdem libri capitibus in quibus de rerum aduſtarum cinere & eſſentia loquitur. Vt capite de Sale vſto, ſic; *ſal vſtus digerit quidem potentia, quanto ſcilicet ſubtilius ipſius corpus accepta ab igne facultate, redditur.* Et paulopoſt de flore ſalis. *Liquidum eſt medicamen, tenuiuſque quam ſal vſtus: præterea qualitatis acris,* facultatisque *admodum digerentis* Et paulopoſt de ſpuma ſalis. *Spumoſa eſt ſalis efflореſcẽtia multo tenuioris natu-*

æ quã ipſe ſal; quarè & extenuare & di-
ſerere quam ille multo plus poteſt. Verum
quod ſubſtantiæ eſt reliquum contrahere
vt ſal nequit. Capite etiam 18. 4.
ſimpl. ait acria que tenuis ſunt eſſen-
tiæ, ſu dores atque vrinam promo-
uere; in ſummaque incidendi & di-
gerendi in halitum obtinere faculta-
tem. Hæc & alia clarè commoſtrant
prius Galeno cognita fuiſſe *ſalẽ*, *cine-*
rem, & eſſentiam quàm tibi; ſed quia
violenta ſicut niſi rarò ea ſpreuit;
quod optimi quique Medici Gale-
num ſequuti hodiè faciunt.

In *ſole*, inquis, *& ſale naturæ ſunt*
omnia. Fateor & hoc ego; omnia
enim calido coquuntur & matureſ-
cunt. Calidum autem congenitum,
proprium, & internum ſenſim om-
nem excrementitium domat humo-
rem, datque præterea incrementum
cunctis rebus neceſſarium, quodque
in vigore conſiſtit conſeruat; quarè
naturæ opifex dicitur *calor* congenitus

cuiuslibet mixti, qui à Sole præterea fouetur & roboratur. Sicque recte fertur à Philosophis, *in Sole & sa[...] naturæ sunt omnia*, nam igneo calore mixta perficiuntur, sicuti & à Solis influentijs. Hæc doctrina est Galeni quam amplexari ne te pigeat. Interim VALE.

FINIS.